

Nr 139.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av ett statens institut för folkhälsan; given Stockholms slott den 18 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, följande:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 140—142, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1938/1939 beräkna

dels till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar ett förslagsanslag av 125,000 kronor,

dels till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader ett förslagsanslag av 60,000 kronor,

dels ock till Statens institut för folkhälsan: Utrustning och inredning ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Därjämte har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å kapitalbudgeten under Statens allmänna fastighetsfond, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Uppförande av nybyggnad åt nämnda institut för budgetåret 1938/1939 beräkna ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål.

Inledning.

Såsom jag tidigare i annat sammanhang erinrat, har de medicinska och sociologiska vetenskapernas utveckling även i vårt land aktualiserat kravet på åtgärder från det allmännas sida för ett bättre tillgodoseende av folkets behov av gynnsamma hygieniska förhållanden. Den praktiskt arbetande medicinen har också i allt högre grad kommit att inriktas på förebyggandet av ohälsa. Behovet av ett statligt organ för tillvaratagandet av hithörande betydelsefulla uppgifter har därför länge gjort sig kännbart.

Sålunda föreslog medicinalstyrelsen redan år 1897 inrättandet av ett laboratorium, där kemiska, bakteriologiska och rent hygieniska undersökningar kunde utföras, samt hemställde om utredning i ämnet. I det betänkande med förslag till inrättande av en statsmedicinsk anstalt, som den 30 november 1899 avgavs av den för ändamålet tillsatta kommittén, betonades ock vikten av att den föreslagna anstalten tilldelades uppgifter inom den offentliga hygienens område. Den av Kungl. Maj:t vid 1907 års riksdag framlagda planen för inrättandet av en statsmedicinsk anstalt upptog jämväl en teknisk-hygienisk avdelning. Riksdagen begränsade emellertid vid detta tillfälle åtgärderna till att avse de samtidigt föreslagna medicinskt-bakteriologiska och rättskemiska avdelningarna.

I skrivelse den 26 februari 1914 förnyade medicinalstyrelsen sin framställning om anordnande av en hygieniskt-teknisk avdelning inom den befintliga anstalten samt påkallade därjämte åtgärder för den rättskemiska avdelningens utvidgning med ett farmaceutiskt laboratorium. I sistnämnda avseende vann denna framställning Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, varigenom den statsmedicinska anstalten från och med år 1915 erhöll den gestaltning, som den sedermera i huvudsak behållit. Beträffande förslaget om inrättande av en hygieniskt-teknisk avdelning vid anstalten anförde föredragande departementschefen, att han visserligen funnit ett kännbart behov av en dylik avdelning ådagalagt, men att denna fråga icke syntes vara så trängande, att den icke kunde anstå till följande riksdag.

Frågan om organiserande av ett statens hygieniska laboratorium blev åter aktuell i samband med den år 1916 igångsatta utredningen angående en enhetlig, utvidgad livsmedelslagstiftning. I skrivelse den 1 november 1917 framhöll sålunda den för denna utrednings verkställande tillsatta kommittén bland annat, att ett hygieniskt statslaboratorium efter genomförandet av den

av kommittén planerade livsmedelslagstiftningen måste betecknas som oumbärligt. I anslutning härtill uttalade medicinalstyrelsen i utlåtande den 17 november 1917 som sin uppfattning, att den erfarenhet, som vunnits under de senare åren, alltmåra understrukit behovet av ett dylikt laboratorium, samt hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att ifrågavarande laboratorium snarast möjligt måtte komma till stånd. Det framlagda förslaget till livsmedelslag föranledde emellertid icke proposition till riksdagen. Sedan 1936 års riksdag hemställt om förnyad utredning i ämnet, hava den 6 november 1936 tillkallats nya sakkunniga för ändamålet.

I skrivelse den 4 december 1935 upptog medicinalstyrelsen frågan från delvis nya utgångspunkter samt hemställde om utredning rörande inrättandet av ett statens socialhygieniska institut. Styrelsen erinrade därvid inledningsvis, att även om den sociala hygienens uppgifter ej ännu kunde sägas vara till sin innebörd och omfattning klart definierade, det torde få anses tillkomma densamma att undersöka de med samhälleliga företeelser oftast sammanhängande sjukdomsorsakerna, såsom dåliga bostadsförhållanden, otjänlig föda, hälsofarligt arbete m. m., att i anslutning till vunna undersökningsresultat angiva vägarna för förebyggandet av dessa hälsoskadligheter ävensom anvisa de samhälleliga åtgärder, som tarvades för vinnande av största möjliga effekt av kampen mot folksjukdomar, främst tuberkulosen, de kroniska ledgångssjukdomarna, yrkessjukdomarna och könssjukdomarna. Till den sociala hygienens viktigaste uppgifter hörde också den mera allmänt förebyggande vården av det moderna samhällets människomaterial såsom bostadsvård, folk-näringsfrågor, moderskaps- och barnavård, rashygien och sexuell hygien m. m.

I nämnda sammanhang berörde styrelsen ock det för varje år alltmåra kännbara behovet att tillgodose utbildningen av de funktionärer, som i skilda ställningar hade att utöva samhällets kontrollerande och ledande uppgifter på området. Denna utbildning lede i vårt land av betänkliga brister i fråga om enhetlighet och effektivitet, vartill komme, att utbildning helt saknades för vissa mycket viktiga grupper, t. ex. hälsovårdstillsyningsmännen. Genom tillskapandet av ett statligt social-hygieniskt institut skulle — framhöll styrelsen — denna viktiga utbildningsfråga kunna i ett sammanhang lösas och en önskvärd utveckling på detta område i hög grad befordras. Skäl syntes tala för att det även ur samhällsekonomisk synpunkt skulle erbjuda väsentliga fördelar att lösa denna utbildningsfråga genom en central statlig anstalt. Styrelsen betonade tillika, att institutet från början borde organiseras så, att det vid sidan av de praktiska undersöknings- och utbildningsuppgifterna kunde lämna möjlighet till arbete med vetenskaplig forskning, avseende förebyggandet av sjukdom och ohälsa.

Styrelsen skisserade i anslutning härtill vissa riktlinjer för det föreslagna institutets organisation. Enligt dessa borde institutet uppdelas på fem avdelningar, nämligen en för hälsovårdsadministration och social hygien, en för medicinsk och hygienisk statistik, en för kontroll av smittsamma sjukdomar, en för industriell och teknisk hygien samt en för födohygien och livsmedelskontroll. Till den första avdelningen skulle närmast höra översikter

och utredningar rörande lagstiftning och andra bestämmelser inom dessa områden samt angående hälsovårdsadministration och organisation, vidare mödra-, spädbarns-, småbarns- och skolbarnshygien, mentalhygien samt olika former av försäkringsväsende. Till den andra avdelningen skulle föras medicinsk och social statistik, biometri samt socialekonomi och socialpolitik, medan den tredje avdelningen skulle avse, förutom de sjukdomar, som berördes av epidemilagen, tuberkulosen och de veneriska sjukdomarna. Den fjärde avdelningen skulle uppdelas i åtminstone tre underavdelningar, varav en för industriell hygien, en för teknisk hygien samt en för bostadshygien, under det att den femte av avdelningarna skulle omfatta fysikaliska, kemiska, biologiska och bakteriologiska undersökningar av livsmedel och vatten samt innesluta jämväl ett vitaminlaboratorium. Institutets förvaltning förutsattes bliva så nära anknuten till medicinalstyrelsen som möjligt.

Slutligen riktade styrelsen uppmärksamheten på möjligheten att erhålla ekonomiskt bidrag från »The Rockefeller Foundation», vilken stiftelse lämnat bidrag till flertalet liknande institut i andra länder. Härjämte borde vid den kommande utredningen undersökas, huru samarbetet med karolinska institutet skulle ordnas beträffande de blivande läkarnas utbildning i hygien och med andra institutioner rörande utbildning i närbesläktade deldiscipliner.

Behovet av ett vitaminlaboratorium har jämväl understrukits i en av professorerna H. von Euler, C. A. Kling och G. Liljestrand i egenskap av ombud för Sverige den 22 februari 1936 avgiven berättelse angående en av Nationernas förbund år 1935 i Genève anordnad konferens rörande biologisk standardisering av vissa läkemedel m. m. Däri betonades, att det statliga organ, som i vårt land hade läkemedelskontrollen sig ålagd, vore otillräckligt rustat för de nya uppgifter, som inställde sig, i den mån biologisk kontroll skulle utövas i enlighet med vid nämnda konferens antagna rekommendationer, samt att för ändamålet erfordrades bland annat ett offentligt organ för handhavandet av vitaminundersökningar. Ombuden påpekade likaledes, att behov av vitaminundersökningar föreläge även beträffande fodermedel samt att lantbruksstyrelsen hade sin uppmärksamhet fäst på denna fråga. I berättelsen uppdrogs tillika vissa preliminära riktlinjer för lösandet av nu berörda spørsmål, under beaktande av bland annat det framställda kravet å inrättandet av ett socialhygieniskt institut. Berättelsen utmynnade i en hemställan om allsidig utredning av samtliga dessa organisationsfrågor i ett sammanhang.

Med anledning av vad sålunda förekommit tillkallade jag, med stöd av vederbörligt bemyndigande, den 6 juni 1936 statssekreteraren Wilhelm Björck, ingenjören Otto Cyrén, professorn Göran Liljestrand, förste stadsläkaren medicine doktorn Einar Rietz och ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören Ivar Österström att såsom sakkunniga verkställa utredning rörande inrättande av ett statens socialhygieniska institut jämte andra i samband därmed stående frågor, varvid åt Björck uppdrogs att vara de sakkunnigas ordförande. Jag framhöll därvid, bland annat, att under utredningen borde övervägas dels det lämpligaste sättet för de nya uppgifternas inord-

nande i den motsvarande statliga verksamhet, som redan bedreves, dels dessa olika institutioners ställning inbördes och till den centrala medicinska förvaltningsmyndigheten, dels ock förhållandet till karolinska institutet och övriga institutioner med besläktade uppgifter. Uppkommande byggnads- och personalfrågor borde jämväl prövas, samt tillika särskilt uppmärksammas de möjligheter till bidrag från »The Rockefeller Foundation», som kunde föreligga.

Nämnda sakkunniga hava avlämnat betänkanden dels den 24 september 1937 med förslag angående inrättande av ett statens institut för folkhälsan (Statens offentliga utredningar 1937: 31), dels ock den 15 oktober samma år med förslag till omorganisation av statens farmaceutiska laboratorium m. m.

Över det förra betänkandet hava yttranden avgivits av medicinalstyrelsen efter hörande av samtliga förste provinsialläkare och därmed jämställda stadsläkare, socialstyrelsen efter hörande av yrkesinspektörerna, riksförsäkringsanstalten, kanslern för rikets universitet efter hörande av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium, kommerskollegium, sedan Sveriges industriförbund, Sveriges kemiska industrikontor, svenska teknologföreningen, kemistsamfundet samt handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Skåne beretts tillfälle att yttra sig, lantbruksstyrelsen och Sveriges allmänna lantbrukssällskap, statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, Stockholms stadsfullmäktige, Stockholms läns landstings förvaltningsutskott, 1937 års arbetarskyddskommitté, livsmedelslagstiftningssakkunniga, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige, svenska läkaresällskapet samt svenska veterinärläkareföreningen. Det senare betänkandet, som jämväl varit föremål för remissbehandling, har på min hemställan redan föranlett proposition (nr 50) till innevarande års riksdag och påkallar i detta sammanhang icke ytterligare uppmärksamhet.

Jag övergår härefter till en närmare granskning av de sakkunnigas förslag, i vad angår inrättandet av ett statens institut för folkhälsan, samt däröver avgivna yttranden.

Allmänna synpunkter.

De sakkunniga.

Rörande behovet av ett socialhygieniskt institut anför de sakkunniga till en början följande.

I fråga om sjukdomars botande hava de samhälleliga åtgärderna varit av betydande omfattning vad angår såväl den öppna som särskilt den slutna sjukvården. Dessa åtgärder i förening med förbättrade behandlingsmetoder hava ock medfört ett avsevärt förstärkt försvar mot inträffade sjukdomar av olika slag. Arbetet med sjukdomars förebyggande, hälsovården, har däremot i vissa avseenden kommit i efterhand. Vår hittills förvärvade kännedom om sjukdomars uppkomst giver emellertid bestämt stöd för den uppfattningen, att det ligger inom det möjligas gräns att ytterligare reducera sjuklighet och dödlighet hos barn, ungdom och medelålders personer, därest förbättrade resurser ställas till förfogande för ändamålet. De sakkunniga vilja i detta hänseende endast erinra, att den alltmera vidgade kännedomen om betydelsen av luftväxling, ljus och en lämplig sammansättning av kosten inne-

burit ej blott ökade möjligheter för en framgångsrik sjukdomsbehandling utan även gynnsammare förutsättningar att förebygga bristsjukdomar och höja det allmänna hälsotillståndet hos den enskilde individen. Ett exempel härå utgör den stora nedgången av rachitis. Det torde ock vara ostridigt, att hittills gjorda framsteg å den allmänna hygienens område äga en ej ringa del i tuberkulosens och de epidemiska sjukdomarnas tillbakagång i landet.

I snart tre årtionden har ock behovet av ett statligt hygieniskt laboratorium gjort sig gällande. De skäl, som av medicinalstyrelsen i upprepade framställningar och utlåtanden anförts för den statsmedicinska anstaltens utbyggnad med en för dylika uppgifter utrustad avdelning, hava jämväl funnit stöd hos olika myndigheter och föranlett förslag till riksdagen. Då frågan senast, vid 1914 års senare riksdag, förelåg till övervägande, vitsordade föredragande departementschefen det kännbara behovet av en hygieniskt-teknisk avdelning av sagda anstalt, ehuru tillgodoseendet av detsamma ansågs kunna anstå till följande riksdag. Världskriget reste emellertid hinder för planernas omedelbara förverkligande.

Erinras må vidare, att i skilda länder statsinstitutioner med motsvarande eller besläktade arbetsuppgifter upprättats. I Danmark förfogar man sålunda i universitetets hygieniska institution över ett organ, som i avsevärd utsträckning fyller åtskilliga av de funktioner, som avsetts med den föreslagna statsanstalten. Ett till densamma anknutet vitaminlaboratorium kompletterar organisationen på en viktig punkt. Jämväl i Norge disponeras för den betydelsefulla vitaminkontrollen ett särskilt statligt institut, varjämte under senare år universitetets hygieniska institution även i detta land satts i stånd att i växande omfattning fylla praktiska uppgifter i socialhygienens tjänst. Under det sistförflutna årtiondet hava socialhygieniska institutioner inrättats jämväl i ett antal stater, vilka i övrigt av olika skäl icke uppnått den sociala och kulturella utveckling, som kännetecknar vårt land.

Enligt de sakkunnigas uppfattning kan frågans lösning för vårt lands del icke längre utan olägenheter undanskjutas. Det synes de sakkunniga dock uppenbart, att spørsmålet om ett socialhygieniskt instituts allmänna uppgifter och inriktning numera måste te sig annorlunda, än då frågan först framträdde. Till utveckling härav yttra de sakkunniga bland annat:

Vid frågans tidigare behandling var det naturligt, att medicinalförvaltningens behov av ett sakkunnigt organ för handläggning av vissa uppgifter inom den allmänna hälsovården trädde i förgrunden. Utvecklingen i andra länder har gestaltat sig på enahanda sätt, och åtskilliga av motsvarande statsinstitutioner annorstädes hava organisatoriskt sammanknutit ungefärligen de uppgifter, som i den grundläggande utredningen vid sekelskiftet angåvos för den statsmedicinska anstalten i vårt land. Skulle det nu gällt att från grunden uppbygga en dylik institution, hade säkerligen anledning förefunnits att principiellt överväga att inom en och samma ram tillgodose samtliga socialhygieniska, bakteriologiska, farmaceutiska och rättskemiska undersökningsuppgifter. Denna utväg står emellertid numera icke öppen utan en i olika avseenden svårlöst och ingripande omorganisation av redan förefintliga, sinesemellan självständiga institutioner. Därtill kommer, att problemställningen vad angår den socialhygieniska avdelningen förskjutits och vidgats på ett sådant sätt, att organet för dithörande uppgifters tillvaratagande icke längre framträder uteslutande såsom en del av den medicinska förvaltningsorganisationen.

I sistnämnda hänseende må särskilt framhållas, att vårt land för närvarande praktiskt taget saknar möjligheter för en rationell handläggning av

de många och betydelsefulla uppgifter, som *yrkeshygien*en i detta ords vidsträcktaste mening ställer. Denna starkt kännbara brist, vitsordad bland annat i samband med den nyligen företagna utredningen rörande omorganisationen av yrkesinspektionens chefsmyndighet, måste enligt de sakkunnigas mening avhjälpas i nu förevarande sammanhang, och de nämnda uppgifterna låta sig, såsom jämväl medicinalstyrelsen framhållit, naturligt infoga i det föreslagna institutets program. Men därmed rör man sig inom ett område, som ur administrativ synpunkt huvudsakligen faller inom yrkesinspektionen. Och det skulle förvisso vara mindre välbetänkt att underlåta att sörja för nödig förbindelse mellan den praktiskt-vetenskapliga och den administrativt-kontrollerande verksamheten å detta arbetsfält.

De sakkunniga vilja ytterligare betona, att redan tidigare tillgodoseendet av *livsmedelskontrollen* skjutits i förgrunden såsom en betydelsefull del av det tilltänkta institutets uppgifter. Ehuru frågan om en tidsenlig livsmedelslagstiftning alltjämt är olöst och man följaktligen nu saknar hållpunkten för ett mera slutgiltigt bedömande av denna sida av det föreliggande spörsmålet, kan man icke undgå att uppmärksamma, att inom näringshygien vitaminerna under senare tid erhållit en stor och som det synes alltjämt växande betydelse. Snara åtgärder hava ock påkallats för en effektiv kontroll av vitaminer icke blott i födoämnen och läkemedel utan även i fodermedel. Uppenbarligen böra hithörande frågor lösas i ett sammanhang, och de sakkunniga komma i det följande att närmare motivera den uppfattningen, att vitaminkontrollen bör inordnas bland det föreslagna institutets arbetsuppgifter. Genom ett fastställande av verksamhetsområdet på detta sätt lär det bliva ofrånkomligt, att det nya institutet erhåller bestämd anknytning även till jordbruket.

Vid sina överväganden i denna del ha de sakkunniga icke kunnat underlåta att beakta även *läkarutbildningens* förhållanden. I framställning rörande anslag till tjänsteläkarkurser i socialmedicin och socialhygien har medicinalstyrelsen sålunda framhållit, att gällande undervisningsplan vid de medicinska fakulteterna företedde stora brister, när det gällde tillgodoseendet av de vidgade uppgifter, som mötte läkarna i samhällets hälsovårdande verksamhet. Vid anslagsfrågans behandling i statsverkspropositionen till 1936 års riksdag uttalade föredragande departementschefen jämväl, att frågan på vilket sätt en vidgad undervisning i socialhygien och socialmedicin framdeles måtte kunna meddelas vid de medicinska fakulteterna, sedermera borde göras till föremål för särskilt övervägande. Utan att nu ingå på detta spörsmål i hela dess vidd, vilket ligger utanför de sakkunnigas uppdrag, ha de sakkunniga funnit sig böra i detta sammanhang hänleda uppmärksamheten på den ställning, som den hygieniska institutionen vid karolinska institutet intager. Nämnda högskola är den enda i landet, som utrustats med en speciell professur enbart i hygien. Emellertid ligger det i sakens natur, att en teoretiskt-vetenskaplig institution, som företräder ett ämne, vilket såväl på grund av sitt innehåll som med hänsyn till den mångsidiga och viktiga tillämpningen på skilda områden av offentlig och enskild verksamhet kräver tillgång till ett omfattande och mångsidigt praktiskt material, måste vara hänvisad att arbeta under särdeles svåra förhållanden, därest den icke kan uppnå reguljär förbindelse med hälsovårdsarbetet i samhället. Från denna utgångspunkt har det syntts de sakkunniga angeläget att i anslutning till de för utredningen angivna riktlinjerna söka en framkomlig väg, på vilken den antydda bristen i de organisatoriska förutsättningarna för en tidsenlig läkarutbildning i hygien skulle kunna undanröjas. Ett ytterligare skäl att nu underkasta detta spörsmål en närmare prövning hava de sakkunniga funnit däri, att frågan om nybyggnad för karolinska institutets teoretiska institu-

tioner står på dagordningen och att under sådana omständigheter möjligheter kunde tänkas yppa sig att uppnå en även statsfinansiellt gynnsammare lösning av den hygieniska institutionens byggnadsfråga i samband med det föreslagna institutets upprättande.

De överväganden, för vilka sålunda redogjorts, hava föranlett de sakkunniga att utforma det planerade institutets arbetsuppgifter och organisation något annorlunda än medicinalstyrelsen, i principiell anslutning till tidigare utredningar, ifrågasatt. Jag återkommer härtill i det följande.

Yttranden.

Behovet av ett socialhygieniskt institut har vid remissbehandlingen nästan enhälligt vitsordats.

I första hand har detta behov understrukits av, förutom medicinalstyrelsen och de hörda universitetsmyndigheterna, landets *förste provinsialläkare och de därmed jämställda stadsläkarna*, vilka i sin dagliga gärning komma i kontakt med hithörande problem. I dessas yttranden betonas särskilt den betydelse institutet skulle få dels för utbildningen av tjänsteläkare och hälsovårdsfunktionärer av olika slag, dels ock såsom rådgivande organ för landets hälsovårdsnämnder vid bedömande av praktiskt-hygieniska spörsmål.

Nu nämnda synpunkter understrykas ytterligare av *stadsfullmäktige i Stockholm* och *landstingets förvaltningsutskott i Stockholm län*. Det senare erinrar, att på grund av statsmakternas under senare år fattade beslut komme att — med landstingen såsom huvudmän — successivt genomföras distriktsvård, förebyggande mödra- och barnavård samt en effektiviserad dispensärvård. En undersöknings- och forskningsverksamhet på bostadshygienens områden med dess olika förgreningar i samband med en bättre utbildning av den personal, som skulle utöva verksamhet i distriktsvården, vore därför synnerligen önskvärd. Likaså att läkarna erhöle en utbildning, som icke ställde dem främmande för det nya, som innefattades i nyssnämnda och andra grenar, tillhörande ett rationellt sjukvårdsförebyggande arbete. Förvaltningsutskottet framhåller även, att landstingen såsom huvudmän för flertalet sjukvårdsinrättningar måste ha stort intresse av att ett institut stode till förfogande för kontroll av livsmedel och för rådgivning angående kost på anstalter m. m.

Socialstyrelsen anser likaledes den föreslagna institutionen kunna få stor betydelse, speciellt ur forsknings- och undervisningssynpunkt men även såsom rådgivande organ i det praktiska hälsovårdsarbetet. Styrelsen vitsordar särskilt de gynnsammare förutsättningar i kampen mot sjukdomarna och i arbetet för höjandet av det allmänna hälsotillståndet, vilka kunnat åstadkommas genom ökad kännedom om och bättre tillgodoseende av hygieniska fordringar. En fortsatt utveckling i samma riktning skulle enligt styrelsens mening i avsevärd grad kunna främjas genom inrättandet av ett statligt specialhygieniskt undersöknings- och forskningsinstitut med en vetenskapligt kvalificerad arbetspersonal och med uppgift att på skilda områden belysa frågor, som för folkhälsan hade avgörande betydelse.

Riksförsäkringsanstalten, yrkesinspektörerna, landsorganisationen i Sverige samt 1937 års arbetarskyddskommitté understryka behovet av ett offentligt och väl rustat undersökningsorgan beträffande yrkeshygieniska spörsmål. Landsorganisationen finner förslaget i denna del utmärka sig för allsidighet och planmässighet samt uttalar som sin uppfattning, att ett förverkligande av detsamma säkerligen skulle leda till en genomgripande effektivisering av arbetarskyddet i vårt land.

Lantbruksstyrelsen framhåller betydelsen av att en central institution skapas för handhavande av frågor rörande födoämneshygien och livsmedelskontroll. Det synes styrelsen vara av stort värde för landets befolkning, att viktiga spörsmål på dessa områden utredas och undersökas vid en institution, där man kan förvänta, att endast sakliga synpunkter komma att göra sig gällande. Behovet härav framträdde alltmer, sedan billiga ersättningsmedel för naturprodukter tenderade att få allt större spridning i marknaden, ofta genom i hög grad missvisande reklam. Vidare skulle det ifrågasatta institutet få betydelse för uttrönande av importerade födoämnes värde i de fall, då liknande produkter kunde framställas inom landet, såsom beträffande utländsk frukt av olika slag i jämförelse med samma slags frukt av inhemsk odling.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap hävdar liknande synpunkter, och livsmedelslagstiftningssakkunniga finna uppenbart, att en tillsyn över livsmedel och livsmedelshandel icke kan på ett betryggande sätt anordnas utan hjälp av en i kontrollorganisationens spets stående central anstalt, där bland annat undersökningsmetoder utprovas, den vid kontrollen biträdande personalen utbildas samt erforderliga undersökningar av i handeln förekommande livsmedel verkställas.

Även från industriellt håll vitsordas behovet av ett socialhygieniskt institut. Sveriges kemiska industrikontor framhåller sålunda, att det föreslagna institutet skulle i hög grad främja industriens intressen, särskilt i vad denna vore inriktad på tillverkning av livsmedel. Industrikontoret hade redan länge uppmärksammat frågan om införande av utvidgad kontroll över livsmedel, ävensom i avgivet yttrande uttalat sig för nödvändigheten av en statligt auktoriserad institution för vitaminundersökningar. Ett offentligt undersökningsorgan rörande yrkeshygien måste enligt industrikontorets uppfattning jämväl anses vara av behovet påkallat, då i vårt land hittills saknats en institution, där prövning av hygieniska förhållanden inom industri och hantverk kunnat företagas. Ett dylikt organ skulle bliva av stor betydelse i första hand för lösandet av tekniskt-hygieniska frågor, som fölle under medicinalstyrelsens och yrkesinspektionens handläggning, men även för klarläggande av yrkeshygieniska risker samt för vissa utbildnings-, forsknings- och undervisningsändamål.

Svenska industriförbundet och Skånes handelskammare betona likaledes främst angelägenheten av att ett statligt organ för födoämneshygien och livsmedelskontroll, inklusive vitaminkontroll, komme till stånd. Handelskammaren vill icke heller förneka institutets betydelse för klarläggandet av

yrkeshygienska spörsmål men anser sig böra erinra, att industrien på många håll med bistånd av fabriksläkare och yrkesinspektionens tjänstemän samt med stöd av egna rön nedlagt ett intresserat arbete och stora kostnader för att skapa förbättrade hygienska betingelser och trivsammare förhållanden inom verkstäder och fabriker. Vissa industrikoncerner hade genom sina facklaboratorier ägnat direkt uppmärksamhet åt hithörande problem, varjämte för tekniskt lösande av dylika frågor enskilda konsulterande ingenjörbyråer och andra företag med omfattande erfarenheter å området stått till industriens förfogande. Många av hithörande problem hade sålunda redan på privat initiativ upptagits till behandling.

Stockholms handelskammare anser det vara ett samhälleligt intresse av betydelse, att arbetet med förebyggande av sjukdomar och befrämjande av folkhygien beredes ett vidgat utrymme inom den statliga verksamheten. Handelskammaren ifrågasätter emellertid, huruvida icke de uppgifter, som skulle tillkomma det föreslagna institutet, skulle, åtminstone delvis, kunna tillgodoses inom ramen för redan förefintliga institutioner.

Statskontoret slutligen vill ej heller direkt bestrida behovet av det föreslagna institutet men betonar angelägenheten av att dess verksamhetsfält från början i möjligaste mån begränsas.

Departementschefen.

Mer än trettio år hava förflutit, sedan krav första gången framställdes på inrättande i vårt land av ett hygieniskt statslaboratorium. Trots de tungt vägande skäl, som till stöd för kravet i fråga redan då kunde anföras och som sedermera med alltjämt ökad styrka åberopats, har planen icke kommit till förverkligande. Det ligger i sakens natur, att i våra dagar uppgifterna för en dylik institution te sig vida mera omfattande, än då tanken på ett hygieniskt undersökningsorgan i medicinalförvaltningens tjänst först framkom. Härtill hava bidragit de betydande vetenskapliga framstegen på området likaväl som den livliga utvecklingen inom vårt samhälle. Förhållandet är, såsom de sakkunniga betonat, att sjukvårdsuppgifterna tidigt nog och sedermera i alltjämt växande omfattning tillgodosetts av det allmänna på ett sätt, som ställer vårt land i främsta ledet. Det förebyggande arbetet, hälsovårdsuppgifterna, har däremot först så småningom tillvunnit sig uppmärksamhet. Betydelsefulla åtgärder hava emellertid på detta område, ej minst under senare år, vidtagits och inför denna hoppgivande utveckling har frånvaron av ett centralt organ för det socialhygieniska arbetet tett sig som en beklaglig brist. Att undanröja densamma framstår under dessa omständigheter som en angelägenhet av vikt.

Behovet av ett statligt organ för tillgodoseende av de praktiska undersöknings- och forskningsuppgifterna inom socialhygien har också blivit övertygande ådagalagt genom den verkställda utredningen och de däröver avgivna yttrandena. Erinras må för övrigt, att såväl i våra närmaste grannländer som i åtskilliga andra stater — däribland icke få, vilkas allmänna sociala nivå knappast är lika hög som vår — detta behov numera är

på ett tillfredsställande sätt fyllt. Särskilt trängande synes det mig vara att för yrkeshygienien utan dröjsmål tillhandahålla ett dylikt organ, utrustat med de laboratoriemöjligheter, utan vilka prövningen av hithörande spörsmål i talrika fall försvåras eller förhindras. Jämväl med tanke på de många särdeles viktiga praktiska problem, som anknyta till födoämneshygienien, föreligga för en dylik institution stora arbetsuppgifter. Detsamma gäller åtskilliga för samhället och dess medborgare mycket betydelsefulla områden inom den allmänna hygienien, ej minst bostadshygienien. Men vid sidan av de praktiska undersöknings- och forskningsuppgifter, vilka vid utredningen blivit allsidigt belysta, föreligga utbildningskrav, som icke lämpligen kunna rationellt tillgodoses i annan ordning. Till dessa frågor återkommer jag i det följande. Här vill jag inskränka mig att under uttalande av min anslutning i allt väsentligt till de synpunkter, som av de sakkunniga i nu förevarande avseende andragits, betona vikten av att ett statligt institut för folkhälsan snarast kommer till stånd.

Institutets arbetsuppgifter.

De sakkunniga.

Ett svenskt socialhygieniskt institut bör enligt de sakkunnigas uppfattning främst erhålla karaktären av ett »institut för folkhälsan», d. v. s. företrädesvis inriktas på förebyggande åtgärder, som medelbart eller omedelbart äro ägnade att bevara eller höja folkhälsan. Ur denna synpunkt träda, framhålla de sakkunniga, särskilt tre huvudområden i förgrunden såsom verksamhetsfält för ett dylikt institut nämligen, 1) allmän hygien, 2) yrkeshygien samt 3) födoämneshygien och livsmedelskontroll.

Å samtliga dessa huvudområden borde institutet i första hand tillgodose de praktiska synpunkterna. På samma sätt som redan gäller i fråga om exempelvis statens bakteriologiska laboratorium och veterinär-bakteriologiska anstalt, borde institutet sålunda stå såväl den centrala medicinalförvaltningen och yrkesinspektionens tillsynsmyndighet som lokala myndigheter och allmänheten till tjänst med erforderliga undersökningar inom förutnämnda områden. Likaledes läge det i sakens natur, att institutet såväl i anslutning till nu angivna undersökningar som med hänsyn till andra föreliggande förhållanden anförtroddes vetenskaplig forskning av mer eller mindre omfattande natur. Härjämte betonas, att på vissa hithörande områden behovet av utbildning av olika funktionärsgupper starkt trädde i förgrunden, varigenom undervisningsuppgifterna måste erhålla ett stort utrymme i institutets verksamhet.

Från dessa allmänna utgångspunkter hava de sakkunniga till närmare behandling upptagit det ifrågasatta institutets arbetsuppgifter å de olika huvudområdena. Beträffande den allmänna hygienien anföra de sakkunniga därvid bland annat:

Å den allmänna hygieniens område torde uppgifterna ur praktisk undersöknings- och forskningssynpunkt böra främst gruppera sig kring bostadshygienien i vidsträckt mening. Undersökningar rörande förbättrade metoder

för bekämpande och förebyggande av ohyra i bostäder erbjuda sålunda exempel på aktuella uppgifter å ifrågavarande område. Detsamma gäller undersökningar för vinnande av ändamålsenligare anordningar för ventilation, avlopp, ljudisolerung m. m. Förhållandena på bostadsområdet kräva över huvud taget fortsatta, ingående fältundersökningar med anlitande av enhetliga undersöknings- och bedömningsmetoder, varvid givetvis uppmärksamhet bör ägnas även åt de folksjukdomar, som sammanhånga med bostadsbeskaffenheten. De undersökningar, som under senare år företagits i samband med utredningar rörande bostadsförhållandena i städerna och på landsbygden, hava ådagalagt den stora omfattningen av hithörande arbetsuppgifter och det kännbara behovet av fortlöpande kontroll av det mindervärdiga bostadsbeståndet.

Enligt den av medicinalstyrelsen framlagda preliminära planen för institutets verksamhet skulle densamma omfatta jämväl praktiska undersökningar beträffande såväl modrar som barn av olika åldrar. Ehuru hithörande spörsmål äro av djupgående betydelse för vårt folk, anse sig de sakkunniga likväl böra för den närmaste framtiden anbefalla en viss återhållsamhet i fråga om dylika praktiska undersökningsuppgifter. Det ter sig nämligen för de sakkunniga icke görligt, eller i varje fall mindre lämpligt, att vid institutets inrättande åt detsamma giva ett så omfattande och mångskiftande arbetsprogram, att man löper allvarlig risk, att arbetsuppgifternas mångfald och mängd från begynnelsen skola föranleda en alltför stark splittring i arbetet, till förfång för resultatet i dess helhet. Då det för de sakkunniga gällt att uppdraga gränser för verksamhetsområdet, har det tett sig naturligt att tills vidare utesluta uppgifter, som för en allsidig och fruktbringande behandling kräva huvudsakligen kliniska undersökningar och som därför kunna förutsättas bearbetade vid universitetsinstitutionerna. Vidare har det syntts angeläget att icke i första hand räkna med sådana uppgifter, för vilka organ med sannolikhet kunna antagas i annan ordning komma till stånd. De sakkunniga vilja härutinnan erinra, att frågan om anställande av en skolöverläkare inom den centrala skolmyndigheten sedan åtskillig tid varit aktuell och med största sannolikhet kan förväntas med det snaraste bliva löst. Det lärer få anses obestriddigt, att de till skolbarnens hälsovård hörande uppgifterna därmed skulle få en sakkunnig och representativ företrädare. Vid sådana förhållanden synes försiktigheten bjuda att icke från början giva hithörande undersökningar en alltför framträdande plats i institutets arbetsprogram. I den mån av särskilda anledningar större specialundersökningar å ifrågavarande områden av statsmakterna påkallas, böra enligt de sakkunnigas mening desamma givetvis kunna komma till utförande under medverkan av institutet. De sakkunniga hava även vid övervägande av dettas organisation och medelsbehov beaktat denna omständighet. De sakkunniga finna ock själfvallet, att institutets resurser redan från begynnelsen böra vara tillgängliga för vetenskaplig forskning å förevarande arbetsfält.

Vad nu sagts äger i stor utsträckning tillämpning även å den vetenskapliga bearbetningen av frågan om tuberkulosens epidemiologi och förebyggande, en uppgift som medicinalstyrelsen preliminärt jämväl velat anförtro åt institutet. Genom den av årets riksdag beslutade reformen av det förebyggande tuberkulosarbetet hava å den på området sedan länge verksamma organisationen, svenska nationalföreningen mot tuberkulos, beretts förbättrade förutsättningar att koncentrera sig på praktiskt-vetenskapliga undersökningsuppgifter. Det förefaller de sakkunniga därför vara rimligt att räkna med att erforderliga åtgärder för klarläggande av tuberkulosfrekvensen inom olika åldrar, yrken och orter, vilket är av grundläggande betydelse för hälsovården i vårt land, skola komma till stånd utan obligatorisk medverkan av institutet för folkhälsan. Uppenbarligen bör, liksom i fråga om barnvården, hinder icke

föreligga att, då särskilda skäl därtill äro, få vissa av behovet påkallade specialundersökningar utförda under institutets medverkan, ej heller att där bedriva vetenskaplig forskning i ämnet.

Såsom ytterligare områden för institutets undersökningsverksamhet har medicinalstyrelsen i sin förut omfördä organisationsplan upptagit rasbiologi, rashygien och mentalhygien. Med hänsyn till förefintligheten i vårt land av en särskild institution för förnämnda ändamål, rasbiologiska institutet i Uppsala, lära dithörande problem, vilka eljest flerstädes i utlandet plägat inträngas under socialhygieniska institutioner, icke böra särskilt upptagas vid det nu föreslagna institutet. Detsamma gäller undersökningar inom mentalhygienens område. Ej heller föreligger enligt de sakkunnigas mening anledning att räkna med att epidemiologiska spörsmål vid institutet skola göras till föremål för speciella undersökningar. Det torde få anses närmare till hands att vid behov anlita det bakteriologiska laboratoriet för utförande av dylika undersökningar, på sätt hittills varit fallet t. ex. beträffande barnförlamningen.

Vid utformandet av institutets uppgifter i nu angivet hänseende hava de sakkunniga förutsatt, att de allmänhygieniska undersökningar, som erfordras för medicinalstyrelsens verksamhet, skola i första hand komma till utförande genom institutets försorg.

Efter att ha konstaterat att den praktiska undersökningsverksamhet, som sålunda skulle tillkomma institutet å den allmänna hygienens område, åtminstone till en början bleve relativt begränsad, framhålla de sakkunniga, att man å andra sidan hade att räkna med att till detta område hörande undervisningsuppgifter komme att intaga en dominerande ställning i institutets arbetsprogram.

De sakkunniga erinra härvid i första hand om de brister i nuvarande läkarutbildning, som inledningsvis antytts, och finna ur denna synpunkt starka skäl tala för en anknjtning av karolinska institutets hygieniska avdelning till institutet för folkhälsan. Genom en sådan anknjtning skulle professorn i hygien — jämsides med fullgörandet av honom åliggande akademisk undervisningsskyldighet — kunna fungera som ledare, helt eller delvis, av sistnämnda institut tillkommande praktiska undersöknings- och forskningsuppgifter inom något av de nämnda huvudområdena, förslagsvis såsom chef för en av dess tilltänkta avdelningar. Detta skulle medföra avsevärda fördelar så tillvida, att den medicinska undervisningen — i motsats till vad nu vore fallet — automatiskt bereddes tillgång till ett omfattande praktiskt undersökningsmaterial ävensom tillfälle till ett nära samarbete med specialister på olika områden inom den samhälleliga hygien. Samtidigt skulle institutet för folkhälsan erhålla möjlighet att för mera kvalificerad undervisning åt speciella funktionärsgrupper tillgodogöra sig hygienprofessorns erfarenheter och sakkunskap. I syfte att i möjligaste mån vinna garanti för att professuren i hygien besattes med innehavare, vilken jämväl ägde förutsättningar att tjänstgöra såsom avdelningschef vid institutet för folkhälsan, förorda de sakkunniga vidare, att institutets styrelse skulle beredas tillfälle att vid återbesättandet av professuren yttra sig angående de sökandes kompetens för befattningen som avdelningschef vid institutet. Ett i viss mån analogt förfaringsätt hade enligt de sakkunniga hittills tillämpats vid tillsättning av de för-

enade befattningarna som överläkare vid vederbörande sinnessjukhus samt professurerna i psykiatri vid universitetet i Uppsala och karolinska institutet. Såsom av det följande framgår, förutsätta de sakkunniga tillika, att vid professorns sida ställes en väl kvalificerad arbetskraft såsom närmast under professorn ansvarig för arbetet å avdelningen.

De sakkunniga beröra i fortsättningen behovet av särskilda utbildningsmöjligheter i socialhygien och socialmedicin för tjänsteläkare och distriktsköterskor. De yttra sålunda:

Nödvändigheten av att tillgodose detta behov har föranlett 1936 och 1937 års riksdagar att på förslag av Kungl. Maj:t anvisa medel till anordnande försöksvis av två tjänsteläkarkurser årligen, vilkas program främst varit inriktat på socialmedicinsk barnavård, bostadshygien, arbetshygien med yrkessjukdomar samt sociallagstiftning. Man torde kunna förutsätta, att behovet av sådana kurser för framtiden kommer att bliva tämligen konstant, därest man önskar uppnå en intensifiering av det samhälleliga hälsovårdsarbetet. Med hänsyn härtill finna de sakkunniga naturligt, att dessa kurser framdeles inordnas som ett väsentligt led i det planerade institutets arbetsuppgifter. I samband härmed torde böra tagas under övervägande en sådan omläggning av de hittillsvarande s. k. ämbetsläkarkurserna för vinnande av behörighet till förste provinsialläkartjänst, att dessa komma att utgöra en direkt påbyggnad av den allmänna socialhygieniska undervisningen för tjänsteläkarna.

Jämte den undervisning för medicine kandidater och tjänsteläkare, som skulle tillkomma institutet, synes det rationellt, att utbildningen av övriga hälsovårdsfunktionärer i ordets egentliga mening anförtros åt detsamma. Detta gäller främst den teoretiska undervisningen för distriktssköterskorna. Denna undervisning har alltsedan 1920 ombesörjts av statens distriktsköterskeskola, som tills vidare är provisoriskt inhyst i medicinalstyrelsens ämbetslokaler. Skolans uppgift var tidigare att åt sjukköterskor meddela dels en kompletterande utbildning i vissa specialgrenar av sjukvården, dels undervisning i socialmedicin och socialhygien. Genom beslut av 1935 års riksdag kommer den förstnämnda uppgiften i stort sett att upphöra, varvid förutsatts att eleverna före inträdet i distriktssköterskeskolan förskaffat sig erforderlig specialutbildning i sjukvård. Ett undantag härifrån bildar endast utbildningen i barnsjukvård, som fortfarande skall ingå i skolans undervisningsplan för de elever, vilka icke förut kunnat förskaffa sig dylik utbildning. Vid sådant förhållande och då en avsevärd del av distriktssköterskornas utbildning hänför sig till samma ämnesområden som undervisningen för tjänsteläkarna, finna de sakkunniga ändamålsenligt, att jämväl utbildningen av distriktssköterskorna ingår som en av institutets allmänna uppgifter.

I anslutning härtill påkalla de sakkunniga uppmärksamhet även för hälsovårdstillsyningsmännens utbildningsfråga samt anföra härutinnan följande.

Enligt gällande hälsovårdsstadga skall i stad hos hälsovårdsnämnden finnas anställda en eller flera tillsyningsmän för den allmänna hälsovårdens övervakande, medan kommun på landet äger rättighet att anställa dylika tjänstemän, där sådant prövas vara av behovet påkallat. Till följd härav hava hälsovårdstillsyningsmän anställts i åtskilliga samhällen. Någon enhetlig plan eller organisation för utbildning av dylika befattningshavare finns emellertid ej. I regel har vederbörande hälsovårdsnämnd måst antaga personer, som varit i avsaknad av särskild utbildning för uppgiften och som

först senare under sin tjänstgöring fått sätta sig in i den mångfald frågor, vilka enligt hälsovårdsstadgan tillhöra deras åhgganden. Endast i de allra största städerna har förhållandet varit ett annat, i det att hälsovårdsnämnderna där ordnat undervisning för sina egna, i tjänsten nyanställda tillsyningsmän.

Strävanden att ordna en enhetlig utbildning för ifrågavarande tjänstemän hava dock ej sagnats. Redan år 1923 påkallade svenska hälsovårdstjänstemannaförbundet hos medicinalstyrelsen åtgärder för upprättande av en tillsyningsmannaskola, omlättande en kurs om fem månader vart annat år. Förbundet framhöll bland annat, att en sådan skola skulle bidra till en i olika kommuner ensartad tillsyn av hälsovårdsstadgans efterlevnad och att genomgång av skolan därför borde vara obligatorisk för blivande tillsyningsmän. Sedan medicinalstyrelsen inhämtat yttrande från hälsovårdsnämnderna i nio av de största städerna, vilka samtliga förklarade sig instämma i behovet av en planmässig utbildning på detta område, hemställde styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 november 1926 om anvisande av medel för anordnande av kortare, provisoriska kurser för hälsovårdstillsyningsmän, i avbidan på att tillräcklig erfarenhet skulle vinnas för en definitiv utformning av hithörande undervisning. Medicinalstyrelsens framställning föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Bostadsutredningen på landsbygden berörde i sitt år 1933 avgivna betänkande (Statens offentliga utredningar 1933:37) också frågan om utbildning av hälsovårdstillsyningsmän. Efter att ha erinrat om förenämnda framställning av svenska hälsovårdstjänstemannaförbundet framhöll utredningen sålunda, att då det vore fråga om åtgärder till förstärkning av den kommunala hälsovårdsorganisationen, det låge nära till hands att upptaga spörsmålet om utbildning av hälsovårdstillsyningsmän till förnyat övervägande. Det syntes utredningsmännen troligt, att kommunernas intresse för anställande av tillsyningsmän skulle ökas, därest sådana med god utbildning och alltså med större förmåga att göra en gagnande insats på hälsovårdsområdet stode till buds. Bostadsutredningen inskränkte sig emellertid till att i förevarande sammanhang rikta uppmärksamheten härpå. Vad sålunda anfördes underströks av föredragande departementschefen i den vid 1935 års riksdag framlagda propositionen, nr 213, angående distriktsvårdens omorganisation m. m.

Slutligen hava den s. k. bostadssociala utredningens experter (Statens offentliga utredningar 1935:49, bilaga 4) betonat, att frågan om ordnande av ifrågavarande utbildning borde upptagas till slutlig granskning i sammanhang med övriga spörsmål beträffande utbildning av personal, som erfordrades för det hygieniska och socialhygieniska fältarbetet. Härvid borde bland annat undersökas, i vad mån föregående utbildning i hälso- och sjukvård, sådan den åtnjötes av försvarsväsendets sjukvårdspersonal eller liknande personalkategorier, vore önskvärd eller nyttig samt vilka inträdesfordringar, som borde gälla vid kurs för bostadsinspektörer och tillsyningsmän.

Det anförda torde otvetydigt giva vid handen, att ett trängande behov av en ordnad och enhetlig undervisning för blivande hälsovårdstillsyningsmän föreligger. Starka skäl synas de sakkunniga därvid tala för att denna undervisningsfråga löses i samband med utbildningen av övriga funktionärer inom socialhygien och alltså anförts som en ordinarie uppgift åt institutet för folkhälsan.

Jämte nu nämnda, mera konstanta undervisningsuppgifter böra enligt de sakkunniga vid institutet kunna anordnas kurser av mera tillfällig natur för andra i hälsovård arbetande eller intresserade personer, i den mån dessa kurser falla inom samma ram som den obligatoriska utbildningsverksamheten,

exempelvis kurser i hygien för lärare samt speciella fortsättningskurser för läkare. Möjlighet borde ock beredas för att den undervisning inom socialhygienens ämnesområde, som ingår i utbildningen vid centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor samt vid socialpolitiska institutet, skulle kunna förläggas till det planerade institutet. Med hänsyn till vikten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som avses komma att obligatoriskt påvåla institutet, hava de sakkunniga emellertid allenast velat räkna med en sådan utvidgning såsom en möjlighet, vilken vid institutets lokala planläggning borde havas i åtanke utan att i övrigt nu föranleda särskilda åtgärder.

På yrkeshygienens område hava hittills, betona de sakkunniga, stora svårigheter mött att inom rimlig tid erhålla tillfredsställande sakkunniga utredningar, när fråga uppkommit om ändring eller komplettering av hithörande lagstiftning. Över huvud taget syntes den medicinska behandlingen av vad till yrkeshygienen hörer i vårt land icke befinna sig i nivå med utvecklingen i övrigt. Till belysning härav anföres bland annat:

Sålunda saknas t. ex. ännu allmänna hygieniska anvisningar rörande arbetslokalers anordnande och användande, ehuru fabrikslokalers och övriga arbetsplatsers hygien är av stor vikt för bevarande av arbetarnas hälsa. De sakkunniga vilja i detta hänseende endast rikta uppmärksamheten å omklädningsrummen med tillhörande toalettanordningar, arbetsplatsens storlek, luftkuben, ventilationen, uppvärmningen, artificiell och naturlig belysning, golvbeläggning, renhållning samt damm- och gasproblem, eld- och explosionsfaror m. m. Härvid rör det sig sålunda om uppgifter, som innehålla en tillämpning av den allmänna hygienens lärdomar på det industriella livets förhållanden.

Förutom allmänna föreskrifter böra även speciella sådana utarbetas under anpassning till olika industriernas särförhållanden. Dylika specialanvisningar finnas för närvarande i ytterst ringa utsträckning. Särskilt må erinras om den stora gruppen av kemiskt-tekniska industrier, ett område som karakteriseras av snabb utveckling samt oavlåtliga växlingar av kemiska medel (organiska såväl som oorganiska) och tekniska förfaranden. Å detta område möta bland annat tvenne stora grupper yrkessjukdomar, nämligen förgiftningar och hudsjukdomar, båda av de mest skiftande slag. Att märka är, att utomlands vunna forskningsresultat och erfarenheter rörande dessa sjukdomar och deras orsaker ofta endast hava ett begränsat värde, då ett flertal hithörande industrier äro typiskt nationellt utformade på grundval av landets speciella naturtillgångar. Bristen på närmare kännedom rörande hithörande ämnen framträdde klart vid den senaste omarbetningen av yrkessjukdomsförsäkringslagen. Beträffande ett flertal av dessa sjukdomar, hänförliga till de s. k. allergierna, måste jämväl utarbetas prov för utrönande av den eventuella lämpligheten hos dem, som söka anställning i dylika yrken, alltså ett slags profylaktisk verksamhet vid yrkesval.

Å det yrkeshygieniska området har man vidare att beakta skador och ohälsa genom ogynnsamma fysikaliska inflytanden, såsom fuktighet, värme, kyla, damm, ensidigt arbete m. m. Som konkreta arbetsuppgifter inom denna del må anföras silikosproblemet, ett högaktuellt problem av vittgående omfattning och betydelse, hudsjukdomar genom cement-, mjöl- och sockerdamm, ögonskador genom strålade energi, bränn- och kylskador i skilda yrken, hållningsfel samt nerv-, led- och muskelskador till följd av ensidigt arbete eller mekanisk skakning, studiet av tröttheten inom skilda yrken och arbetsformer samt reaktionstidsbestämningar. Yrkeshygienikern har dessutom att ägna

uppmärksamhet åt yrkesskador av infektiös natur. Viktigast härutinnan torde vara att uppspara och bekämpa tuberkulos bland skilda yrkesutövare. Men vid sidan härav finnas speciella infektionssjukdomar bland exempelvis lantarbetare, slaktare, charkuteriarbetare, affärs- och hembiträden i deras sysslande med levande djur, kött och fisk, vilka sjukdomar jämväl kräva beaktande.

För att väl fylla sin uppgift kan emellertid yrkeshygienikern icke begränsa sig till att studera yrkessjukdomarna för sig utan måste tillika uppmärksamma respektive yrken. Blyförgiftning är t. ex. en sjukdom, som kan förvärfvas inom åtskilliga olika yrken och industrier. Å andra sidan kunna inom samma industri eller yrke uppträda en mångfald yrkessjukdomar. I vårt land finnas stora yrkesgrupper, vilkas förhållande i detta avseende hittills är ofullständigt känt, t. ex. järn- och metallarbetare, trävaruindustriens yrkesutövare, textil- och konfektionsarbetare, gruvarbetare, sten-, glas- och porslinsarbetare, målare, tryckeriarbetare, fotografer, arbetare i gummifabriker och läderindustrier m. fl.

Bland ytterligare problem, som vänta på klarläggande behandling, må nämnas minderårigas och kvinnors arbete samt arbetstider med eller utan skiftindelning, vidare arbetstidsproblemen i allmänhet, inklusive en sund uppdelning av tiden i arbete, raster och vila, vilotidens användning, arbetarnas beroende av social miljö, bostad, föda, kläder, bad o. s. v. För lösandet av dessa problem erfordras i stor utsträckning fortlöpande undersökningar av större arbetargrupper under årtal, t. ex. för utronande av arbetets inverkan å minderåriga, som åläggas skiftarbete under uppväxttiden.

Jämväl på olycksfallsskyddets område finnas rika arbetsuppgifter. Hit höra konstruerandet av goda och prisbilliga förbandslådor, lämpade för olika förhållanden, nya yrkesskydd, »safety-first»-propaganda m. m. Även om olycksfallsskyddet till stor del är rent tekniskt, torde dock tillgång till medicinsk sakkunskap i åtskilliga fall vara av behovet påkallad.

Ännu en uppgift, som med fördel förlägges till ett yrkeshygieniskt laboratorium, är upprättandet för hela landets räkning av ett specialregister över alla olikartade preparat, som komma till användning inom skilda industrier. Det bör te sig naturligt för vederbörande läkare i landets olika delar att vid förekommande behov vända sig till den yrkeshygieniska institutionen för erhållande av upplysningar om ett visst preparats sammansättning och egenskaper i samband med t. ex. ett förgiftningsfall hos en industriarbetare. Här böra från alla håll samlas uppgifter om olika tekniska varors och beredningars kemiska natur och sammansättning. Samarbete bör i detta syfte upptagas med de myndigheter, som hava sig anförtrodd granskningen av giftstadgans preparat, medicinalstyrelsen, kommerskollegium och tekniska högskolan, även som med statens provningsanstalt samt yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Åtskilliga undersöknings- och forskningsuppgifter vänta sålunda det föreslagna institutet på förevarande område. Härutöver föreligga emellertid, framhålla de sakkunniga, vissa betydelsefulla uppgifter av utbildnings- och undervisningsnatur. Medicine kandidater borde sålunda för sin blivande verksamhet som läkare göras förtrogna med ifrågavarande praktiskt betydelsefulla område, en undervisning, som i vidgad omfattning borde meddelas tidigare utbildade tjänsteläkare. Även för sköterskor, särskilt distriktssköterskor och sköterskor å bruk, fabriker och arbetsplatser, vore en orientering över hithörande problem på sin plats. Utbildningen av yrkesinspektörerna kunde ock väsentligt främjas vid tillgång till en institution av nu ifrågasatt art,

därest åt yrkesinspektörsassistenterna före deras utnämning till inspektörer generellt beredd tillfälle att under en ej alltför kort tid, exempelvis 6 månader, tjänstgöra vid laboratoriet. En viss fortbildning av yrkesinspektörerna vore likaledes motiverad och kunde lämpligen ske vid de årligen återkommande konferenserna hos chefsmyndigheten. Slutligen vore en ambulatorisk föreläsnings- och undervisningsverksamhet av värde för speciella yrkesgruppers vidkommande i samband med ett mera hopat uppträdande av specifika sjukdomsyttningar inom vissa yrken.

De sakkunniga tillägga, att därest arbetsuppgifterna bestämdes enligt nu angivna riktlinjer, låge det i sakens natur, att institutet finge till allmänt åliggande att tillhandagå yrkesinspektionens tillsynsmyndighet med de upplysningar och utredningar, varav denna i sin verksamhet vore i behov. Institutet skulle sålunda komma att i realiteten fullgöra uppgifter, som eljest skulle åvila en vid tillsynsmyndigheten anställd läkare.

Rörande uppgifterna å födoämneshygienens område yttra de sakkunniga bland annat följande.

Jämväl å födoämneshygienens område föreligga stora och praktiska betydelsefulla uppgifter för det ifrågasatta institutet. Härvid möter först uppgiften att genom förebyggande åtgärder söka förhindra sådana skador å livsmedel, vilka i ogynnsam riktning påverka hälsan. I huvudsak gäller det här att utröna de fall, där näringen genom tillsatser (t. ex. av olämpliga konserverings- eller färgmedel), tillredning eller förvaring (t. ex. i blyavgivande förvaringskärl) eller genom bildande av hälsovådliga ämnen vid sönderdelning blir olämplig ur hälsosynpunkt. Utöver blyförgiftningar hava på senare år giftverknningar av arsenik börjat uppträda som följd av att föreningar av detta ämne användas vid bland annat bekämpande av ohyra på fruktträd. Uppenbarligen måste härvid hänsyn även tagas till förefintligheten av skadliga bakterier av olika slag. Som ett led i denna verksamhet bör ingå att giva råd och anvisningar i syfte att ernå en förbättrad framställning av och hållbarhet hos hithörande födoämnen. Vid denna verksamhet måste institutet i praktiken stundom utsträcka sina undersökningar att omfatta jämväl åtskilliga ämnen, som utan att vara födoämnen likväl komma i beröring med dylika eller med människorna. I nu berörda avseenden förefinnes alltså ett visst samband såväl med den allmänna hygien som med yrkeshygien.

Institutets uppgift å födoämneshygienens område kan emellertid icke inskränkas endast till undersökning av förhållanden, som påverka hälsan i ogynnsam riktning. Det har även betydande positiva uppgifter, åsyftande ett mera direkt främjande av hälsan. I detta avseende har institutet närmast att söka bestämma olika födoämnenas värde i folknäringen och födoämnenas inverkan på organismen. Osökt kommer man därifrån in på frågor beträffande kostens lämpliga sammansättning såväl i allmänhet som vid offentliga anstalter av skilda slag, allt spörsmål som för närvarande och för överskådlig framtid måste anses vara av den största betydelse. De sakkunniga vilja i detta sammanhang särskilt rikta uppmärksamheten på vitaminforskningens framsteg under senare år samt på det allmänt erkända faktum, att hos oss ett starkt behov föreligger av att snarast erhålla noggranna uppgifter om födoämnenas halt av vitaminer och vilka faktorer, som därvidlag äro av särskild vikt. Genom skrivelse den 22 maj 1936 har riksdagen för övrigt redan påkallat viss hithörande undersökning, avseende smörets och margarinet näringsfysiologiska betydelse samt behovet av kontroll över vitaminiserat margarin.

Vissa uppgifter av nu nämnd art fullgöras visserligen för närvarande av det av Kungl. Maj:t den 31 december 1935 tillsatta näringsrådet, men denna anordning torde endast hava avsetts vara av provisorisk natur i avbidan på inrättandet av ett socialhygieniskt institut.

Såsom ett viktigt led i denna verksamhet erfordras ytterligare utredningar av den s. k. Norrlandsundersökningens karaktär, framför allt beträffande glest bebyggda trakter och befolkningsskikt med låg levnadsstandard. Dylika fältundersökningar äro i särskild grad ägnade att belysa de faktorer, som inverka i gynnsam respektive ogynnsam riktning på det allmänna hälsotillståndet, och äro jämväl av behovet påkallade för att bedöma angelägna hälsovårdsuppgifter, t. ex. ifråga om skolbespisning.

Om, såsom är att förmoda, en enhetlig och utvidgad livsmedelslagstiftning inom en snar framtid kommer till stånd, lära därigenom för institutet tillkomma nya viktiga uppgifter med hänsyn till kontroll och övervakning av livsmedel och livsmedelshandel. Den närmare omfattningen av denna verksamhet kan dock för närvarande icke angivas.

I anslutning härtill påpeka de sakkunniga, att nu nämnda arbetsuppgifter förutsätta tillgång till åtskilliga hjälpvetenskaper, såsom fysik, botanik, zoologi och bakteriologi m. m. En avgränsning gentemot dessa områden ställde sig dock, enligt de sakkunnigas uppfattning, i allmänhet icke svår i betraktande av de speciella synpunkter, som vid undersökningen trädde i förgrunden. De centrala uppgifterna inom institutets verksamhetsområde hänförde sig på åtskilliga punkter även till medicinen, särskilt fysiologisk kemi, näringsfysiologi samt närings- och födoämneslära, varför det borde vara angeläget att i dessa delar uppnå ett intimt samarbete med den medicinska vetenskapens målsmän utanför institutet.

Beträffande förhållandet till lantbruksvetenskaperna uttala de sakkunniga:

De sakkunniga hava beaktat, att för de jordbrukskemiska undersökningarna i stor utsträckning anlitas samma metoder som för livsmedelsundersökningar. Det är likaledes ett faktum, att man sökt fastställa djurfödans värde som näringsmedel genom regelbundet utförda och kontrollerade försök redan innan motsvarande undersökningar kommit till utförande beträffande människans föda. Många iakttagelser från försök på djur kunna även direkt tillämpas på människan. Särskilt gäller detta i fråga om vitaminundersökningar, där djur i mycket stor omfattning komma till användning vid forskning och prövning och där de å dem vunna resultaten ännu utgöra den huvudsakliga experimentella grunden för vårt vetande på området. Då människans föda till avsevärd del härstammar antingen direkt eller indirekt från växterna, är det tydligt, att spörsmålen om växternas rätta gödsling och djurens uppfödning innefatta problem, som teoretiskt sett skulle kunna tänkas bli föremål för forskning på institutet.

De sakkunniga erinra härefter, att de haft att taga ställning till detta spörsmål i samband med remissbehandlingen av ett till jordbruksdepartementet år 1936 ingivet betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten (Statens offentliga utredningar 1936: 40). I detta betänkande hade föreslagits, att nämnda verksamhet, som hittills omfattat såväl jordbruksanalyser som livsmedels-, handels- och industrianalyser, framdeles skulle begränsas till att endast avse

analyser för jordbruket och dess binärningar, d. v. s. främst jordarter, gödselmedel, fodermedel samt mjölk och mejeriprodukter. Livsmedelsanalyserna förutsattes bliva i huvudsak övertagna av det socialhygieniska institutet samt handels- och industrianalyserna i allt väsentligt av statens provningsanstalt. I anslutning härtill och för att möjliggöra en önskvärd specialisering hade föreslagits, att flertalet av de nuvarande lokala kemiska stationerna skulle nedläggas och i stället upprättas en central statlig lantbrukskemisk kontrollanstalt, förlagd till Stockholm och stående under lantbruksstyrelsens överinseende.

I sitt den 31 mars 1937 över detta betänkande avgivna yttrande hava de sakkunniga understrukt, att det rent teoretiskt väl låte sig tänka, att även analyserna och kontrollen av foder- och gödselmedel anförtroddes åt det ifrågasatta institutet för folkhälsan. En dylik utvidgning av institutets verksamhet skulle emellertid, fortsätta de sakkunniga, kunna leda till praktiskt icke önskvärda konsekvenser. Institutet måste nämligen då redan från början givas en relativt stor omfattning, och dess arbete å födoämneshygienens område skulle, särskilt sedan en fodermedelslagstiftning genomförts, lätt kunna förryckas till förfång för mera näraliggande och trängande uppgifter av omedelbar betydelse för livsmedelshygienen. Å andra sidan kunde en förskjutning i motsatt riktning tänkas ske, till men för jordbrukets intressen. Det syntes jämväl kunna ifrågasättas, huruvida icke erforderliga jordarts-, gödsel- och fodermedelsanalyser med större fördel skulle komma till utförande å det för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och lantbrukshögskolan planerade gemensamma laboratoriet, därest en fristående anstalt för ändamålet icke skulle anses tillräckligt motiverad. De sakkunniga hava därför — utan att uttala sig om behovet av en central lantbrukskemisk anstalt i och för sig — hävdad den uppfattningen, att analyser och kontroll av gödsel- och fodermedel i princip icke böra tillkomma institutet för folkhälsan.

I ett avseende hava de sakkunniga dock ansett vägande praktiska skäl böra föranleda en jämkning i nu angivna principiella gränsdragning mellan den föreslagna centralanstalten och det planerade institutets verksamhetsområden, nämligen beträffande undersökning och kontroll av *v i t a m i n e r*.

Beträffande behovet av ett organ för undersökning och kontroll av vitaminer åberopa de sakkunniga i första hand den av professorn von Euler m. fl. avlämnade berättelsen angående 1935 års Genèvekonferens rörande biologisk standardisering av vissa läkemedel m. m. Vidare erinras, att margarinfabrikernas försäljningsaktiebolag redan år 1931 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om uppdrag åt lämplig vetenskaplig institution eller enskild vetenskapsman att på ansökan verkställa undersökningar av livsmedels vitaminhalt och å statens vägnar utfärda intyg däröver. Därvid hade bland annat betonats, att en naturlig följd av det ständigt stegrade intresset för olika näringsmedels vitaminhalt hade blivit, att livsmedelsproducenter vid försäljning av sina varor framhölle deras eventuella halt av vitaminer och att det i vissa länder uppstått en helt ny industri med uppgift att tillverka vitamin-

preparat. Denna framställning hade visserligen icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, men vid ärendets remissbehandling hade behovet av en vitaminkontroll ytterligare understrukits av bland andra Sveriges kemiska industrikontor, som därvid yttrat i huvudsak följande:

Vitaminhalten hos ett livsmedel vore sällan eller aldrig fullt konstant. De ursprungligen förefintliga vitaminerna vore nämligen bundna vid den levande organismen, och så snart denna — det finge gälla animaliska eller vegetabiliska livsmedel — underkastades konservering eller annan beredning, minskades vitaminhalten, för att vid kraftigare ingrepp helt försvinna. Den sedan gammalt såsom läkemedel använda torsklevertranen kunde ha mycket växlande vitaminhalt, allt efter den bättre eller sämre utvinningsmetoden, men denna torde numera ha rationaliserats på ett tillfredsställande sätt. Mjölken respektive smöret från en ko, som ginge ute på grönbeta, finge en långt högre vitaminhalt än mjölken och smöret från en ko, som erhöle den mera konstlade stallutfodringen med vitaminfattigt hö och kraftfoder. Å andra sidan kunde en ursprungligen vitaminfri produkt, såsom margarin, numera på artificiell väg bibringas en hög vitaminhalt; förfarandet vore tekniskt löst och i stort sett endast en kostnadsfråga. Av det anförda framginge, att ett näringsmedels vitaminhalt aldrig kunde med absolut säkerhet förutsägas, utan måste genom försök fastställas. Den största svårigheten för en allmännare vitaminkontroll låge i undersökningens omständighet. Vitaminerna hade ännu icke isolerats och kunde icke bestämmas medelst kemisk analys, halten angäves därför efter vissa internationellt föreslagna normer och kunde endast bestämmas genom försök på levande djur, vilka försök toge flera veckor i anspråk. För att ett flertal undersökningsresultat skulle bli fullt jämförbara, måste de vara vunna enligt samma undersökningsmetoder och i mera kritiska fall helst vara utförda vid samma institution. Det vore därför en stor fördel, om alla vitaminundersökningar i landet, åtminstone på undersökningsteknikens nuvarande ståndpunkt, underställdes samma institution eller person.

Jämväl medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen och kommerskollegium hade i yttranden över denna framställning vitsordat behovet av vitaminkontroll, lantbruksstyrelsen under särskilt betonande av att denna kontroll i så fall rimligtvis borde utsträckas att avse även fodermedel.

För egen del yttra de sakkunniga:

Såsom framgår av det anförda, har frågan om vitaminkontrollen avseende å såväl läkemedel som livsmedel och fodermedel. Med hänsyn härtill kan denna fråga tänkas löst sålunda, att vitaminkontrollen uppdelas å två eller flera av de institutioner, som handhava eller avses handhava kontrollen av respektive läkemedel, livsmedel och fodermedel. En dylik lösning finna de sakkunniga emellertid föga välbetänkt redan ur ekonomisk synpunkt, i betraktande av den särskilda och relativt omfattande utrustning (djuruppsättning), som vitaminkontrollen kräver. Även ur arbetssynpunkt är en dylik uppdelning ägnad att väcka starka betänkligheter, enär arbetsmetoderna och forskningsmålen i samtliga fall äro gemensamma samt ett säkert bedömande av föreliggande spörsmål förutsätter omfattande undersökningar och stor erfarenhet. Vid en uppdelning av hithörande arbetsuppgifter inställa sig därför farhågor för bristande enhetlighet och konsekvens i de olika sidordnade instansernas bedömanden. De sakkunniga vilja härutinnan hänvisa till vad Sveriges kemiska industrikontor i ovan återgivna yttrande anført. Uppenbart är ock, att om vitaminkontrollen koncentreras till en anstalt, dennas utrustning kan i olika hänseenden göras fullständigare och därmed större garanti

vinnas för ett gott undersökningsresultat. De sakkunniga måste därför med styrka hävda angelägenheten av en centralisering av den offentliga vitaminkontrollen till *en* anstalt, vare sig det gäller läkemedel, livsmedel eller fodermedel. I denna anstalts uppgifter bör ock ingå att verkställa sådana praktisktvetenskapliga vitaminundersökningar, som påkallas av statliga myndigheter. Att hit koncentrera all vetenskaplig forskning kring vitaminproblemet torde däremot ej böra eller kunna ifrågakomma.

Frågan är emellertid, om det avsedda vitaminlaboratoriet bör organiseras som en självständig anstalt, såsom fallet är i Norge och delvis (lokalt) även i Danmark, eller om det bör organisatoriskt anslutas till någon av ovan antydda institutioner, d. v. s. farmaceutiska laboratoriet, institutet för folkhälsan eller den föreslagna lantbrukskemiska centralanstalten. Professorn von Euler m. fl. hava preliminärt förordat den självständiga linjen. Som motiv härför har väsentligen anförts, att det ifrågasatta institutets avdelning för födoämneshygien och livsmedelskontroll måste förväntas erhålla en sådan mångfald av uppgifter, såsom agrikulturkemiska undersökningar, allmän livsmedelsanalys m. m., att föreståndaren för densamma icke utan olägenhet kunde, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, jämväl anförtros den viktiga vitaminkontrollen och därmed förenad forskning. Det syntes dem därför mest välbetänkt att redan från början inrätta ett särskilt institut för ändamålet.

De sakkunniga äro för sin del icke beredda att under nuvarande förhållanden biträda ett så vittgående förslag. Att särskilda vitamininstitut inrättats i nyssberörda grannländer betingas, enligt vad de sakkunniga inhämtat, av speciella omständigheter, i Norge vikten av att få tranens vitaminhalt fastställd och i Danmark tillgången till donerad, för ändamålet fullt utrustad byggnad. I Sverige föreligga icke liknande särskilda förhållanden. Omfattningen av hithörande arbetsuppgifter låter sig för närvarande icke heller slutgiltigt bedömas. Försiktigheten synes de sakkunniga därför bjuda att icke nu ifrågasätta inrättandet av en självständig anstalt för ändamålet. Lämpligast och naturligast torde vid sådant förhållande vara att i enlighet med medicinalstyrelsens förslag infoga vitaminkontrollen som ett led i institutets för folkhälsan allmänna verksamhet, i vad denna avser födoämneshygien och livsmedelskontroll. Med den organisation, som de sakkunniga avsett för detta institut, torde för övrigt såväl jordbrukets som läkemedelskontrollens intressen i förevarande hänseende kunna på ett tillfredsställande sätt bevakas och tillgodoses.

Av det sagda framgår, att det ifrågasatta institutet för folkhälsan skulle få ett vidsträckt verksamhetsfält som rådgivande organ beträffande olika näringsproblem. Denna rådgivande verksamhet skulle i första hand inrikta sig på sådana offentliga myndigheter, statliga eller kommunala, för vilka näringsproblemen på ett eller annat sätt vore av väsentlig betydelse, såsom medicinalstyrelsen, armé- och marinförvaltningarna, socialstyrelsen, fängvårdsstyrelsen och landstingen. För att belysa betydelsen av ifrågavarande verksamhet åberopa de sakkunniga följande uppgifter rörande utspisningskostnadernas storlek vid våra offentliga sjukhus.

Enligt en sammanställning i tidskriften Sjukhuset skulle dessa kostnader vid 512 angivna anstalter — lasarett, sjukstugor, epidemisjukhus, tuberkulosanstalter, barnsjukhus, barnbördshus, vanförestalter, anstalter för kroniskt sjuka, kommunala anstalter för sinnessjuka och sinnesslöa och epileptikeranstalter — år 1933 kunna uppskattas till sammanlagt omkring 16 000 000 kronor, motsvarande 21 procent av dessa anstalters samtliga driftkostnader för nämnda år. De statliga sinnessjukhusens utspisningskostnader uppgå nu-

mera till inemot 5 miljoner kronor per år. Tager man i betraktande, att icke alla kroppssjukhus äro redovisade i nämnda sammanställning, torde man kunna skatta de totala utspisningskostnaderna vid landets sjukhus till omkring 22 miljoner kronor per år, ett för vårt land mycket betydande belopp. I detta ingå likväl allenast kostnader för matvaror, medan utgifter för förräntning och amortering av köksbyggnader och -anläggningar, löner till kökspersonalen och övriga med utspisningen sysselsatta personer samt kostnader för eldning och uppvärmning lämnats åsido.

Slutligen erinras, att institutet skulle få vissa undervisningsutgifter å det födoämneshygieniska området, närmast avseende läkare i statlig eller kommunal tjänst ävensom distriktssköterskor och hälsovårdstillsyningsmän.

De sakkunniga rikta till sist uppmärksamheten på en för samtliga nu nämnda ämnesområden gemensam uppgift, som lämpligen borde handhavas av det ifrågasatta institutet, nämligen hälsovårdspropagandan. De sakkunniga anföra härutinnan:

En ytterligare, undervisningen närstående uppgift för institutet utgör den på allmänheten inriktade hälsovårdspropagandan. Arbetet på detta område har i vårt land hittills varit alltför litet omfattande samt saknat den systematisering och anpassning efter aktuella förhållanden, som erfordras för att bestående resultat skola uppnås. Vunna erfarenheter synas giva vid handen, att förebyggandet av många sjukdomstillstånd ofta sammanhänger med den enskilda individens kunskaper och vilja att taga vara på sig själv. Förhandenvaron därav har på vissa områden, t. ex. ifråga om personlig hygien och spädbarnsuppfödning, givit mycket goda resultat, under det att nedgången i andra sjukdomar, såsom alkoholism och vissa könssjukdomar, varit ringa, emedan man ej kunnat i samma utsträckning mobilisera individens vilja till varsamhet. Dessa förhållanden understryka på en gång betydelsen av och svårigheterna med en systematisk upplysning i hygieniska frågor. I en genomförd hälsovård måste dock detta arbete ingå som ett viktigt led och vid varje tidpunkt lämpas efter behovet och allmänhetens förkunskaper.

Vad nu sagts tager närmast sikte på den allmänna hygienien. En dylik propaganda är emellertid i lika hög grad påkallad beträffande institutets övriga verksamhetsfält, yrkeshygienien och födoämneshygienien. Ifrågasvarande verksamhet kan därför sägas vara en för institutet i dess helhet gemensam uppgift.

Yttranden.

De sakkunnigas förslag rörande institutets arbetsuppgifter har jämväl i stort sett vunnit anslutning vid remissbehandlingen. I ett flertal yttranden, bland annat av den medicinska fakulteten i Uppsala samt av karolinska institutets lärarkollegium, har särskilt understrukits, att den av de sakkunniga förordade avgränsningen av institutets verksamhetsfält syntes vara klok och väl motiverad. I andra yttranden åter hava mot förslaget i denna del framkommit erinringar dels av mera allmän natur dels beträffande viss eller vissa verksamhetsgrenar.

Bland dem, som framställt erinringar av mera allmän natur, må till en början nämnas *svenska läkarsällskapet*, som yttrar:

Sällskapet konstaterar, att institutet i de sakkunnigas förslag givits en mycket begränsad omfattning, såväl beträffande arbetsuppgifter som organi-

sation. Som en följd härav hava flera ämnesgrenar, som av naturliga skäl annars borde räknas till verksamhetsområdet för ett dylikt institut, antingen helt uteslutits från arbetsprogrammet eller också tilldelats en mycket blygsam ställning på detta. Särskilt fäster sällskapet uppmärksamheten på att institutet icke ger möjlighet till socialhygienisk forskning i vidsträckt bemärkelse och ej heller till allsidig socialhygienisk utbildning. Den socialhygieniska forskningen inom pediatrik, epidemiologi och andra viktiga områden synes sålunda i vårt land alltjämt vara hänvisad till enskilt initiativ eller, beträffande vissa frågor, som bli föremål för statsmakternas intresse, till särskilda utredningar. Behovet av en organisation för sådan forskning är alltjämt trängande. De härmed sammanhängande frågorna synas därför snarast böra upptagas till förnyad prövning.

Medicinska fakulteten i Lund finner lämpligt, att institutets verksamhet åtminstone i början begränsas till de föreslagna tre huvudområdena, men beklagar, att de sakkunniga endast beträffande vitaminkontrollen till diskussion upptagit den betydelsefulla frågan, huruvida de krav, som i detta sammanhang uppställa sig, kunna i tillräcklig utsträckning tillgodoses genom inrättandet av det föreslagna institutet i Stockholm eller huruvida därutöver en viss decentralisering är påkallad. Fakulteten anför härutinnan bland annat:

Enligt fakultetens mening äro de flesta hygieniska arbetsuppgifterna starkt lokalbetonade. I olika landsändar råda mycket växlande förhållanden, som endast med svårighet låta sig överblickas från ett centralt beläget institut. Detta gäller i särskild grad om å ena sidan Övre Norrland, varom den s. k. Norrlandsundersökningen burit vittne, å andra sidan den folkrika sydliga delen av landet. Till den sistnämnda landsdelen är framför allt knuten en väsentlig del av rikets livsmedelsproduktion, den är därjämte säte för en stor och mångsidig industri, bostadsförhållandena liksom kosten förete en viss särprägel. Fakulteten anser, att redan dessa skäl starkt tala till förmån för ett i Sydsverige placerat organ för hygienisk forsknings- och undersökningsverksamhet.

Härtill kommer även det av fakulteten vid flera tillfällen vitsordade behovet av en hygienisk institution för den så betydelsefulla utbildningen i hygien för de blivande läkare, som studera vid Lunds universitet. Utvecklingen har med ständigt växande styrka ådagalagt vikten av en ökad undervisning i profylaktisk medicin för de blivande läkarna. Ett koncentrerande av undervisningen och examinationen i hygien för landets alla medicine studerande — sammanlagt cirka 200 om året — till det föreslagna institutet i Stockholm, såsom av allt döma de sakkunniga torde avse, måste enligt fakultetens förmenande medföra allvarliga olägenheter.

Svenska arbetsgivareföreningen anser, att det föreslagna arbetsprogrammet på åtskilliga punkter är väl allmänt hållet samt att en klarare avgränsning av institutets arbetsuppgifter är önskvärd. Föreningen betonar ock angelägenheten av att vidlyftiga utredningar icke verkställas utan att ett bestämt behov av förbättringar föreligger samt att, därest företagen ålades uppgiftsskyldighet, denna icke gjordes så omfattande, att onödiga kostnader åsamkades dem eller olägenheter uppstode i utövande av deras produktiva uppgifter. Föreningen ifrågasätter därför, om icke vederbörande myndigheter böra utöva kontroll beträffande institutets initiativ till undersöknings- och forskningsverksamhet, åtminstone ifråga om undersökningar av större

omfattning. Självfallet borde även i övrigt en ändamålsenlig samverkan åvägabringas med de av institutets arbete närmast berörda myndigheterna, yrkesinspektionens chefsmyndighet, socialstyrelsen och medicinalstyrelsen. Åtskilliga av de spörsmål, som de sakkunniga nämnt i samband med de yrkeshygieniska uppgifterna, vore redan föremål för livligt intresse på både arbetsgivar- och arbetarsidan, och särskilda för parterna gemensamma organ sysslade med deras praktiska lösning på arbetsplatserna. Det planerade institutet borde stödja dylika frivilliga ansträngningar och icke tillåtas lägga sin verksamhet så, att de enskilda krafterna förslappades.

Liknande synpunkter hävdas av *handelskamrarna i Stockholm och Skåne*.

Går man härefter över till de olika huvudområdena för institutets verksamhetsfält och först stannar vid den allmänna hygien, hava avvikande meningar främst gjort sig gällande beträffande undervisningen av medicine kandidater och det därav betingade samarbetet med karolinska institutet.

Medicinalstyrelsen framhåller, att undervisningen av medicine kandidater ligger på ett helt annat plan än den undervisningsverksamhet, som i övrigt avses bliva förlagd till institutet för folkhälsan. Den förra vore mera inriktad på en bred teoretisk uppläggning av den allmänna hälsovårdsläran för blivande läkare, medan den senare tjänade ett huvudsakligen praktiskt syfte, lämpat efter de olika funktionärernas, tjänsteläkarens, distriktssköterskans, hälsovårdstillsyningsmannens, arbetsfält. Detsamma gällde i fråga om de praktiska undersökningsuppgifter, som enligt förslaget skulle ledas av professorn i hygien. Alldeles oavsett, att denne professor knappast kunde förutsättas hava så mycken tid över, att han därjämte kunde knytas till institutet för folkhälsan såsom chef för en av institutets avdelningar, vore det enligt styrelsens uppfattning uppenbart, att de praktiska arbetsuppgifterna på bostadshygienens område låge vid sidan av den lärarverksamhet, som ankomme på nämnde professor. Styrelsen kunde därför icke finna en hopkoppling med karolinska institutet ändamålsenlig i den form, de sakkunniga föreslagit. Styrelsen hade däremot intet att erinra mot att hygienprofessorn tilldelades en egen avdelning inom institutet, vilken uteslutande fungerade såsom hygienisk institution för karolinska institutet och i administrativt hänseende vore oberoende av institutet för folkhälsan.

Medicinska fakulteten i Uppsala ställer sig ock avvisande till förslaget i denna del. Fakulteten anför sålunda:

Vad beträffar den till det föreslagna institutet förlagda undervisningen av blivande läkare, vill fakulteten till en början bestämt hävda, att denna undervisning så långt som till medicine licentiatexamen och därmed till legitimationen måste helt anförtros åt de medicinska högskolorna. Den enhetliga ledningen av hela den grundläggande läkarutbildningen får under inga omständigheter äventyras. De sakkunniga ha visserligen i överensstämmelse härmed förutsatt, att undervisningen i hygien för medicine kandidater även i fortsättningen skall ledas av professorn i ämnet vid karolinska institutet, men samtidigt föreslagit, att denne skall knytas vid det föreslagna institutet såsom chef för en av dess avdelningar, varigenom särskild hygienisk institu-

tion för karolinska institutet skulle bli obehörlig. Mot en sådan anordning hyser emellertid fakulteten starka betänkligheter.

Föreståndarskapet för det föreslagna institutets allmänhygieniska avdelning måste, om anstalten överhuvud taget skall kunna få den praktiska betydelse som avses, ställa alltför stora krav på sin innehavare, för att denne därjämte skall kunna bestrida en akademisk lärarebefattning i hygien. Vidare skola vid tillsättandet av sistnämnda befattning vetenskapliga meriter gälla såsom enda befordringsgrund. Höga vetenskapliga meriter äro emellertid ej alltid en garanti för lämplighet att leda ett institut med rent praktiska arbetsuppgifter. För ett sådant chefskap kan det vara berättigat och nödvändigt att uppställa fordran på andra kvalifikationer vid sidan av de rent vetenskapliga. De sakkunniga ha så till vida beaktat detta, att de föreslå, att institutets styrelse vid återbesättande av professuren i hygien skulle få tillfälle yttra sig över de sökandes kompetens för avdelningschefsbefattningen vid institutet, och de åberopa ett analogt förhållande vid tillsättandet av professorerna i psykiatri i Stockholm och Uppsala. Denna analogi är emellertid ganska ofullständig, enär vid tillsättningen av dessa professorer de sökandes praktiskt kliniska kvalifikationer även medräknas och värderas bland de vetenskapliga meriterna. Av en avdelningschef vid det föreslagna institutet däremot måste även fordras organisatorisk förmåga och dylikt, som ligger betydligt mera vid sidan av den vetenskapliga kompetensen. Kombinationen av psykiatriprofessur med överläkarebefattning vid ett statens sinnessjukhus har för övrigt mer och mer visat sig olämplig just på grund av omöjligheten för en person att hinna med alla de administrativa och organisatoriska uppgifterna vid sidan av undervisning och vetenskapligt arbete. Såsom ytterligare skäl mot den av de sakkunniga föreslagna kombinationen vill fakulteten framhålla, att enligt universitetsberedningens nyss framlagda förslag professorn i hygien vid karolinska institutet skulle bli den enda ordinarie företrädaren för detta viktiga läroämne vid de medicinska högskolorna. Fakulteten får av dessa skäl bestämt avstyrka, att professorn i hygien vid karolinska institutet tilldelas chefskapet för en av det föreslagna institutets avdelningar.

Två ledamöter, professorerna Nyström och Jacobowsky, hava reserverat sig mot fakultetens beslut och tillstyrkt de sakkunnigas förslag, dock endast under förutsättning, att garantier skapas mot att professors vetenskapliga verksamhet och undervisning lida intrång av de praktiska uppgifter, som komma att åtfölja hans ställning som avdelningschef. Synnerligen stor vikt finge därför läggas på att hans närmaste man komme att äga nödiga kvalifikationer att övertaga den huvudsakliga bördan av det praktiska arbetets ledning vid avdelningen.

Medicinska fakulteten i Lund och karolinska institutets lärarkollegium hava likaledes biträtt de sakkunnigas förslag. Sistnämnda kollegium understryker, att bristen på praktisk undervisnings- och demonstrationsmaterial länge gjort sig kännbar vid undervisningen i hygien vid institutet. Såväl forskningen som undervisningen i hygien hade därför hittills i allt för ringa grad haft kontakt med det praktiska arbetet på detta område. Genom den föreslagna anordningen komme enligt kollegiets uppfattning förhållandena på denna viktiga punkt att avsevärt förbättras. Särskilt när det gällde bostadshygien vore denna förbättring att hälsa med tillfredsställelse. Professorn i hygien borde därutöver äga rätt att från institutets verksamhetsområden i övrigt erhålla undervisningsmaterial, om sådant befunnas önsk-

vårt. Kollegiet funne ock angeläget, att professorn i stor utsträckning deltog i övervakningen av de praktiska uppgifter, som fölle inom den allmänna hygien.

Kollegiet anser det slutligen vara ett befogat önskemål, att styrelsen för det nya institutet beredes tillfälle att vid tillsättningen av professuren i hygien yttra sig angående de sökandes kompetens för befattningen såsom avdelningschef vid institutet, samt tillägger, att dylikt yttrande bör avgivas till lärarkollegiet, innan detta uppför de sökande på förslag.

Universitetskanslern tillstyrker jämväl det föreslagna samarbetet men anser en ändring i befordringsgrunderna för professuren knappast påkallad. Efter erinran, att universitetsberedningens förslag sannolikt icke komme att oförändrat antagas, yttrar universitetskanslern sålunda:

Den aktuella frågan synes mig vara, huruvida hygienprofessurens anknäytning till det föreslagna institutet skulle, i jämförelse med nu rådande förhållanden, innebära ett framsteg eller icke ur de olika synpunkter, som här göra sig gällande. För egen del måste jag fästa stor vikt vid de skäl, som de sakkunniga anført till förmån för sitt förslag. Att undervisningen i hygien vid karolinska institutet skulle vinna på anknäytningen till institutet lärer sålunda icke kunna betvivlas. Huruvida den arbetsbörda, som enligt förslaget kommer att påvåla professurens innehavare, blir alltför stor eller icke, torde först erfarenheten kunna avgöra. En ökning av personalen kan i framtiden visa sig påkallad, för att professurens innehavare må kunna ägna tillräcklig tid åt vetenskapligt forskningsarbete. Emellertid ligger det nära till hands att i detta sammanhang erinra om de omfattande praktiska arbetsuppgifter, som åligga professorer i kliniska ämnen, vilka samtidigt äro sjukhuschefer.

Beträffande befordringsgrunderna för professuren synes det knappast finnas tillräcklig anledning att införa några särbestämmelser. Den vetenskapliga skickligheten bör vara den avgörande befordringsgrunden såsom fallet är beträffande de kliniska professorer, som äro förenade med chefskap för sjukhus. Från denna utgångspunkt finnes det näppeligen anledning att inkoppla styrelsen för institutet såsom instans i befordringsproceduren. Det må erinras om att professorn i hygien enligt förslaget icke med nödvändighet tillika är chef för institutet i dess helhet. Vid förordnande av chef kan styrelsen taga tillbörlig hänsyn till administrativa och praktiska egenskaper hos de olika avdelningsföreståndarna.

I fråga om de praktisktvetenskapliga undersökningarna inom den allmänna hygien hava erinringar uttalats av bland andra medicinalstyrelsen och socialstyrelsen.

Medicinalstyrelsen önskar främst större utrymme åt den tekniska hygien utanför bostadsvårdens område. Styrelsen erinrar därvid bland annat om de kemiska och fysikaliska undersökningar, som erfordras för bedömande av den industriella driftens återverkan på allmänna hälsotillståndet genom exempelvis vatten- och luftförorening, spörsmål, vars rätta avvägande mellan industrins och hälsovårdens i många fall motsatta krav i växande omfattning droges under regeringsrättens handläggning efter utlåtande från medicinalstyrelsen. Ett annat sådant ytterligt viktigt område vore vattenförsörjningen i vidsträckt bemärkelse, sålunda undersökningar för bedömande av vatten-

täkter, vattens användbarhet för olika hushållsändamål, brunnar och vattenverk m. m. Uppmärksammas borde även renhållningsfrågan i hela dess vidd, däri inbegripen avloppsfrågan, vars rationella ordnande vore av största vikt från hälsovårdssynpunkt. Inom dessa grenar av den allmänna hygienien hade medicinalstyrelsen att å ena sidan i förhållande till Kungl. Maj:t, länsstyrelser och domstolar fungera såsom sakkunnigt ämbetsverk samt å andra sidan till ledning för hälsovårdsnämnderna meddela nödiga råd och anvisningar. Det låge i sakens natur, att medicinalstyrelsens utlåtanden och anvisningar i många sådana fall — i avsaknad av tekniskt-hygieniskt laboratorium — icke kunde bliva så preciserade och grundliga som önskligt vore. Styrelsen funne uppenbart, att institutet inom såväl den tekniska som den allmänna hygienien i övrigt borde komma med positiva uppslag och ej inskränka sin verksamhet till allenast av remisser och framställningar påkalade undersökningar.

Styrelsen betonar jämväl angelägenheten av att institutets arbetsuppgifter inom den förebyggande mödra- och barnvården vidgas och erinrar om de grundläggande beslut, som statsmakterna under senare år fattat i syfte att få till stånd tillfredsställande lokala anordningar på detta område. Slutligen påpekar styrelsen, att mentalhygienien i vårt land saknar särskilt statligt organ för vetenskaplig forskning. I arbetsplanen för institutet borde därför utrymme beredas för sådan forskning, exempelvis för inordnandet i det samhällseliga livet av debila och psykopater.

Ett flertal förste provinsialläkare har framhållit liknande synpunkter, främst vad angår den tekniska hygienien. Behovet av konsultation och anvisningar i vatten- och avloppsfrågor har därvid särskilt understrukits.

Socialstyrelsen riktar uppmärksamheten på önskvärdheten av samverkan mellan institutet och styrelsen i fråga om de fortsatta socialstatistiska undersökningar, som i bostadshygieniskt avseende kunde befinnas erforderliga. Styrelsen erinrar särskilt om att det bostadshygieniska problemet — liksom även i stor mån det födoämneshygieniska — jämväl hade en socialekonomisk sida. Det förefölle styrelsen, som om just den ekonomiska aspekten av den sociala hygienens problem i det hela hade blivit något undanskymd i de sakkunnigas betänkande. Icke minst i detta hänseende borde emellertid sådana socialstatistiska utredningar, som socialstyrelsen tidigare utfört och främdeles kunde komma att utföra, kunna giva erforderlig upplysning och vägledning. Även med vissa andra sidor av allmän socialhygien trädde socialstyrelsen i kontakt, bland annat genom sin befattning med fattigvårds- och barnavårds- (från och med år 1938) samt alkoholistvårdsärenden. Överhuvudtaget finge den allmänna socialhygienien anses vara ett område, som i väsentlig mån tillhörde och komme att tillhöra även socialstyrelsens intressesfär och där samarbete från styrelsens sida med det planerade institutet kunde förutses bliva i större eller mindre omfattning nödigt och önskvärt.

I fråga om institutets yrkeshygieniska uppgifter påyrkas i ett flertal yttranden en klarare avgränsning till yrkesinspektionen.

Socialstyrelsen framhåller, att en bestämd avgränsning mellan institutets och yrkesinspektionens arbetsuppgifter erfordrades för att icke enhetligheten och därmed auktoriteten i statens övervakande verksamhet på yrkeshygienens och arbetarskyddets områden skulle äventyras. Beträffande sättet för denna gränsdragning yttrar styrelsen:

Det vill synas som om respektive arbetsuppgifter skulle kunna bestämmas såsom å ena sidan en huvudsakligen medicinsk, å andra sidan en huvudsakligen teknisk och administrativ uppgift. Det torde sålunda böra klart fastställas, att det socialhygieniska institutets arbete blir i huvudsak begränsat till utförandet av vetenskapliga medicinska och hygieniska undersökningar rörande skadeverkningar på den mänskliga organismen och till framställandet av förslag angående avhjälpandet av sådana skadeverkningar ävensom till viss undervisning i yrkeshygien, men att institutet däremot icke får till uppgift att direkt befatta sig med anvisningar på arbetsplatserna beträffande skyddsanordningar till förebyggandet av olycksfall eller ohälsa. En sådan uppgift bör framdeles liksom hittills utan någon inskränkning åligga yrkesinspektionens chefsmyndighet. Det förutsättes härvid, att institutet skall vid planläggandet av sina undersökningar intimt samverka med nämnda myndighet samt att alla erfarenheter från dess forskningsverksamhet skola ställas till yrkesinspektionens förfogande för att omsättas i praktiska åtgärder. Efter styrelsens mening böra vidare sådana arbeten och studiebesök på industriella arbetsplatser, som skola utföras av befattningshavare vid institutet, så vitt möjligt planeras och genomföras i samverkan med yrkesinspektionen efter vissa i en blivande instruktion fastställda regler.

Beträffande den mångfald av skyddsanvisningar, som under årens lopp ha utarbetats, torde det i detta sammanhang böra nämnas, att en stor del av dessa anvisningar nu äro av gammalt datum och inom yrkesinspektionen ha befunnits vara i behov av en omarbetning med hänsyn till nyare erfarenhetsrön. Det torde emellertid ej kunna bestridas, att en sådan omarbetning lämpligen bör verkställas genom yrkesinspektionens chefsmyndighet, där erfarenhet har vunnits om huru anvisningar av detta slag skola utföras för att motsvara de praktiska kraven.

Behovet av en klar avgränsning i förevarande hänseende understrykes jämväl av *riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium, Sveriges industriförbund, Sveriges kemiska industrikontor, svenska arbetsgivareföreningen, svenska teknologföreningen* samt *handelskamrarna i Stockholm och Skåne*. Flertalet hyser därvid den uppfattningen, att institutets verksamhet allenast bör vara av utredande, rådgivande och förslagsställande natur samt att utredningarna böra verkställas efter samråd med yrkesinspektionen. I några av yttrandena ifrågasättes tillika, huruvida icke — för vinnande av större enhetlighet — institutets uppgifter på detta område borde anförtros åt yrkesinspektionen, som i så fall borde utvidgas med för ändamålet erforderliga arbetskrafter.

Flertalet yrkesinspektörer betona, att den tekniska delen av arbetarskyddet alltjämt måste förbehållas yrkesinspektionen, som allena besutte den därför nödiga kompetensen och erfarenheten.

1937 års arbetarskyddskommitté erinrar, att även om institutet anförtros de föreslagna uppgifterna, yrkesinspektionens behov av medicinsk expert likväl kvarstår. Som motiv härför anför kommittén:

Medicinsk sakkunskap är behöflig dels för att göra undersökningar och utredningar rörande yrkessjukdomarna och deras uppkomst, dels ock när det gäller inspektioner på arbetsplatserna av hygieniska förhållanden och arbetarnas hälsotillstånd. Den förra uppgiften torde kunna och böra ombesörjas av det planerade institutet. Däremot lärer, om en större utbyggnad av yrkesinspektionen kommer till stånd, icke från sagda institut kunna lämnas fullt tillräckligt biträde för utförandet av ett ur medicinsk synpunkt fullgott inspektionsarbete, åtminstone icke om ej det vetenskapliga arbetet vid institutet skall råka i fara att splittras sönder. Det torde därför vara nödvändigt att, även om institutet för folkhälsan kommer till stånd, hava en läkare knuten till yrkesinspektionens chefsmyndighet, vilken läkare kan ansvara för skötseln av den medicinskt betonade inspektionsverksamheten. För övrigt torde man blott på så sätt kunna få garanti för att de vid institutet vunna medicinska resultaten bliva på rätt sätt omsatta i praktiken.

Medicinalstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och landsorganisationen hysa i detta avseende samma uppfattning som 1937 års arbetarskyddskommitté. Detsamma gäller *vissa yrkesinspektörer*.

Vad slutligen angår de inom födoämneshygien och livsmedelskontrollen fallande uppgifterna, har *socialstyrelsen* riktat uppmärksamheten på de hjälpmedel, som de av styrelsen verkställda hushållsbudgetundersökningarna erbjuda. Styrelsen anför:

Det lärer vara uppenbart, att man i fråga om födoämneshygienens problem icke heller kan förbise den väsentliga betydelsen av sådana budgetundersökningar, där familjehushållens utgifter för bland annat livsmedel av olika slag bli framställda och vilka närmast påfordra en socialstatistisk och social-ekonomisk snarare än en medicinsk och näringsfysiologisk sakkunskap och erfarenhet. Det torde få antagas, att en på praktisk populär upplysning inriktad näringsvetenskap i själva verket icke kan undvara ett studium av befolkningens kostvanor, sådana dessa ha utgestaltats under påverkan av dels ekonomiska betingelser och dels näringsbehovet och smaken samt traditionella inflytelser. Det kan i detta sammanhang erinras att socialstyrelsens hushållsbudgetundersökningar, som haft avseende närmast på ett ekonomiskt mellanskikt av befolkningen, ha visat sig kunna vara till avsevärd hjälp vid vissa näringsvetenskapliga framställningar och utredningar. Om, såsom det torde kunna förmodas, en mera omfattande hushållsbudgetundersökning kommer att företagas, torde därmed ett ännu mera betydelsefullt material för studiet av den svenska befolkningens kostvanor efter hand bliva framlagt.

Kommerskollegium anser, i likhet med *Skånes handelskammare*, att institutets uppgifter beträffande tillverkningen och handeln med livsmedel böra närmare klarläggas i förhållande till den kontroll, som åvilar de lokala hälsovårdsmyndigheterna och till de funktioner, som utövas av besiktningsveterinärerna. Enligt handelskammarens åsikt krävas ock närmare föreskrifter rörande formerna för samarbetet med livsmedelsindustrien.

Medicinska fakulteten i Lund, slutligen, finner för sin del icke lämpligt, att vitaminkontrollen anförtros åt institutet. Denna borde i stället handhas av det farmaceutiska laboratoriet. Till utveckling av denna uppfattning yttrar fakulteten bland annat:

Såväl beträffande frågeställningen vid bearbetandet av arbetsuppgifterna som i fråga om använd metodik företer ett modernt vitaminlaboratorium en

mycket nära relation till det av de sakkunniga i särskilt betänkande föreslagna, nyorganiserade farmaceutiska laboratoriet. De vid vitaminundersökningar så viktiga djurförsöken förete ett nära samband med djurförsöken vid biologisk standardisering av övriga läkemedel. Vad beträffar de för varje år allt viktigare kemiska vitaminundersökningsmetoderna utgöra ävenledes de farmaceutiskt-kemiska undersökningarna av hormoner, alkaloider m. fl. den närmaste parallellen. Å andra sidan ligga vitaminundersökningarna ganska fjärran från de undersökningar i kemiskt och bakteriologiskt hänseende, som förekomma på ett födoämneshygieniskt laboratorium. Fakulteten är därför av den uppfattningen, att vitaminlaboratoriet med största fördel kan och bör anslutas till det föreslagna nya farmaceutiska laboratoriet som en självständig tredje avdelning inom detsamma. En dylik överflyttning skulle ej kräva någon förändring i den avsedda personalorganisationen för vitaminlaboratoriet.

Departementschefen.

Av vad jag redan inledningsvis anfört framgår, att institutets allmänna uppgift skulle vara att förbereda och främja förebyggande åtgärder, som äro ägnade att bevara eller förbättra folkhälsan. I sådant avseende skulle institutet hava att utöva praktisk undersöknings- och forskningsverksamhet inom socialhygienens område. Men därjämte inställer sig som en grundläggande uppgift för institutet att sörja för utbildningen av olika funktionärer inom den allmänna hälsovården. Båda dessa huvudområden i institutets verksamhet, praktiskt-vetenskapliga undersökningar och undervisning, måste betraktas såsom likvärdiga och låta sig för övrigt icke bestämt hålla isär.

Med hänsyn till föreliggande behov gruppera sig institutets arbetsuppgifter enligt sakkunnigförslaget kring tre huvudområden, nämligen allmän hygien, framför allt bostadshygien, yrkeshygien samt födoämneshygien, till vilket senare område livsmedelskontrollen naturligt ansluter sig. Denna avgränsning av institutets verksamhetsområde har från de flesta håll vunnit oreserverad anslutning. Särskilt från medicinalstyrelsen hava emellertid erinringar framställts dels i princip, dels av innebörd att området redan från begynnelsen borde vidgas utöver den angivna ramen.

Vid ställningstagandet till nu förevarande spörsmål synes det lämpligt att först överväga den för institutets utformning grundläggande frågan om förhållandet mellan det föreslagna institutet och läkarutbildningen. De sakkunniga hava i denna punkt hävdad en ståndpunkt, som innebär en principiell avvikelse från den i vårt land gängse uppfattningen om universitetens och högskolornas ställning till administration och förvaltning. Förslaget utgår sålunda därifrån, att läkarutbildningen i hygien skulle förläggas till institutet, vadan detsamma skulle komma att fungera jämväl såsom karolinska institutets hygieniska institution. För denna mening har utredningen anfört tungt vägande skäl. Motivet för förslaget i denna del har varit en önskan att skapa förutsättningar för en tidsenlig läkarutbildning i hygien. Stora brister hava härutinnan framträtt, vilka för övrigt tidigare uppmärksammats av medicinalstyrelsen och föranlett styrelsen att påkalla omedelbara åtgärder av provisorisk natur. Sådana hava

ock kommit till stånd i form av tjänsteläkarkurser i socialmedicin och socialhygien. Däremot har hittills intet åtgjorts för att i angivna avseende förbättra den grundläggande läkarutbildningen. De konstitutiva svårigheter, som härvid mött, hava de sakkunniga velat helt undanröja. De hava därvid betonat, att en vetenskaplig institution, som företräder ett ämne, vilket på grund av såväl sitt innehåll som den mångsidiga tillämpningen på skilda områden av offentlig och enskild verksamhet kräver tillgång till ett omfattande praktiskt material, måste arbeta under särdeles vanskliga förhållanden, därest den icke kan uppnå reguljär förbindelse med det pågående hälsovårdsarbetet i samhället. Dessa synpunkter hava ytterligare utvecklats av karolinska institutets lärarkollegium, som med åberopande av desamma givit förslaget sin livliga anslutning. Enahanda ställning intager medicinska fakulteten i Lund, liksom reservanter inom medicinska fakulteten i Uppsala. Universitetskanslern har biträtt samma mening. Däremot har medicinska fakultetens i Uppsala majoritet avstyrkt anordningen. Av medicinalstyrelsen har förordats en modifikation av densamma, som i sina praktiska konsekvenser närmast innebär ett avböjande.

Den föreliggande angelägenheten är uppenbarligen av stor vikt ur olika synpunkter. Efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet har jag funnit den av de sakkunniga föreslagna anordningen ur utbildningssynpunkt innebära avsevärda och påtagliga fördelar. Skall hälsovårdsarbetet i landet kunna snabbt utvecklas, synes mig ingenting mera angeläget än att man tillhandahåller den grundläggande läkarutbildningen ett tillräckligt omfattande praktiskt material. Utbildningen komme därmed att framstå såsom jämbördig med den kliniska och tillgodoses i principiellt enahanda ordning. Och otvivelaktigt är det ägnat att i hög grad främja en verkligt levande akademisk undervisning i hygien, om ämnets målsman vid den medicinska högskolan i sitt dagliga arbete har anledning att sysselsätta sig med de praktiska uppgifter, som möta vid hygienens tillämpning i liv och samhälle. Uppmärksammas bör ock, att man på den anvisade vägen skulle uppnå en statsfinansiellt mycket gynnsam lösning av den hygieniska institutionens aktuella byggnadsfråga.

Den enda egentliga betänklighet, som mot anordningen anförts, hänförs sig till farhågorna för att professurens innehavare skulle oskäligt belastas med löpande bestyr, som kunde vara ägnade att störa hans akademiska undervisnings- och forskningsverksamhet. Jag kan emellertid i likhet med universitetskanslern icke finna dessa farhågor befogade. De sakkunniga hava nämligen i syfte att undanröja grunden för betänkligheterna i fråga, föreslagit vissa organisatoriska anordningar, varigenom trygghet skulle uppnås i berörda avseende. Jag vill ock erinra, att i Danmark och för övrigt i viss mån även i Norge vederbörande universitetsinstitutioner inordnats i den praktiska undersökningsverksamheten på ett sätt, som nära ansluter sig till det nu för vårt land föreslagna, utan att därifrån försports några olägenheter av antydd innebörd.

Medicinalstyrelsen har påkallat den betydelsefulla modifikationen i försla-

get, att karolinska institutets hygieniska institution visserligen skulle lokalt förenas med institutet för folkhälsan men ställas helt vid sidan av dess verksamhet och göras administrativt oberoende av detsamma. Efter vad jag inhämtat, har detta uppslag av de sakkunniga noga övervägts, men icke funnits ägnat att realisera de uppställda förutsättningarna. Från karolinska institutets sida har ock vid de förda underhandlingarna hävdats, att en sådan lösning icke vore ur institutets synpunkt acceptabel, då därigenom fördelarna för undervisning och forskning skulle gå förlorade. Icke heller jag kan finna, att man på den av medicinalstyrelsen anvisade vägen skulle nå det syfte, vars angelägenhet jag nyss betonat.

Den anmärkning, som också vid remissbehandlingen framskymtat, att garantier icke skulle kunna uppnås för att framdeles innehavaren av professuren skulle vara lämpad att leda en avdelning av institutet, synes mig icke vägande. De sakkunniga hava för vinnande av erforderlig trygghet i detta avseende föreslagit viss modifikation i tillsättningsförfarandet. Karolinska institutets lärarkollegium har givit förslaget i denna del sin anslutning, medan universitetskanslern funnit tillräcklig anledning knappast föreligga för några särbestämmelser. Efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet vill jag för min del uttala, att därest förslaget genomföres, det måste anses skäligt, att befodringsfrågan blir föremål för bedömande jämväl ur de synpunkter, som sammanhånga med professorns ställning såsom avdelningschef vid institutet.

Jag förordar sålunda, att, enligt den av de sakkunniga framlagda planen, till institutet för folkhälsan förläggas jämväl den grundläggande läkarutbildningen och att alltså karolinska institutets hygieniska institution bör ingå som en integrerande del av detsamma. Till spørsmålet om sättet för frågans närmare lösning återkommer jag, sedan jag redogjort för de uppgifter i övrigt, som enligt min mening böra tillkomma institutet.

Vad då angår uppgifterna inom den allmänna hygien, hava de sakkunniga med full rätt erinrat om vikten av undersökningar å bostadsområdet för vinnande av en förbättrad bostadshygien i det hela. Över huvud taget gäller, att förhållandena här kräva fortgående fältundersökningar med anlitan av enhetliga undersöknings- och bedömningsmetoder. Vid min handläggning av de många hithörande frågor, som under senare år aktualiserats, har jag för egen del fått ett starkt intryck av behovet av ett organ för hithörande spørsmåls prövning ur hygieniskt-tekniska synpunkter.

Såsom exempel å aktuella specialuppgifter härutinnan vill jag erinra om frågan om förbättrade metoder för bekämpande av ohyra i bostäder, ett utredningsspörsmål, som för icke länge sedan föranlett framställning från riksdagen. Givet är att i anslutning till praktiskt föreliggande behov en mångfald arbetsuppgifter kunna komma att inställa sig. Detta gäller exempelvis de folksjukdomar, som sammanhånga med bostadsbeskaffenheten, liksom om mödra- och barnhygien. Vid planläggande av institutets arbetsuppgifter hava de sakkunniga framhållit faran av att redan från begynnelsen åt institutet giva ett så omfattande och mångskiftande program, att risk före-

låge, att uppgifternas mångfald och mängd tvingade till en alltför stark splittring i arbetet till förfång för resultatet i dess helhet. De sakkunniga hava med hänsyn härtill för den närmaste framtiden funnit en viss återhållsamhet påkallad i fråga om de på institutets eget initiativ igångsatta undersökningarna. Vid gränsdragningen har det för de sakkunniga tett sig naturligt att tills vidare utesluta sådana uppgifter, som för en allsidig och fruktbringande behandling kräva huvudsakligen kliniska undersökningar, ävensom sådana för vilka organ redan finnas eller med sannolikhet kunna antagas i annan ordning komma till stånd. I fråga om mödra- och spädbarnshygien kunde man sålunda räkna med universitetsklinikernas insatser och beträffande de till skolålderns hälsovård hörande uppgifterna i allmänhet kunde genom anställande av en skolöverläkare en sakkunnig målsman för detta specialområde förvärfvas. Enahanda synpunkter hava de sakkunniga anlagt å tuberkulosproblemet, beträffande vilket i anslutning till 1937 års dispensärvårdsreform väsentligt förbättrade förutsättningar skapats för nationalföreningen mot tuberkulos att omhändervärd undersöknings- och forskningsuppgifter. Emellertid hava de sakkunniga tagit i beräkning, att vissa av aktuella behov motiverade specialundersökningar å nu berörda områden kunna komma att erfordras under institutets medverkan och jämväl i sitt förslag sökt skapa förutsättningar i sådant avseende. Vad slutligen angår epidemiologiska spörsmål, hava de sakkunniga ansett hithörande frågor höra hemma inom statens bakteriologiska laboratoriums verksamhetsområde.

För min del håller jag det för välbetänkt, att i begynnelsen en begränsning av arbetsprogrammet iakttages och att man med hänsyn härtill i främsta rummet söker beakta sådana aktuella uppgifter, för vilka icke alls eller allenast bristfälligt sörjts genom andra anordningar. Uppenbarligen bör emellertid vid utformandet av arbetsprogrammet i nu angivna hänseenden tillses, att allmänt hygieniska undersökningar, som med hänsyn till medicinalstyrelsens verksamhet eller statsmakternas behov av utredningar vid det pågående reformarbetet kunna vara påkallade, utan tidsutdräkt komma till utförande genom institutets försorg. Detta önskemål synes mig emellertid kunna tillgodoses i den ordning, de sakkunniga angivit. Och vad särskilt angår det av medicinalstyrelsen hävdade behovet av hygieniskt-tekniska undersökningar, beträffande framför allt vatten- och avloppsfrågor, finner jag det uppenbart, att sådana böra falla inom institutets arbetsfält.

När jag sålunda ansett mig böra biträda de sakkunnigas avgränsning av institutets verksamhet på det allmänhygieniska området, har detta skett med särskilt beaktande av de angelägna och omfattande undervisningsuppgifter, som omedelbart inställa sig. Jag har redan givit min anslutning till tanken att dit förlägga läkarutbildningen i hygien. Enahanda bör gälla om fortbildningen av läkare i socialmedicin och socialhygien, vilken hittills stått under medicinalstyrelsens omedelbara ledning. En annan sådan undervisningsuppgift föreligger i fråga om distriktssköterskorna. Denna utbildning har hittills ombesörjts av statens distriktssköterskeskola, vilken nu

föreslås inordnad i institutet för folkhälsan. Av liknande karaktär är utbildningen av hälsovårdstillsyningsmän. För visso har det varit en brist att för närvarande sådan utbildning icke regelmässigt stått till buds. Vederbörande hälsovårdsnämnder hava därför varit hänvisade att antaga personer, som varit i avsaknad av utbildning och först under den praktiska tjänstgöringen fått sätta sig in i sina åligganden. Saken har på sin tid uppmärksamrats av bostadsutredningen för landsbygden. Här föreligger sålunda ett sedan länge vitsordat behov av en enhetlig utbildning, vilket genom institutets försorg bör fyllas. Det torde ligga i sakens natur, att institutet bör kunna bliva ett välbehöfligt stöd för strävandena över huvud att höja den hygieniska allmänbildningen i landet.

Redan i det föregående har jag betonat det trängande praktiska behovet för yrkeshygienens del av ett sakkunnigt ledande organ i kampen mot yrkessjukdomar och hälsoskador föranledda av arbete. Jag har för egen del ett starkt intryck av de svårigheter, som hittills yppat sig, när det gällt att åstadkomma tillfredsställande utredningar för komplettering eller utbyggnad av arbetarskyddslagstiftningen. Sagda krav har också med skärpa framförts i skilda sammanhang. Man torde utan överdrift kunna med de sakkunniga säga, att i fråga om vad till yrkeshygienen hörer vårt land icke befinner sig i nivå med utvecklingen i övrigt. Jag vill exempelvis erinra om vikten av att tidsenliga anvisningar tillhandahållas rörande arbetslokalers anordnande och inredning ur hygieniska synpunkter, vad som populärt betecknas arbetsplatsernas hygien. Det rör sig här i stor utsträckning om en tillämpning av den allmänna hygienien på det industriella livets förhållanden. Utöver sådana allmängiltiga föreskrifter lär det även bliva nödvändigt att sörja för att speciella anvisningar utarbetas för sådana industrier, inom vilka särskild fara för yrkessjukdomar föreligger.

Vidare är det angeläget att skilda yrkessjukdomar och -skador bliva föremål för närmare undersökningar. Särskilt gäller detta i fråga om tvenne stora grupper yrkessjukdomar, förgiftningar och hudsjukdomar. Beträffande ett flertal dylika sjukdomar, hänförliga till de s. k. allergierna, hava de sakkunniga betonat nödvändigheten av att prov utarbetas för utrönandet av den eventuella lämpligheten hos dem, som söka anställning i yrken, där särskild fara för sådana sjukdomar föreligger. Såsom exempel å konkreta arbetsuppgifter härutinnan anföra de sakkunniga silikosproblemet, blyförgiftningar, hudsjukdomar framkallade genom cement-, mjöl- och sockerdamm m. m., ögonskador genom strålände energi, led- och muskelskador föranledda av ensidigt arbete eller mekanisk skakning ävensom studiet av tröttheten inom skilda yrkes- och arbetsformer. Detta senare med särskild tanke på att de moderna rationaliseringssträvandena ställa allt hårdare krav på individens prestationsförmåga.

Yrkeshygienien kan emellertid icke begränsa sig till nu berörda uppgifter. För bedömandet av arbetsförhållandena inom skilda yrkesområden har ett starkt behov framträtt att äga kännedom om det inflytande, som vissa all-

männa arbetsvillkor utöva på därunder arbetande. Detta gäller sålunda problemet om minderårigas och kvinnors arbete och arbetstider samt frågan om skiftarbetets inverkan på hälsotillståndet. Enahanda är förhållandet beträffande arbetstidsproblemen i allmänhet, däri inbegripen frågan om en rationell uppdelning av tiden i arbete, raster och vila, arbetarnas beroende av social miljö, bostad, föda o. s. v. Härvid erfordras i stor utsträckning fortlöpande undersökningar av större arbetargrupper under längre tidsperioder.

Jämväl på olycksfallsskyddets område föreligga rika arbetsuppgifter, vilka för sin behandling jämsides med teknisk sakkunskap förutsätta tillgång till medicinsk sådan. Därest institutets verksamhet på yrkeshygienens område uppdrages enligt de linjer, som jag här velat antyda, torde man icke utan fog kunna göra gällande, att institutet i nämnda del kommer att fullgöra uppgiften såsom ett rådgivande medicinskt organ i tjänst hos yrkesinspektionens chefsmyndighet, som skulle ha att från institutet inhämta alla de upplysningar, varav densamma och dess underordnade organ kunna hava behov. Det bör givetvis sörjas för att praktiska administrativa former fastslås för ett kontinuerligt nära samarbete inom sagda område mellan å ena sidan institutet och å den andra medicinalstyrelsen och riksförsäkringsanstalten, vilkas medverkan kan påkallas vid handläggning av hithörande ärenden. Med anledning av vad som vid remissbehandlingen från vissa håll anförts rörande vikten av att klara gränslinjer uppdragas mellan institutets och yrkesinspektionens område, vill jag framhålla, att det icke ifrågasatts, att institutet skulle erhålla verkställande befogenheter. Institutets uppgift är i detta avseende att vara ett rådgivande organ för administration och lagstiftning.

Slutligen vill jag erinra, att jämväl det yrkeshygieniska området erbjuder betydelsefulla undervisningsuppgifter, vad angår de hälsovårdsfunktionärer, som jag redan berört. Därutöver synes det mig självfallet, att institutet bör tagas i anspråk för utbildning av befattningshavare inom yrkesinspektionen, liksom för den önskvärda fortbildningen av desamma. Uppenbarligen bör det också åligga institutet att genom en för allmänheten avsedd upplysningsverksamhet vidga kännedomen om yrkessjukdomarna och skyddsåtgärder mot desamma.

Mot de sakkunnigas riktlinjer för institutets verksamhet på nu avhandlade område hava, bortsett från avgränsningen till yrkesinspektionen, inga egentliga erinringar framkommit. För egen del har jag med det nu anförda velat i allt väsentligt giva min anslutning till den ståndpunkt de sakkunniga intagit.

Jag kommer så till födoämneshygien, inom vilket område jämväl stora och praktiskt viktiga uppgifter möta. Jag vill erinra om den allmänna uppgiften att genom förebyggande åtgärder söka förhindra tillverkning och försäljning av livsmedel, vilka ogynnsamt påverka hälsan. En annan betydelsefull uppgift är att bestämma olika födoämners värde i folknäringen och deras inverkan på organismen. Ett praktiskt särdeles viktigt delproblem föreligger här i frågan om kostens lämpliga sammansättning såväl för befolkningen i allmänhet under växlande betingelser som vid offentliga anstalter av skilda slag. De sakkunniga hava i detta sammanhang särskilt uppmärk-

sammat vitaminspörsmålet. Anmärkas må i anslutning härtill, att utredningar av den innebörd, som avses i 1936 års riksdagsskrivelse rörande undersökning av smörets och margarinets näringsfysiologiska betydelse samt kontroll över vitaminiserat margarin, givetvis skulle falla inom det nya institutets arbetsfält. Enahanda gäller om utredningar av den s. k. Norrlandsundersökningens karaktär, framför allt beträffande näringsförhållandena inom glest bebyggda landsdelar och befolkningsskikt med låg levnadsstandard.

De sakkunniga hava övertygande ådagalagt, att undersökning och kontroll av vitaminer i vårt land bör centraliseras till en anstalt. Denna verksamhet skulle avse i första hand livsmedel, men därjämte läkemedel samt fodermedel. Beträffande behovet av en centralisering av nämnda verksamhet hava delade meningar icke framträtt. Tidigare framställda krav på en särskild institution för ändamålet hava vid remissbehandlingen icke förnyats, och allenast från något enstaka håll har den åsikten hävdats, att centraliseringen icke borde avse institutet för folkhälsan utan i stället farmaceutiska laboratoriet. Denna sistnämnda mening kan jag icke dela, och vid framläggandet inför Kungl. Maj:t av förslag till omorganisation av laboratoriet i fråga har jag också utgått ifrån att kontrollen över vitaminhaltiga läkemedelspreparat icke bör tillgodoses i nämnda ordning. Jag finner mig böra biträda sakkunnigförslaget jämväl i nu åsyftade del.

Uppenbart är, att förhandenvaron av ett centralorgan för livsmedelskontrollen utgör en förutsättning för den särskilda lagstiftning i ämnet, som av riksdagen påkallats och som för närvarande är under förberedelse.

Av vad jag nu anfört framgår, att institutet för folkhälsan kommer att få ett omfattande verksamhetsfält som rådgivande organ beträffande olika näringsproblem, såväl när det gäller statliga och kommunala myndigheter som de enskilda hushållen. Likaledes är det uppenbart, att maktpåliggande undervisningsuppgifter föreligga även å nu avhandlade område. Detta gäller i fråga om såväl läkarna som distriktssköterskorna och hälsovårdstillsyningsmännen. Underskattas får ej heller den upplysningsverksamhet — av de sakkunniga rubricerad hälsovårdspropaganda — avseende den stora allmänheten, varav obestridligen ett kännbart behov föreligger.

Jag har i det föregående sökt närmare klarlägga omfattningen av det arbetsfält, som erbjuder sig för institutet för folkhälsan. Farhågor för att arbetsuppgifterna icke skola vara tillräckliga kunna för visso avvisas såsom alldeles ogrundade. Tvärtom håller jag det för angeläget, att man omsorgsfullt begränsar arbetet till att avse problem, som äro av särskild vikt, och undviker en splittring, som måste lända verksamheten i det hela till men.

Självfallet kunna de för verksamheten här angivna huvudområdena icke skarpt hållas i sär. En undersökningsuppgift, som närmast låter sig hänföra till ett av de nämnda områdena, har ofta nog bestämda beröringspunkter med andra. Vid sådant förhållande är det uppenbart, att en rationell organisation av verksamheten påkallar samarbete mellan målsmännen för de skilda grenarna av socialhygien inbördes, liksom med andra grenar av medicinen,

ej minst de kliniska. Likaledes är det ställt utom tvivel, att många av de problem, som institutet har att behandla, kräva tillgång till teknisk expertis. Det ligger i sakens natur, att det icke är görligt att inom kretsen av de till institutet knutna befattningshavarna tillhandahålla speciell sakkunskap å alla de områden, som av verksamheten kunna beröras. Ur praktisk synpunkt är man härvid hänvisad att, i analogi med en ordning, som redan med fördel tillämpats vid statens provningsanstalt, för en viss aktuell uppgift anlita arbetskrafter — medicinskt, tekniskt eller annorledes utbildade — som tillfälligt för viss tid knyts till institutet vid planläggningen eller utförandet av en undersökning. Dessa grundläggande synpunkter hava ock beaktats av de sakkunniga vid deras bedömande av frågan om institutets organisation, till vilken fråga jag nu övergår.

Institutets organisation.

De sakkunniga.

Med utgångspunkt från sin uppfattning om institutets arbetsuppgifter hava de sakkunniga föreslagit, att institutet organiseras å tre avdelningar motsvarande förenämnda tre huvudområden, alltså en för allmän hygien, en för yrkeshygien samt en för födoämneshygien och livsmedelskontroll. Därjämte hava de sakkunniga förordat, att viss personal anställs gemensamt för institutet i dess helhet samt att ledningen av institutet anförtros åt en särskild styrelse.

Till ledning för bedömandet av personalbehovet å avdelningen för allmän hygien, där tyngdpunkten till en början skulle komma att vila å undervisningsuppgifterna, hava de sakkunniga upplyst, att nuvarande undervisningskurser för tjänsteläkare och distriktssköterskor ävensom en år 1935 tillfälligt anordnad kurs för hälsovårdstillsyningsmän sammanlagt omfattat följande ämnen, berörande den allmänna hygien, samt följande antal timmar för år räknat, nämligen

1) allmän hygien	285 timmar
2) moderskaps- och barnavård	212 »
3) tuberkulosvård	94 »
4) medicinalstatistik	40 »
5) organisation, medicinallagstiftning och sociallagstiftning	472 »

Summa 1,103 timmar

Fördelningen av undervisningstimmarna å de olika kurserna framgår närmare av en i betänkandet intagen sammanställning. I kurserna hava jämväl ingått ett antal föreläsningar inom ämnesområden, som tillhöra institutets båda övriga avdelningar, nämligen 44 timmar yrkeshygien samt cirka 80 timmar födoämneshygien och livsmedelskontroll, allt per år.

Härefter anföra de sakkunniga bland annat:

När det gäller att tillgodose en undervisning av den art, varom här är fråga, bör man enligt de sakkunnigas bestämda uppfattning i första hand eftersträva att uppnå och bevara en ständig kontakt med det praktiskt-hygieniska arbetet.

Vikten härav understrykes än mera av att den undervisningsverksamhet, som förutsättes förlagd till institutet, i viss utsträckning avses bliva förbunden med undersökningar och forskning i det praktiska livets tjänst. Ur nu anförda synpunkter är det uppenbarligen angeläget att tillse, att organisationen förlänas all den smidighet och anpassning efter hälsovårdens växlande krav, som är möjligt att uppnå inom en rimlig kostnadsram. Med beaktande härav hålla de sakkunniga före, att hithörande undervisning bör liksom hittills i huvudsak ombesörjas genom anlitande av i praktisk verksamhet sysselsatta personer i egenskap av speciallärare samt att anställande av fasta lärarkrafter, som ägna hela eller större delen av sin arbetstid åt institutet, bör begränsas till vad som oundgängligen erfordras för undervisnings- och forskningsverksamhetens organiserande och praktiska bedrivande.

Då man med denna utgångspunkt går att pröva behovet av fast anställd personal vid det ifrågasatta institutet, må först erinras om det samarbete med karolinska institutets hygieniska avdelning, som tidigare berörts och som innebär bland annat, att professorn i hygien skulle knytas till institutet för folkhälsan såsom chef för en av dess avdelningar, varvid av naturliga skäl den allmänna avdelningen i första hand kommer i fråga. Såsom chef för denna avdelning skulle professorn närmast hava att leda och övervaka de praktisktvetenskapliga undersökningar, som ankomma å avdelningen. De sakkunniga förutsätta emellertid, att åt professorn tillika uppdrages att i den omfattning, varom för varje särskild kurs överenskommes, ansvara för och även personligen deltaga i undervisningen av tjänsteläkarna. För chefskapet och därmed förenad övervakning av undersökningsverksamheten bör ersättning utgå i form av ett årligt arvode, förslagsvis å 1,000 kronor, medan för undervisningen ersättning lämpligen bör bestämmas för varje särskild kurs enligt i sådant avseende eljest tillämpade grunder. Av samarbetet med karolinska institutet bör jämväl följa, att den nu till professorns i hygien förfogande stående amanuensen får sitt arbete förlagt till institutet för folkhälsan, där han närmast skulle komma att biträda vid den akademiska undervisningens meddelande.

Enär det med hänsyn till förenämnda professors undervisnings- och forskningsverksamhet är angeläget, att han ej alltför mycket betungas med avdelningen tillhörande rutinundersökningar, torde såsom närmast under honom ansvarig för arbetet å avdelningen böra fast anställas en i praktiska värv förfaren läkare med specialutbildning på något av de ämnesområden, som falla inom avdelningens verksamhetsfält. Förutom att övervaka och i övrigt ansvara för de avdelningen åliggande undersökningar, varmed avdelningschefen icke själv tager befattning, torde denne läkare såsom speciell uppgift böra anförtros organiserandet och ledningen av den undervisning, som vid institutet skall meddelas icke-läkare. Han bör givetvis även vara skyldig att meddela undervisning åt såväl läkare som andra inom området för sin kompetens. Att tillförsäkra institutet en för nu berörda uppgifter fullt kompetent och dugande arbetskraft torde icke vara möjligt med mindre än att vid institutet inrättas en befattning som laborator och överlärare med placering i lägst lönegraden B 28 å den allmänna löneplanen för civila befattningshavare i statens tjänst. Vid sin sida bör innehavaren av denna befattning hava en assistent med hygieniskt-teknisk utbildning att biträda såväl vid förekommande undersökningar som — i den mån så finnes påkallat — vid undervisningen. Då denne assistents arbetskraft med säkerhet kan förväntas bliva i sin helhet tagen i anspråk för hithörande uppgifter, torde han liksom de vetenskapligt utbildade assistenterna vid övriga statslaboratorier böra anställas på heltid mot ett årligt arvode av förslagsvis 4 500 kronor.

Undervisningsuppgifterna vid distriktssköterskeskolan och de till denna

knutna kompletteringskurserna äro emellertid av den art och omfattning, att de sakkunniga, i principiell anslutning till ett av medicinalstyrelsen framlagt förslag, anse motiverat att jämväl räkna med en fast anställd arbetskraft såsom i första hand ansvarig föreståndarinna och lärarinna vid nämnda skola. För att för denna uppgift kunna förvärva en kompetent och lämplig person lärer ifrågavarande befattningshavare böra tillerkännas minst samma löneförmåner som föreståndarinnorna vid de största sjuksköterskeskolorna, vilka äga uppbära en årlig lön av lägst 4,800 kronor jämte fri bostad med värme och lyse. Överfört å den allmänna löneplanen för civila befattningshavare i statens tjänst innebär detta, att befattningen icke bör placeras lägre än i 15:e lönegraden för ordinarie befattningshavare i nämnda löneplan.

Härjämte torde för undervisning i medicinalstatistik och verkställande av statistiska bearbetningar i vetenskapligt syfte böra fast anställas en särskild arbetskraft. Då denne emellertid förutsättes vara gemensam för hela institutet, återkomma de sakkunniga till denna fråga i det följande. Slutligen erfordras ett biträde för utförande av skrivgöromål och annat enklare tekniskt arbete å avdelningen. För ändamålet bör inrättas en ordinarie kontorsbiträdestjänst i lönegraden B 4.

Nu skisserade stomme av fast anställd personal finna de sakkunniga åtminstone tills vidare utgöra en nöjaktig grund för organiserande av en tillfredsställande undervisnings- och undersökningsverksamhet, i vad på den allmänna avdelningen ankommer. Beträffande behovet av speciallärare yttra de sakkunniga i fortsättningen:

Man torde böra räkna med att undervisningsverksamheten skall tills vidare fortgå i minst den omfattning, som för närvarande är fallet. De sakkunniga vilja särskilt framhålla, att kompletteringskurser för distriktssköterskor lära bli nödvändiga även sedan samtliga nu anställda, vilka enligt äldre bestämmelser vunnit dispens från genomgående av distriktssköterskeskolan, erhållit ifrågavarande utbildning. Därefter bör nämligen tillfälle beredas jämväl dem, som genomgått distriktssköterskeskolan, att i tur och ordning förnya och komplettera sina kunskaper i syfte att hålla sig i nivå med den raska utveckling, som kännetecknar de olika områdena för distriktssköterskas verksamhet. Beträffande hälsovårdstillsynsmännen torde en viss utvidgning av undervisningen icke kunna undvikas, men denna kommer i så fall att i huvudsak falla på institutets båda övriga avdelningar. Omfattningen av den undervisning, som skulle komma att åligga den allmänna avdelningen, behöver vid sådant förhållande icke uppskattas högre än till 1,150 föreläsnings- och demonstrationstimmar per år. Man synes vidare kunna utgå från att den fast anställda personalen, exklusive professorn i hygien, skall kunna utan oskäligen åsidosättande av andra åligganden ombesörja minst $\frac{1}{3}$ av undervisningen eller inemot 400 timmar, fördelade med 200 timmar å laboratorn och dennes assistent, 40 timmar å statistikern samt 160 timmar å förestånderskan för distriktssköterskeskolan. Omkring 750 undervisningstimmar skulle sålunda komma att bestridas av speciallärare, därav ungefär 600 timmar av läkare och därmed jämställda lärarkrafter. Därest ersättningen till lärarna i medeltal beräknas efter 25 kronor per timme för läkare och därmed jämställda samt 20 kronor per timme för övriga, skulle kostnaderna härför kunna uppskattas till omkring $(600 \times 25) 15,000 + (150 \times 20) 3,000 = 18,000$ kronor för år.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga med hänsyn till de nya och grannliga uppgifter, som å bostadshygienens område vänta distriktssköterskorna i deras verksamhet, särskilt understryka angelägenheten av att åt eleverna vid distriktssköterskeskolan beredes en i möjligaste mån grundlig

praktisk utbildning i denna del, framför allt vad angår landsbygdens förhållanden. Lämpligen synes för detta ändamål avtal böra träffas med en bostadsinspektör eller bostadsinspektris, som har sin verksamhet förlagd till exempelvis Stockholms, Uppsala eller Södermanlands län, att mot visst arvode per år eller per kurs handhava den praktiska sidan av ifrågavarande undervisning. En liknande anordning kan uppenbarligen befinnas ändamålsenlig även beträffande den praktiska undervisningen i social barnavård. Underhandlingar härom torde böra föras med vederbörande distriktsvårdsstyrelse.

Rörande arten och omfattningen av erforderlig expertis och biträdande personal för undersökningsverksamheten framhålla de sakkunniga:

Arten och omfattningen av erforderlig expertis och annan personal för verkställande av speciella eller mera omfattande undersökningar låta sig icke på förhand bedömas. I detta hänseende må här endast nämnas, att åtskilliga undersökningar på det hygieniska området innefatta ett komplex av frågor, berörande såväl etiologiska, kliniska, tekniska som profylaktiska spörsmål, varför ett flertal experter kunna behöva anlitas för en och samma undersökning. Det torde ock ofta bli nödvändigt att åvägabrinda ett nära samarbete med olika laboratorier och organ för öppen och slutet sjukvård, förhållanden som visserligen äro särskilt påtagliga ifråga om yrkessjukdomarna men hava sin tillämpning även på institutets verksamhetsområden i övrigt. Under sådana omständigheter bör tydligen möjlighet förefinnas att för ifrågavarande undersökningar anställa tillfällig personal under beaktande av de vid varje tidpunkt föreliggande undersökningsuppgifterna och övriga förhållanden. De sakkunniga vilja härutinnan erinra, att en dylik möjlighet redan beretts statens provningsanstalt, i det att till anstaltens förfogande ställts ett förslagsvis beräknat belopp, avsett att användas just för sådant ändamål, varom nu är fråga. Detsamma gäller i viss mån statens bakteriologiska laboratorium. Då det kan förutses, att institutet för folkhälsan kommer att beträffande undersökningsverksamheten till stor del arbeta under principiellt likartade förhållanden som dessa anstalter, synes berörda anordning böra komma till stånd jämväl vid det föreslagna institutet. Det för ändamålet beträffande den allmänna avdelningen erforderliga beloppet torde icke kunna beräknas lägre än till 5,000 kronor per år.

Personalkostnaden för den allmänna avdelningen uppskatta de sakkunniga i enlighet härmed till i runt tal 48,000 kronor. Då för budgetåret 1937/1938 anvisats något över 30,000 kronor till bestridande av förenämnda undervisning åt tjänsteläkare och distriktssköterskor, skulle alltså merkostnaden uppgå till cirka 20,000 kronor och huvudsakligen avse undersökningsverksamhet samt utbildning av hälsovårdstillsyningsmän.

Vid bedömandet av personalbehovet för den yrkeshygieniska avdelningen framstår det enligt de sakkunnigas uppfattning som ett tränande önskemål, att fullgörandet av hithörande betydelsefulla arbetsuppgifter i görligaste mån påskyndas, icke minst med hänsyn till de försummelser, som på detta område i stor utsträckning förekommit. Att samtidigt på alla fronter upptaga kampen mot ohälsa i arbetet finna de sakkunniga emellertid ej möjligt eller ens lämpligt, enär den nödvändiga överblicken över arbetet då lätt skulle gå förlorad. Svårigheter skulle jämväl yppa sig att närmare precisera de resurser i fråga om såväl personal som material, vilka erfordrades vid en sådan arbetsordning. Man borde därför såsom i andra

liknande fall i början begränsa sig till att söka tillgodose de mest angelägna uppgifterna.

Såsom grundläggande arbetsprogram förorda de sakkunniga för sin del följande.

I första hand utarbetas allmänna anvisningar, avseende minimifordringar på arbetslokalers anordnande och inredning ur hygieniska synpunkter. Dessa allmänna föreskrifter kompletteras snarast möjligt med speciella föreskrifter för de av särskilda yrkessjukdomar hotade industrierna. För detta arbete kräves såväl medicinsk som teknisk sakkunskap. Det bästa resultatet torde uppnås, om samarbete etableras mellan en medicinskt skolad assistent och en på det mekaniska området utbildad, tekniskt erfaren yrkesinspektörsassistent under kontroll av en för hela avdelningens arbete svarende chef.

Arbetstids- och trötthetsproblemen böra likaledes med det snaraste ägnas ingående uppmärksamhet ur såväl arbetsfysiologisk som arbetshygienisk synpunkt. De moderna rationaliseringssträvandena inom industrien ställa nämligen allt hårdare krav på arbetarnas prestationsförmåga samt tendera att bli psykiskt alltmera pressande och ansträngande. Till dessa spörsmål ansluter sig på ett naturligt sätt även studiet av de minderårigas och kvinnornas arbetsförhållanden, arbetstid och hälsotillstånd m. m. inom skilda industrier. Ifrågakarande problem böra därför upptagas till behandling i ett sammanhang och göras till föremål för noggranna studier av medicinskt sakkunnig personal. Förslagsvis kunna därvid de minderåriga inom Stockholm med omnejd i läkarbesiktningens avseende överföras till yrkeshygieniska avdelningen och undersökningarna utföras av där anställda läkare. Resultaten av hithörande fortlöpande undersökningar böra samlas i ett utförligt hälsoregister, varigenom med tiden tillgång skulle erhållas till ett ur forskningssynpunkt synnerligen värdefullt material. En dylik uppläggning gäve vidare en för institutet och dess personal betydelsefull anknytning till förhållandena i det praktiska livet. Nu berörda hälsoregister bör så vitt möjligt läggas upp från det institutets verksamhet begynner, då man får räkna med att undersökning och sammanförande av detta material tager avsevärd tid i anspråk. Detsamma gäller det ovan antydda specialregistret över preparat, vilka komma till användning inom skilda industrier. Upprättandet av detta register kan lämpligen anförtros en kemiskt skolad arbetskraft.

Silikosen och de yrkesbetingade allergierna utgöra jämväl aktuella problem, vilka inom en snar framtid kräva mera effektiva åtgärder än de hittills vidtagna. Av dessa båda problem ligger det närmast till hands att först bearbeta allergierna — särskilt hudåkommorna, eksemen och dermatiterna — inom skilda yrkeskategorier. För att uppnå ett effektivt studium av dessa frågor torde det bli nödvändigt att under en icke alltför kort tid anlita medverkan av en hudspecialist. Denne skulle för utförande av erforderliga allergenanalyser äga påkalla biträde av förutnämnde kemist, som för övrigt skulle kunna tagas i anspråk även för annat analytiskt arbete, t. ex. rörande yrkesgifter samt gas- och dammprover. Silikosisforskningen åter synes på grund av sjukdomens natur kräva en längre tids fortsatta undersökningar. En praktiskt viktig detalj i detta omfattande problem, vilken ännu är föga uppmärksammat i vårt land, hänför sig till spörsmålet om näsans dammfiltrerande förmåga. För utforskande av detta delproblem bör måhända till institutet under viss tid knytas en därför lämpad öron-, näs- och halsspecialist.

Jämsides med nu nämnda uppgifter lär avdelningen böra beredas möjlighet att tillhandagå yrkesinspektionens chefsmyndighet med diverse hygie-

niska undersökningar av mera allmän natur, t. ex. beträffande ventilation, temperatur, fuktighet och belysningsanordningar på arbetsplatser, ävensom att i övrigt ägna uppmärksamhet åt skador och ohälsa genom ogynnsamma fysikaliska inflytanden (rök, illaluktande gaser m. m.). Ernäendet av ett gott resultat i detta hänseende förutsätter jämväl ett nära samarbete mellan medicinsk och teknisk sakkunskap, liksom flertalet andra, till denna avdelning hörande problem.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anse de sakkunniga, att man för denna avdelning lämpligen bör räkna med en, om ock begränsad fast stab av medicinskt och tekniskt skolad personal med möjlighet öppen att i mån av behov anlita extra arbetskraft för speciella undersökningar och uppdrag. Till närmare utveckling härav yttra de sakkunniga:

Den fasta medicinskt skolade personalen synes med angivna arbetsprogram icke kunna föreslås till mindre än två läkare i mera självständig ställning och en assistent. Av de två förstnämnda läkarna skulle den ene tjänstgöra som chef för avdelningen med åliggande att planlägga och leda avdelningens arbete. Han bör därjämte ansvara för avdelningen tillkommande undervisning åt tjänsteläkare, distriktssköterskor och hälsovårdstillsyningsmän ävensom för det praktiskt-vetenskapliga forskningsarbetet. Såsom avdelningschef bör han erhålla professors ställning samt löneförmåner enligt 30:e lönegraden i den allmänna löneplanen för civila befattningshavare i statens tjänst.

Den andre befattningshavaren av mera självständig karaktär torde bära placeras såsom laborator i lönegraden B 26 med huvuduppgift att ägna sig åt undersöknings- och forskningsarbete. Det synes de sakkunniga vara av stor betydelse att en dylik fast tjänst inrättas, enär den på ett helt annat sätt än en assistentbefattning garanterar kontinuiteten i arbetet på avdelningen. Då man vidare måste räkna med att undersökningsverksamheten i ej ringa utsträckning nödvändiggör resor till skilda industrier, är det önskvärt att personalen tilltages så stor, att arbetet på avdelningen även under dylika resor kan upprätthållas.

Läkarassistenten, som kan förväntas bli fullt sysselsatt med undersökningsarbete, bör tillerkännas samma arvode som andra vetenskapliga biträden av motsvarande natur, eller 4,500 kronor för år.

Den tekniska sakkunskapen bör representeras av en kemiskt och en mekaniskt utbildad arbetskraft. Den förre torde bära erhålla ställning som förste avdelningsingenjör och placeras lägst i lönegraden B 24, därest en dugande kraft skall kunna påräknas för ändamålet. Den mekaniska sakkunskapen synes åtminstone tills vidare kunna tillgodoses på det sättet, att en yrkesinspektörs-assistent förordnas för en tid av förslagsvis 6 månader à 1 år åt gången. Man vunno härigenom tillgång till en arbetskraft med viss erfarenhet inom den tekniska yrkeshygienen, samtidigt som vederbörande assistent erhöle en värdefull komplettering av sin utbildning. Ifrågavarande assistent bör under tiden för sin tjänstgöring å denna avdelning åtnjuta arvode med belopp motsvarande den lön, han uppbär i sin ordinarie tjänst, d. v. s. omkring 7,000 kronor för år.

Slutligen lär för skrivarbete bära anställas ett ordinarie kontorsbiträde i lönegraden B 4.

Kostnaden för den fasta personalen hava de sakkunniga uppskattat till 45,500 kronor. För anlåtande av experter och tillfälliga biträden bör enligt de sakkunniga icke beräknas lägre belopp än 5,000 kronor per år. Den sam-

manlagda personalkostnaden för denna avdelning skulle alltså belöpa sig till omkring 50,000 kronor årligen.

På avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll skulle, som nämnts, främst ankomma att företaga erforderliga undersökningar i syfte såväl att förebygga tillverkning och försäljning av för hälsan skadliga livsmedel som att närmare bestämma olika födoämnes värde ur folknäringssynpunkt. Delvis i anslutning härtill men även i övrigt skulle avdelningen stå offentliga myndigheter och enskilda till tjänst med undersökningar beträffande vitaminer i livsmedel, fodermedel och läkemedel ävensom bedriva självständig forskningsverksamhet på området. Praktiska skäl synas de sakkunniga tala för att till denna avdelning även förläggas den hygieniska vattenkontrollen. Slutligen skulle avdelningen ha att ombesörja undervisning i hithörande ämnen vid de utbildningskurser, som avses anordnade vid institutet.

Vid organiserandet av denna avdelning hava de sakkunniga i första hand tänkt sig, att institutet skulle övertaga och utvidga viss av Stockholms stad nu bedriven verksamhet på området. De sakkunniga anföra härutiinnan:

Vid behandlingen av frågan om den personal, som kan erfordras för de på avdelningen ankommande uppgifterna av rent *hygienisk natur*, alltså bortsett från vitaminkontrollen, har inom de sakkunniga övervägts, huruvida icke staten borde i första hand övertaga av Stockholms stad nu bedriven verksamhet på området och med denna som grundval utvidga verksamheten att avse hela riket. Därigenom skulle institutet redan från starten kunna tillgodogöra sig de erfarenheter och rön, som under årens lopp vunnits i nämnda verksamhet. Preliminära överläggningar med vederbörande kommunala myndigheter hava ock givit vid handen, att intresse för ett avtal i sådant syfte förefinnes från stadens sida, därest staten förbinder sig att övertaga för ändamålet fast anställd personal samt erlägga skälig gottgörelse för överlåten utrustning. Med hänsyn till de fördelar, som äro förenade med den sålunda ifrågasatta anordningen, anse sig de sakkunniga böra förorda densamma och utgå alltså i det följande från att avtal i saken kommer att träffas med Stockholms stad.

Stadens ifrågavarande verksamhet omhänderhaves närmast av två under hälsovårdsnämndens tillsyn arbetande laboratorier, det ena avsett för kemiska och det andra för biologiska undersökningar av livsmedel och vatten. Personalen vid laboratorierna och kostnaden för densamma framgå av följande, år 1936 avseende sammanställning.

	Kemiska laboratoriet, kronor	Biologiska laboratoriet, kronor
Personal och löneförmåner, inkl. rörligt lönetillägg:		
Föreståndare	10,450	11,070
Assistent	6,400	—
Assistent	4,800	4,800
Analysbiträde	3,170	—
Laboratoriebiträde	2,440	1,700
Semesterersättning	140	130
Summa kronor	27 400	17 700

Det kemiska laboratoriet förestås för närvarande av en civilingenjör och docent i kemi, medan föreståndaren för det biologiska laboratoriet är akademiskt utbildad biolog. Samtliga tre assistenter hava vetenskaplig utbildning. Två av dem äro till huvudsaklig del sysselsatta med vattenundersökningar och avlönas ur gatunämndens anslag till dylikt ändamål. Analysbiträdet medverkar vid mera rutinemässiga undersökningar, medan de båda laboratoriebiträdena enligt uppgift huvudsakligen användas för diskning av glas, städning och annan enklare handräckning.

Å båda laboratorierna äro sålunda anställda sammanlagt åtta personer, av vilka sex äro fullt sysselsatta med egentlig undersöknings- eller forskningsverksamhet. Det är uppenbart, att då den födoämneshygieniska avdelningen vid institutet för folkhälsan är avsedd att icke blott övertaga Stockholms stads hittillsvarande verksamhet på området utan även i betydande utsträckning tillgodose rikets behov i övrigt, man för nu berörda undersökningar måste räkna med en förstärkt personal. Det kan vidare förutses, att om och i den mån en ny livsmedelslagstiftning kommer till stånd, denna är ägnad att medföra ökat arbete för institutets ifrågavarande avdelning och behov av ytterligare personal. På grund av rådande ovisshet om denna lagstiftnings närmare innebörd och ikraftträdande kan emellertid för närvarande hänsyn till denna omständighet icke tagas i annan mån, än att densamma hålles i åtanke vid institutets planläggning. Man läser ock böra räkna med en viss övergångstid, innan behovet av ökad personal för nuvarande uppgifter giver sig till känna i full utsträckning. Det förtjänar härvid särskilt erinras, att Stockholms stads laboratorier redan utfört undersökningar beträffande åtskilliga näringsämnen och preparat, som förekomma i den allmänna handeln inom hela riket. De sakkunniga hava under sådana förhållanden funnit försiktigheten bjuda att från början endast i mycket begränsad omfattning utöka det för hithörande uppgifter redan befintliga personalbeståndet.

För att emellertid samtidigt erhålla en mera likformig och smidig organisation hava de sakkunniga förordat en sammanslagning av de båda förefintliga laboratorierna till ett, varvid dock nuvarande jämställdhet med avseende å den närmaste ledningen av de kemiska och biologiska undersökningarna förutsatts bibehållen. Genom en dylik sammanslagning borde enligt de sakkunnigas uppfattning ernås bättre möjligheter att utnyttja åtminstone den lägre personalen alltefter de vid varje tidpunkt föreliggande arbetsuppgifterna. Ett genomförande av den ifrågasatta sammanslagningen underlättades för övrigt väsentligt därigenom, att den nuvarande föreståndaren för det biologiska laboratoriet inom några år uppnådde stadgad pensionsålder. I anslutning härtill betonas önskvärdheten av att ledaren för de biologiska undersökningarna jämväl besutte nödig insikt och erfarenhet i utförande av förekommande bakteriologiska prov.

Med beaktande av nu angivna synpunkter hava de sakkunniga funnit följande personal erforderlig vid institutets kemiskt-biologiska laboratorium:

Laborator (kemist) B 26	kronor	10,000
Laborator (biolog-bakteriolog) B 26	»	10,000
Förste kemist B 21	»	7,700
Assistent (biolog-bakteriolog) à 4,500	»	4,500
2 assistenter (kemister) à 4,500	»	9,000
Laboratoriebiträde B 7	»	3,500
3 laboratoriebiträden, e. o., 4	»	6.300

Summa kronor 51,000

I anslutning härtill yttra de sakkunniga vidare:

Av den sålunda föreslagna personalen svara de båda laboratorerna, förste kemisten, biologassistenten, en kemiassistent, laboratoriebiträdet i lönegraden B 7 samt två e. o. laboratoriebiträden i 4:e lönegraden mot den nuvarande personalen. Till antalet begränsar sig alltså utökningen till en vetenskapligt utbildad assistent i kemi och ett laboratoriebiträde. Reellt innebär dock den föreslagna personalstaten en ytterligare förstärkning så till vida som de nuvarande, huvudsakligen till diskning och städning använda laboratoriebiträdena ersatts med två, för mera kvalificerat arbete avsedda biträden. Då emellertid ifrågavarande laboratorium enligt de sakkunnigas plan skall stå institutets övriga avdelningar till tjänst med mera speciella kemiska undersökningar samt dessutom, på sätt redan nämnts, i stor utsträckning tillgodose hela landets behov av livsmedelskemiska undersökningar, torde den föreslagna personalökningen få anses såsom ett minimum. Med avseende å personalens löneställning hava de sakkunniga förutsatt, att i den mån de föreslagna löneförmånerna jämte dyrtidstillägg, provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning enligt för statens befattningshavare stadgade grunder icke skulle för nuvarande befattningshavare uppgå till samma belopp, vartill de vid övergången i statstjänst äro berättigade, förefintlig skillnad skall utjämnas genom skäligt avvägda personliga lönetillägg.

För handhavandet av *vitaminkontrollen*, vilken förutsätter andra arbetsmetoder än avdelningen i övrigt och förväntas redan från starten få en relativt stor omfattning, synes det de sakkunniga lämpligast, att ett särskilt laboratorium med egen föreståndare inrättas. Det har av de sakkunniga övervägts, huruvida detta laboratorium borde helt frigöras från den födoämneshygieniska avdelningen och förlänas samma ställning som institutets övriga avdelningar. Med hänsyn till den ringa erfarenhet, som för vårt lands vidkommande föreligger på området, hava de sakkunniga emellertid stannat vid att förorda, att vitaminlaboratoriet tills vidare infogas som en med det kemiskt-biologiska laboratoriet jämställd underavdelning av den födoämneshygieniska avdelningen.

Rörande personalbehovet vid denna sektion anföra de sakkunniga:

På grund av arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som tillkomma ett vitaminlaboratorium, måste föreståndaren för detsamma fylla höga krav i fråga om såväl praktisk skicklighet som vetenskaplig kompetens. Han kan därför icke placeras lägre än som laborator i lönegraden B 26. Därest det framdeles visar sig nödvändigt att frigöra vitaminlaboratoriet från den livsmedelshygieniska avdelningen, torde i samband därmed föreståndarens ställning i lönehänseende få upptagas till närmare omprövning.

Vid laboratorns sida bör ställas en vetenskapligt utbildad assistent, som närmast under laboratorn deltagar i arbetet på laboratoriet. I likhet med de vetenskapliga assistenterna på det kemiskt-biologiska laboratoriet torde denne assistent böra åtnjuta ett årligt arvode av 4,500 kronor. Vid laboratoriet bör vidare finnas en amanuens, som deltagar i det vetenskapliga arbetet och biträder vid eventuell undervisning. För denne amanuens kan lämpligen beräknas ett arvode av 3,000 kronor för år.

Vitaminforskningen bedrivs huvudsakligen medelst djurförsök. Anskaffandet och bibehållandet av en ur olika synpunkter homogen djurstam är därför en viktig förutsättning för bedrivandet av forskningen och kontrollen på ett vitaminlaboratorium. Härtill kommer arbete med stambokföring av

djurkolonien. Den tjänsteman, som har att ansvara för dessa uppgifter, måste även verkställa inköp av foder och övriga näringsmedel för djuren samt övervaka tillredningen av den normala kosten. För ifrågavarande relativt ansvarsfulla uppgifter torde erfordras en befattningshavare, åt vilken icke kan givas lägre ställning i lönehänseende än den, som tillkommer förste laboratoriebiträde i lönegraden B 11.

För omhändertagandet av djurförsöken kräves tillgång till tvenne laboratoriebiträden. Dessa skola hava den närmare vården av de djur, vilka användas för särskilda försök, samt tillreda de speciella försökskosterna för dessa djur ävensom utföra observationer beträffande djuren och föra protokoll över försöken. De skola vidare verkställa vissa enklare provtagningar och bestämningar, som lämpligen utföras i de för djuren avsedda lokalerna, t. ex. blodprov, samt överhuvud biträda vid arbeten av mera rutinmässig natur, såsom vägning av djuren, röntgenfotografering m. m. Det ena av dessa biträden torde böra placeras som ordinarie i lönegraden B 7, det andra som extra i 6:e lönegraden.

I samband med verksamheten på vitaminlaboratoriet förekomma i stor utsträckning även enklare kemiska analyser, titreringar och mätningar, vilka lämpligen böra utföras på denna avdelning i samband med det löpande arbetet. För detta ändamål lär det därför bliva nödvändigt att anställa ett särskilt laboratoriebiträde, som tills vidare kan placeras som e. o. i 6:e lönegraden. Härutöver torde erfordras ett laboratoriebiträde med huvudsaklig uppgift att rengöra burar, hämta foder, tillreda enklare lösningar samt i övrigt tillhandagå med erforderlig handräckning. Detta biträde torde placeras som extra i 4:e lönegraden.

Vid vitaminlaboratoriet skulle alltså enligt de sakkunnigas beräkning erfordras följande befattningshavare:

Laborator B 26	kronor	10,000
Assistent à 4,500	»	4,500
Amanuens à 3,000	»	3,000
Förste laboratoriebiträde B 11	»	4,300
Laboratoriebiträde B 7	»	3,500
Laboratoriebiträde, extra, 6	»	2,200
Laboratoriebiträde, e. o., 6	»	2,400
Laboratoriebiträde, extra, 4	»	1,900

Summa kronor 31,800

De sakkunniga tillägga, att även det för ifrågavarande laboratorium föreslagna personalbeståndet torde få betraktas såsom ett minimum, vilket snart nog kan finnas otillräckligt för fullgörande av hithörande uppgifter.

Härutöver föreslå de sakkunniga anställande av viss personal för *avdelningen i dess helhet*. De sakkunniga yttra sålunda:

'Såsom chef och ledare för den födoämneshygieniska avdelningen i dess helhet torde böra ställas en professor i lönegraden B 30, i likhet med vad som föreslagits för de båda övriga avdelningarna. Å denne skall det ankomma att planlägga och organisera till avdelningen hörande forskningsarbete, såväl vad angår undersökningar å institutet som erforderliga fältundersökningar, ävensom att i mån av behov fördela och övervaka arbetet å avdelningens båda laboratorier. På hans lott bör ock falla att ombesörja den omfattande korrespondens, som enligt vad erfarenheten visat belastar varje livsmedelslaboratorium. Denna korrespondens kan förväntas bli sär-

skilt tyngande vid ett laboratorium, som i likhet med det föreslagna har karaktären av ett centrallaboratorium för hela landet. En stor del av det svenska samarbetet med utländska myndigheter i internationella näringsfrågor torde även komma att åvila chefen för denna avdelning. Det lär vid sådant förhållande bli nödvändigt att till hans förfogande ställa ett kvalificerat skrivbiträde, kunnigt i maskinskrivning, stenografi och språk. Detta bör lämpligen placeras som kanslibitråde i lönegraden B 7. Med stor sannolikhet kan ock förutses, att nu nämnda kanslibitråde icke kommer att medhinna åtskilliga av de skrivgöromål, som höra till det dagliga arbetet å de under avdelningen lydande laboratorier. På grund av arbetets natur kunna icke heller laboratoriebiträdena på respektive laboratorier beräknas vara disponibla för mera sammanhängande skrivarbete. Avdelningens stora omfattning nödvändiggör därför anställandet av ytterligare ett biträde, med placering förslagsvis som e. o. kontorsbiträde i 4:e lönegraden.

För att kunna fylla sin uppgift att bidra till åstadkommandet av en förbättrad folknärning måste slutligen den livsmedelshygieniska avdelningen äga tillgång till en arbetskraft, som kan anlitas för att utarbeta koststater för olika inrättningar, sjukhus, kaserner, skolor, ålderdomshem m. m. samt biträda vid utarbetande av lämpliga propagandaartiklar rörande de vetenskapliga forskningsresultaten å det näringsfysiologiska området. För ändamålet synes böra upptagas ett arvode till samma belopp som för de vetenskapligt utbildade assistenterna eller 4.500 kronor. Med hänsyn till näringsfrågornas ofta synnerligen komplicerade natur lär härutöver även för den livsmedelshygieniska avdelningen böra beräknas ett särskilt belopp av förslagsvis 5.000 kronor för ersättning till experter, vilkas bistånd kan erfordras för lösande av speciella uppgifter.

Kostnaden för den födoämneshygieniska avdelningen i dess helhet uppskattas av de sakkunniga till i runt tal 110,000 kronor.

De sakkunniga övergå härefter till ett bedömande av det för institutet gemensamma personalbehovet samt anföra i denna del följande.

Med den omfattning, som de olika avdelningarna föreslagits erhålla, kan det uppenbarligen ifrågasättas, huruvida icke för institutet i dess helhet borde inrättas en särskild administrativ chefsbefattning, i likhet med vad fallet är vid statens provningsanstalt och i viss mån även vid statens bakteriologiska laboratorium enligt den vid 1937 års riksdag fastställda organisationen. En sådan anordning skulle kunna tänkas medföra fördelar såväl beträffande institutets inre organisation och arbetskapacitet som beträffande dess framträdande utåt, under förutsättning att verksamheten inom den närmaste framtiden erhåller avsedd omfattning. Säkra hållpunkter för ett bedömande härav föreligga emellertid icke för närvarande. Vid sådant förhållande anse de sakkunniga icke tillrädligt att nu föreslå inrättande av en dylik befattning. De sakkunniga vilja i stället förorda, att den omedelbara ledningen av institutet i dess helhet anförtros åt en av avdelningscheferna, vilken härför skulle äga att uppbära särskilt arvode, förslagsvis med 2,000 kronor för år. Principiellt bör detta uppdrag icke vara knutet till föreståndaren för någon viss avdelning utan kunna lämnas åt den avdelningschef, som är bäst ägnad för uppdraget. Anordningen förutsätter emellertid, att till chefens förfogande ställes tillräckligt kvalificerad personal för ombesörjande av flertalet löpande ärenden.

I detta hänseende vilja de sakkunniga erinra om följande.

I det föregående har i olika sammanhang antytts, att tillgång erfordras till statistiskt utbildad personal. Därvid har icke åsyftats, att institutet för folkhälsan skulle handhava fortlöpande statistik inom området för sin verksamhet, på sätt medicinalstyrelsen synes ha tänkt sig. En sådan anordning skulle näppeligen stå i god överensstämmelse med de grundsatser för den officiella statistikens organisation, som efter ingående överväganden fastslagits. De sakkunniga vilja i detta hänseende ock erinra, att 1897 års kommitté för inrättande av en statsmedicinsk anstalt som sin uppfattning hävdade, att den medicinska statistiken icke hörde hemma på en anstalt med övervägande karaktär av laboratorium, utan att i stället för handhavande av den medicinska statistiken borde anställas en fackutbildad tjänsteman hos medicinalstyrelsen. Otivelaktigt äro emellertid såväl den allmänna som de övriga avdelningarnas undersöknings- och forskningsuppgifter i stor utsträckning av den karaktär, att vid desamma kräves anlitande av statistiska metoder och behandling av statistiskt material. Detta förhållande torde nödvändiggöra, att åtgärder vidtagas för att bereda institutet tillgång till en statistiskt utbildad arbetskraft. Lämpligen synes detta kunna ordnas på så sätt, att för ändamålet anställs en fullt kompetent och i övrigt dugande statistiker, som vid sidan av honom åliggande huvuduppgift skulle kunna biträda institutets chef med handläggning av organisatoriska spörsmål samt andra ärenden, som åt honom uppdragas. Med hänsyn härtill vilja de sakkunniga föreslå, att vid institutet inrättas en befattning som förste aktuarie i lönegraden B 26, vilket motsvarar den löneplacering, som tillkommer förste aktuarie i statistiska centralbyrån.

Vidare har i det föregående framhållits, att till institutets uppgifter skulle höra att organisera och bedriva en lämpligt lagd hälsovårdspropaganda. Med hälsovårdspropaganda avses härvid närmast den upplysningsverksamhet, som riktar sig direkt till allmänheten. Erfarenheten har emellertid visat, att den indirekta upplysningsverksamheten — via undervisningen — är den mest effektiva, icke minst då vederbörande på annat sätt tidigare, t. ex. i dagspressen eller genom föredrag, erhållit liknande information. För en effektiv individuell rådgivning erfordras ock ofta, att den förbindes med överlämnande av lämplig skrift, t. ex. i barnavård eller bostadshygien. Ifrågasvarande båda former av hälsovårdspropaganda böra därför på lämpligt sätt komplettera varandra. Vidare måste tillgängliga ströskrifter tid efter annan omarbetas och nya tillkomma. Tillhandahållande av lämpliga tidningsartiklar bör även ingå i arbetsuppgifterna, liksom ock anordnande av radioföredrag, filmupptagningar, utställningar och populärvetenskapliga föreläsningar. Härjämte böra råd och anvisningar lämnas åt organisationer och sammanslutningar, som äro villiga medverka i upplysningsverksamheten på ifrågasvarande område.

Principiellt bör det åligga varje avdelning och varje till institutet knuten arbetskraft med vetenskaplig eller hygienisk facklig utbildning att i större eller mindre utsträckning medverka i detta arbete. Härmed åsyftas närmast, att de skola ställa sina kunskaper till förfogande vid utövanandet av institutets upplysningsverksamhet. Organiserandet av propagandan kräver emellertid en särskild målsman, vilken jämväl bör handhava hithörande undervisning för läkare och övriga hälsovårdsfunktionärer. Att för detta ändamål tillskapa en ordinarie befattning synes dock knappast lämpligt. Möjlighet bör nämligen finnas att tid efter annan byta innehavare av ifrågasvarande post och därmed tillföra verksamheten nya impulser och uppslag. Ej heller föreligger visshet, att för sagda verksamhet erfordras en persons hela arbetstid. Befattningen såsom institutets propagandachef torde därför böra givas karaktären av en arvodestjänst med en relativt väl till-

mätt ersättning, förslagsvis 6 000 kronor för år. Befattningen bör enligt de sakkunnigas mening i första hand besättas med en därför lämpad läkare, men även andra för ändamålet väl ägnade krafter böra kunna komma i fråga.

Arten av de uppgifter, som komma att åvila institutet, torde vidare nödvändiggöra anställandet av en särskild kassör och redogörare. I avbidan på närmare erfarenhet rörande omfattningen av ifrågavarande göromål synes denne befattningshavare böra placeras som e. o. i 11:e lönegraden. För utförande av skrivgöromål å chefskontoret torde tillika få räknas med minst två kontorsbiträden med placering i 4:e lönegraden, det ena ordinarie och det andra extra ordinarie. Slutligen bör för hela institutet gemensamt anställas två vaktmästare med placering, den ene som ordinarie i lönegraden B 7 och den andre som e. o. i 5:e lönegraden. Därjämte förutsattes en vaktmästare komma att tillhandahållas av karolinska institutet.

Kostnaden för den gemensamma personalen uppskattas till i det närmaste 32,000 kronor.

Institutet i dess helhet skulle sålunda enligt de sakkunnigas beräkningar medföra en sammanlagd personalkostnad av i runt tal (48,000 + 50,000 + 110,000 + 32,000) 240,000 kronor.

Till sist hava de sakkunniga i detta sammanhang till behandling upptagit frågan om institutets administration.

De sakkunniga erinra i detta hänseende, att institutets samtliga tre huvudavdelningar anförtrots uppgifter av sådan art, att även andra myndigheter än medicinalstyrelsen skäligen borde tillerkännas inflytande på verksamhetens ledning. En nära samverkan hade sålunda förutsatts komma till stånd beträffande avdelningen för allmän hygien med karolinska institutet och beträffande avdelningen för yrkeshygien med yrkesinspektionens chefsmyndighet. Det av de sakkunniga förordade samarbetet mellan avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll samt Stockholms stad syntes ävenledes böra medföra viss inverkan å institutets administration, liksom vitaminkontrollen beträffande livsmedel och fodermedel gjorde det önskvärt, att vid institutets ledning sakkunskap å jordbruksområdet bleve företrädd. Den administrativa ställning, som hittills tillkommit den tidigare statsmedicinska anstaltens olika laboratorier kunde därför enligt de sakkunnigas uppfattning icke lämpligen vinna tillämpning beträffande institutet för folkhälsan.

Med beaktande härav hava de sakkunniga först övervägt frågan om en gemensam styrelse för sistnämnda laboratorier och institutet för folkhälsan. De sakkunniga anföra sålunda bland annat:

Det torde i längden bli vanskligt för ett ämbetsverk med medicinalstyrelsens omfattande arbetsuppgifter att såsom hittills på ett tillfredsställande sätt sörja för ledningen av en rad praktiskt-vetenskapliga institutioner. Det synes visserligen icke osannolikt, att förutsättningarna härför äro större beträffande de rättskemiska och farmaceutiska laboratorierna, enär dessa fortfarande i utpräglad grad fungera såsom organ för styrelsens förvaltningsuppgifter och endast i mindre utsträckning anlitas direkt av allmänheten eller lokala institutioner. Ifrågavarande laboratoriers uppgifter äro jämväl relativt väl fixerade och avgjort mera begränsade, än vad förhållandet skulle bliva med institutet för folkhälsan. Å andra sidan före-

ligga även beträffande det farmaceutiska laboratoriet vissa gränsområden, där svårigheter möta att åvägabringa en bestämd arbetsfördelning i förhållande till institutet för folkhälsan och där ett kontinuerligt samarbete på den grund torde bli va ofrånkomligt.

De sålunda anförda synpunkterna äro otvivelaktigt ägnade att aktualisera frågan om en gemensam styrelse för ifrågavarande institutioner. Med hänsyn till de analoga funktionerna kunna härvid vissa skäl anföras för att låta styrelsen omfatta samtliga hithörande institutioner. En sådan styrelse måste emellertid till sin numerär bli rätt mångtalig, då åtskilliga intressen kunna framställa legitima anspråk på att där bli representerade. Vid det samråd, som jämlikt direktiven ägt rum med medicinalstyrelsen angående institutets organisation och arbetsuppgifter, hava ock från styrelsens sida uttalats starka betänkligheter mot en sådan anordning, enär den befarades medföra allvarliga olägenheter vid fullgörandet av medicinalstyrelsens åligganden. De sakkunniga hava under sådana förhållanden ansett sig böra avstå från att föreslå inrättandet av en gemensam styrelse för samtliga eller några av ifrågavarande institutioner och hava med det anförda endast velat erinra om, att spörsmålet varit föremål för ingående överbäggande.

De sakkunniga föreslå i stället, att för institutets administration tillsättes en särskild styrelse, där de intressen, som beröras av verksamheten, kunna erhålla tillbörligt inflytande. Från denna utgångspunkt och med ledning av förebilder från styrelser för andra institutioner med vetenskapligt-praktiska uppgifter uttala de sakkunniga rörande styrelsens sammansättning och uppgifter följande.

I första hand böra såsom självskrivna ledamöter ingå

- 1) medicinalstyrelsens chef,
- 2) en av karolinska institutets lärarkollegium inom kollegiet utsedd ledamot,
- 3) riks försäkringsanstaltens chef samt
- 4) den avdelningsföreståndare, som tjänstgör såsom institutets chef.

Därtill böra komma tre, eventuellt fyra av Kungl. Maj:t för viss tid förordnade ledamöter, utsedda på förslag av olika korporationer med intressen i verksamheten. Såsom sådana förslagsställare torde främst böra ifrågakomma Sveriges industriförbund, Sveriges allmänna lantbrukssällskap eller annan auktoritativ jordbruksorganisation samt, därest institutet kommer att bedrivas i organiserat samarbete med Stockholms stad, Stockholms stadsfullmäktige.

Vid förfall för medicinalstyrelsens, riks försäkringsanstaltens eller institutets chef inträder respektive ställföreträdare eller vikarie såsom ledamot i styrelsen. För övriga ledamöter utses suppleanter i enahanda ordning som de ordinarie ledamöterna. Ordförande och vice ordförande böra förordnas av Kungl. Maj:t.

Styrelsens uppgifter synas kunna utformas i principiell anslutning till vad som gäller i fråga om andra liknande institutioner. Styrelsen skulle sålunda hava det allmänna överinseendet över institutet och därvid bland annat hava till åliggande

- att avgiva förslag och äskanden rörande stat och anslagsbehov,
- att handhava medelsförvaltningen,
- att förordna befattningshavare, respektive hos Kungl. Maj:t föreslå utnämning av befattningshavare,
- att bevilja ledighet åt institutets befattningshavare samt meddela vikariatsförordnanden,
- att granska och fastställa uppgjorda förslag till arbetsplaner och undervis-

ningsprogram utom beträffande den obligatoriska undervisning i hygien för medicine kandidater, vilken regleras i annan ordning, samt att avgiva årsberättelse till Kungl. Maj:t.

Slutligen förordas, att till styrelsens förfogande ställes en sekreterare med ett arvode av förslagsvis 1,200 kronor per år.

Yttranden.

De sakkunnigas förslag rörande institutets organisation har i huvudsak biträttts av flertalet myndigheter och sammanslutningar. Därvid har dock av bland andra *medicinalstyrelsen* understrukits, att den föreslagna organisationen kan anses tillfyllest endast under de första verksamhetsåren och att man sedan måste räkna med en icke obetydlig utbyggnad i olika avseenden. Å andra sidan har *statskontoret* med hänsyn till att det här gäller ett väsentligen nytt område för statens verksamhet, ifrågasatt, huruvida icke med inrättandet av någon av de föreslagna avdelningarna kunde anstå. Av samma anledning borde enligt statskontorets mening personaluppsättningen hållas i underkant och samtliga befattningar tills vidare givas karaktären av icke-ordinarie.

Beträffande de skilda avdelningarnas organisation hava självfallet åtskilliga erinringar och önskemål framkommit.

I fråga om avdelningen för allmän hygien har sålunda *medicinalstyrelsen*, i konsekvens med sin ståndpunkt till samarbetet med karolinska institutet, förordat, att den föreslagna befattningen som laborator och överlärare ersättes med en befattning som professor och avdelningschef i lönegraden B 30. Styrelsen finner vidare den fasta personalen otillräcklig även för de begränsade uppgifter, som de sakkunniga anförtrott den allmänna avdelningen. Styrelsen åberopar härvid i första hand ett flertal förste provinsialläkare, vilka framhållit, att personalen på den allmänna avdelningen icke beräknats så stor, att den kunde förmodas vara i stånd att själv uppgöra förslag till anordnande av avlopp eller reningsanläggningar. Den borde dock åtminstone vara så stor, att den kunde underkasta dessa frågor ett enhetligt bedömande, avgiva utlåtanden över olika slag av badanläggningar samt handhava allt bedömande av vattenfrågor. För alla dessa uppgifter finnes endast en ingenjörutbildad befattningshavare på ordinarie stat. Då emellertid för anställande av tillfällig personal upptagits ett förslagsvis beräknat belopp av lägst 5,000 kronor, hade styrelsen intet yrkande i denna del. Vid sidan härav borde dock beräknas ett belopp av förslagsvis 5,000 kronor för fortlöpande specialundersökningar ävensom ett belopp av förslagsvis 6,000 kronor såsom arvode åt en pediatrikt utbildad expert. Slutligen borde arbetskrafterna för »skrivgöromål och annat enklare tekniskt arbete» utökas med minst två kontorsbiträden.

Medicinska fakulteten i Uppsala hävdar samma ståndpunkt som *medicinalstyrelsen* i fråga om befattningen som laborator och överlärare.

Karolinska institutets lärarkollegium åter, som livligt tillstyrkt det föreslagna samarbetet med institutet för folkhälsan, ifrågasätter en höjning av

arvodet till professorn i hygien, i syfte att uppmuntra denne att i så stor utsträckning som möjligt deltaga i ledningen av det avdelningen åvilande praktiska arbetet. Kollegiet finner det vidare ofrånkomligt, att vid sidan av professorn en laboratorbefattning i B 28 inrättas med de arbetsuppgifter, som de sakkunniga avsett. Då emellertid denna laborator skulle få till uppgift att självständigt utföra och ansvara för undersökningar, att organisera undervisningen av icke-läkare samt att även deltaga i undervisningen av läkare, anser kollegiet, att vid befattningens besättande hänsyn jämväl måste tagas till den sökandes kompetens att såväl utföra vetenskapliga undersökningar som meddela undervisning. Kollegiet förordar därför, att denna befattning besättes enligt enahanda grunder, som gälla karolinska institutets övriga laboratorbefattningar, sedan styrelsen beretts tillfälle att yttra sig över den sökandes kompetens, på sätt som föreslagits rörande professuren.

Kollegiet ifrågasätter härjämte, huruvida icke i stället för den föreslagna assistentbefattningen med hygieniskt-tekniskt utbildad innehavare och ett arvode på 4,500 kronor borde inrättas en laboratorbefattning i lönegraden B 26, varigenom det kunde förväntas, att en eventuell innehavare kvarstannade under avsevärd tid. Slutligen framhåller kollegiet, att vattenkontrollen principiellt tillhörde området för den allmänna hygien och att bärande skäl icke föreläge för vattenkontrollens förläggande till avdelningen för födoämneshygien, på sätt de sakkunniga förordat.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd anser, att den föreslagna placeringen i 15:e lönegraden av föreståndarinnan för distriktssköterskeskolan är väl låg i jämförelse med de avlöningsförmåner, som uppgivits tillkomma föreståndarinnorna vid de största sjuksköterskeskolorna. Även med hänsyn till löneställningen för vissa jämförliga befattningshavare vid undervisningsväsendet synes lönenämnden en uppflyttning av ifrågavarande befattning motiverad. Lönenämnden förordar för sin del, att befattningen hänföres till 17:e lönegraden. Intill dess närmare erfarenhet om tjänsten erhållits, borde densamma dock endast inrättas såsom extra ordinarie.

Den yrkeshygieniska avdelningen har allmänt befunnits väl tillgodosedd i fråga om personal.

Socialstyrelsen betonar dock angelägenheten av att den tekniska personalen erhåller en sådan avlöning, att verkligt kompetenta personer där kunna komma i fråga. Förste avdelningsingenjören syntes sålunda böra placeras i lönegraden B 26 i stället för B 24, och den yrkesinspektörsassistent, som på avdelningen skulle förordnas, borde fullt kompenseras för alla i samband med förordnandet stående extra kostnader. Beträffande chefen för avdelningen och dennas medicinskt utbildade personal syntes det styrelsen vidare kunna ifrågasättas, om icke någon av dessa (helst chefen själv eller hans närmaste man) genom särskilt förordnande mot arvode kunde knytas direkt till arbetarskyddsbyrån hos yrkesinspektionens chefsmyndighet. På detta sätt skulle en mera kvalificerad befattning kunna skapas, som vore ägnad att draga till sig en ledande kraft på området, och befattningens innehavare

kunde på ett lyckligt sätt förmedla samarbetet mellan institutet och yrkesinspektionen samt därjämte tillgodose behovet av medicinsk sakkunskap vid handläggning av löpande ärenden hos yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Riksförsäkringsanstalten och *svenska teknologföreningen* framhålla liknande synpunkter.

Kemistsamfundet anser likaledes erforderligt, att befattningen som avdelningsingenjör placeras i högre lönegrad än B 24, om fullt kvalificerad kraft skall erhållas. Till stöd därför erinrar samfundet om de undersökningar rörande yrkessjukdomar av olika slag, som skulle åvila avdelningen, och yttrar i anslutning därtill:

Det analytiska arbetet, med vilket avdelningens kemist skall biträda vid dessa undersökningar, kommer nödvändigtvis i många fall att antaga karaktären av självständig kemisk forskning, därest verkligen ett effektivt studium av hithörande frågor skall möjliggöras. Samfundet har särskilt den ingalunda sällsynta företeelsen i åtanke, att ett preparats skadlighet beror på tekniskt sett betydelselösa men hälsovådliga ämnens förekomst i detsamma, och även sådana förhållanden äro värda fullt beaktande. I vilken utsträckning sådana undersökningar kunna bli utförda beror emellertid också på vilka andra arbetsuppgifter, som tillkomma denna avdelnings kemist. Då denne enligt förslaget även skall tagas i anspråk för annat analytiskt arbete, synes hans arbetskraft näppeligen räcka till. Han bör därför kunna påräkna assistens av ett kemiskt skolat biträde. Samfundet vill dessutom erinra om att — såsom erfarenheten visat — stora svårigheter ur kemisk och kemisk-teknisk synpunkt möta, då det gäller att finna den riktiga och lämpliga avvägningen vid revision av gällande lag om yrkessjukdomar. Dessa kemiska spörsmål, som ständigt bli aktuella, komma säkert att påvåla den yrkeshygieniska avdelningens kemist, och även av denna anledning fordras på denna plats en kvalificerad kraft. Det ansvar, som kommer att vila på denne befattningshavare, och de vitala intressen han kommer att företräda, föranleder samfundet att anse, att hans ställning bör bli väsentligt högre än »lägst i lönegrad B 24».

Karolinska institutets lärarkollegium erinrar, att vissa undersökningar beträffande yrkessjukdomar, närmast yrkesdermatoserna, sannolikt med större utsikt till framgång kunde utföras vid karolinska institutets kliniker och att därför möjligheter borde hållas öppna för ett vidsträckt samarbete mellan dessa och det planerade institutet för folkhälsan.

Beträffande organisationen av avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll hava meningarna varit mera delade.

Livsmedelslagstiftningssakkunniga finna de i denna del framlagda förslagen väl avvägda med hänsyn till de arbetsuppgifter och det arbetskvantum, som kan beräknas komma att inom den närmaste framtiden åvila avdelningen. De understryka emellertid, att därest det förslag till en utvidgad livsmedelslagstiftning, varmed de för närvarande vore sysselsatta, bleve genomfört, avdelningens arbete komme att väsentligen ökas, ej minst med undersökningar av inkomna prov av livsmedel. De sakkunniga hade visserligen ännu ej ingått på frågan om den blivande livsmedelskontrollens organisationen. Påtagligt vore likväl, att de uppenbara fördelar, som vore förenade med de för kon-

trollen erforderliga undersökningarnas koncentrerings till görligast minsta antal laboratorier, och de möjligheter till en sådan koncentration, som de moderna kommunikationernas utveckling medfört, komme att verka därhän, att det centrala kontrolllaboratoriet komme att för ett betydligt större område än vad 1916 års kommitté tänkt sig tillgodose behovet av livsmedelsundersökningar. De sakkunniga hade med tillfredsställelse funnit, att vid institutets planläggning hållits i åtanke den ovisshet rörande arbetsbördan vid institutets ifrågavarande avdelning, som med hänsyn till livsmedelsfrågans läge ännu vore rådande.

Medicinalstyrelsen tillstyrker jämväl i huvudsak den föreslagna organisationen av denna avdelning. Enligt styrelsens förmenande borde dock veterinär sakkunskap bliva företrädd inom denna avdelning såväl i rutinarbetet som vid undervisningen, då fråga vore om animala livsmedel. En veterinärt utbildad laborator syntes böra anställas för ändamålet, varjämte som kursledare i detta fack för läkare och hälsovårdstillsyningsmän eventuellt ytterligare arbetskraft finge anlitas, exempelvis professorn i födoämneshygien vid veterinärhögskolan. Endast härigenom vunnes en god anslutning till fältarbetet i fråga om livsmedelskontrollen, vilken i vad avsåge animala livsmedel handhades av veterinärer. Kurser för veterinärer syntes däremot icke böra ingå i nu ifrågavarande instituts arbetsuppgifter. Med hänsyn till den aktualitet, som sambandet mellan näringsfrågor och tandsjukdomar de senaste åren erhållit, syntes styrelsen skäl förefinnas att även ifrågasätta institutets tillgodoseende på denna avdelning med erforderlig odontologisk sakkunskap.

Karolinska institutets lärarkollegium betonar, att födoämnen kunna vara skadliga för människor av skilda anledningar. De kunde härstamma från sjuka djur, de kunde infekteras av sjuka personer på vägen från producenten till konsumenten och de kunde förgiftas t. ex. genom otjänlig förpackning eller annan olämplig behandling och kunde även i ytterligare avseenden vara olämpliga. Under dessa förhållanden vore det önskvärt, att veterinär sakkunskap funnes tillgänglig vid avdelningen vid sidan av den föreslagna kemiska samt att dennas föreståndare ägde medicinsk utbildning, så att han vore kompetent att företaga eller planlägga erforderliga undersökningar i de fall, då infektion från sjuka människor kunde misstänkas. Kollegiet funne även önskvärt, att föreskrift lämnades, att laboratorerna vid denna avdelning skulle äga läkarutbildning, när befattningarna efter de nuvarande, i stadens tjänst anställda befattningshavarnas avgång återbesattes eller eventuellt tidigare. Krav på vetenskaplig kompetens borde därvid uppställas.

Kollegiet konstaterar härjämte, att vitaminlaboratoriet tillsvidare givits en mycket begränsad omfattning med hänsyn till den ringa erfarenhet, som för Sveriges vidkommande föreligger på området. Kollegiet har intet att erinra häremot men finner sannolikt, att laboratoriet i snar framtid måste undergå en betydande utvidgning för att kunna fylla sina omfattande uppgifter. I den form, detsamma erhållit i de sakkunnigas förslag, kunde det t. ex. icke förväntas framställa standardpreparat för prövning av vitaminer, enär såväl personal som utrustning vore för begränsade. Vitaminlabora-

toriet behövde under alla förhållanden ett vidsträckt medicinskt samarbete med karolinska institutets teoretiska och kliniska avdelningar. Föreståndaren för detta laboratorium såväl som chefen för den näringshygieniska avdelningen måste därför förutsättas äga nödig medicinsk utbildning och vetenskaplig kompetens.

Svenska veterinärläkareföreningen finner ock anmärkningsvärt, att veterinär sakkunskap ej tillförsäkrats institutet, då detta avsåges bliva ett centrallaboratorium för hela riket med avseende å livsmedelsundersökningar samt veterinärerna genom sin utbildning och praktiska erfarenhet vore bäst ägnade för handhavandet av dithörande verksamhet. Undersökningarna av mjölk kunde väntas bliva omfattande med hänsyn till önskvärdheten av en förbättrad mjölkhygien samt för utarbetande av riktlinjer för likvärdig och ensartad mjölkkontroll inom landet. För dessa undersökningar vore det enligt föreningens mening veterinär sakkunskap absolut nödvändig. En dylik sakkunskap vore även i de flesta fall ofrånkomlig för klarläggande av ett flertal av de sakkunniga berörda speciella yrkesskadorna av infektiös natur, vilka funnes exempelvis hos lantarbetare, slaktare, charkuteriarbetare, affärs- och hembiträden och vilka de ådragit sig genom sysslande med levande djur, kött och fisk. Slutligen vore veterinär sakkunskap nödvändig för undervisningen i födoämneshygien och livsmedelskontroll för hälsovårdstillsyningsmän. Enligt föreningens uppfattning föreläge bärande skäl för inrättande inom födoämnesavdelningen av en särskild sektion under sakkunnig veterinärs ledning.

Föreningen framhåller tillika, att vitaminhalten i de animala livsmedlen stode i intimt samband med djurens utfordring och hälsotillstånd samt att veterinär-medicinsk sakkunskap på den grund erfordrades jämväl å institutets vitaminsektion. Med hänsyn härtill och till den omfattande verksamhet, som komme att bedrivas på denna sektion, vore det enligt styrelsens uppfattning motiverat, att denna sektion utbrötes ur avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll samt organiserades såsom självständig avdelning med en chef i professors tjänsteställning samt två laboratorer, representerande den ene, den humanmedicinska och den andre den veterinärmedicinska sakkunskapen. Det syntes föreningen, som om de sakkunniga icke lämnat tillräcklig motivering för sitt avståndstagande från professor von Eulers m. fl. förslag beträffande en självständig vitaminavdelning.

Sveriges kemiska industrikontor delar uppfattningen, att de båda laboratorierna för livsmedelskontroll och vitaminundersökningar helst borde givas en självständig karaktär, så att deras föreståndare komme att sortera omedelbart under föreståndaren för hela institutet. Den av de sakkunniga tilltänkta befattningen såsom chef för den födoämneshygieniska avdelningen borde i så fall utbytas mot en särskild direktörsbefattning för hela institutet, med bibehållande av kravet på att vederbörande måste besitta särskild sakkunskap på det näringsfysiologiska området. Industrikontoret ville dock icke motsätta sig, att de båda laboratorierna till en början formellt sorterade under en särskild chef, därest denne samtidigt bleve föreståndare för institutet, så

att en framtida övergång till den av industrikontoret skisserade organisationsplanen bleve möjlig. Redan nu borde emellertid enligt industrikontorets åsikt såsom föreståndare för laboratoriet för livsmedelskontroll placeras en kemist i lönegrad B 29 i stället för B 26, såsom fallet vore med bland annat avdelningscheferna vid statens provningsanstalt.

Svenska teknologföreningen förmenar, att de mest framträdande spörsmålen på det livsmedelstekniska området äro av kemisk och biokemisk natur samt att den kemiska sakkunskapen därför bör bli starkare representerad än som avsetts i förslaget. Det synes föreningen därvid vara en lämplig åtgärd, att ifrågasvarande avdelning uppdelas på tre sektioner, nämligen en för födoämnesshygien, en för kemisk livsmedelskontroll och en för biologisk livsmedelskontroll (vitaminkontroll). Såsom chef för den första av dessa sektioner skulle kvarstå den av de sakkunniga föreslagna avdelningschefen med medicinsk utbildning, medan däremot de båda senare sektionerna skulle till chefer få fackmän på respektive områden.

Kemistsamfundet förordar för sin del, att de kemiska och biologiska laboratorierna bilda en självständig avdelning vid sidan av avdelningen för näringsfysiologiska frågor och vitaminlaboratoriet samt att de kemiska och biologiska laboratorierna erhålla var sin ansvarige föreståndare i professors ställning, varvid den ene av dem skulle utses till administrativ chef för avdelningen för kemisk och biologisk livsmedelskontroll. Ur det löpande arbetets synpunkt synes det samfundet dessutom nödvändigt, att avdelningarna för livsmedelskontroll få ansvariga föreståndare, som bland annat skulle hava att avgiva analysattester och utlåtanden.

Sveriges industriförbund befarar, att det skall bliva förenat med svårigheter att med den föreslagna lönegraden (B 26) förvärva någon mera framstående vitaminforskare såsom laborant å vitaminsektionen. Med hänsyn härtill föreslår förbundet, att ökad sakkunskap skall ställas till sektionens förfogande genom att någon framträdande vetenskapsman adjungeras såsom vetenskaplig rådgivare.

Kommerskollegium finner vad Sveriges kemiska industrikontor m. fl. anfört beträffande utvidgning och ändring av ifrågasvarande avdelningsorganisation beaktansvärt med hänsyn såväl till den snabba utvecklingen på vitaminforskningens område som till den kemisk-biologiska sektionens omfattande och skiftande uppgifter. Då emellertid frågan om livsmedelskontrollen för närvarande är under utredning, anser kollegiet lämpligast, att den centrala statliga kontrollapparten tills vidare hålles inom den mera begränsade ram, som de sakkunniga föreslagit. Kollegiet finner ej heller tillräcklig anledning föreligga att frångå de sakkunnigas förslag beträffande lönerna för den fackutbildade personalen, då den förordade lönesättningen såvitt kollegium kunde bedöma, synes överensstämma med den för andra jämförliga befattningar i statstjänst tillämpade.

Medicinska fakulteten i Uppsala har särskilt beaktat det föreslagna samarbetet med Stockholms stad. Fakulteten finner åtskilliga skäl tala för att institutet övertager den av Stockholms stad nu bedrivna verksamheten på

området och utvidgar denna att avse hela landet, men befarar, att omfattningen av laboratoriets mera rutinmässiga arbete därigenom komme att undantränga de mera centrala näringshygieniska problem, för vilka avdelningen dock i första hand borde planläggas. En sådan farhåga tedde sig så mycket mera motiverad, som utöver den personal, som nu funnes vid Stockholms stads ifrågavarande laboratorier, endast föreslagits en ökning med en assistent och ett laboratoriebiträde, bortsett från den för hela avdelningen gemensamma chefen. Fakulteten betonar tillika, att avdelningens hela arbetsområde bure en uppenbart medicinsk prägel och att talrika hithörande näringsfysiologiska ävensom läkemedelstekniska spørsmål endast låte sig behandlas ur medicinska synpunkter. Fördenskull syntes det fakulteten riktigast föreskriva, att såväl chefen för födoämneshygien och livsmedelskontroll som laboratorn vid vitaminlaboratoriet skulle vara legitimerad läkare.

Stockholms stadsfullmäktige tillstyrka för sin del det föreslagna samarbetet mellan staden och institutet, om ock med vissa jämkningar i fråga om villkoren. Stadsfullmäktige åberopa härutinnan ett av stadens hälsovårdsnämnd avgivet yttrande, vari anföres bland annat följande.

Det föreliggande organisationsförslaget innebär, att Stockholms stads hälsovårdsnämnd skulle nedlägga verksamheten vid sina biologiska och kemiska laboratorier och för framtiden anlita institutet för folkhälsan vid behov av undersökningar och utlåtanen inom födoämneshygienens område. Ehuru det ur flera synpunkter kan vara fördelaktigt för Stockholms stad att hava tillgång till egna laboratorier, tillstyrker hälsovårdsnämnden likväl det föreslagna samarbetet, och detta främst därför att en dubbelorganisation såvitt möjligt bör undvikas på ett så speciellt område som livsmedelskontrollen. Såsom villkor för samarbetet måste emellertid förutsättas, att rekvirerade undersökningar och utlåtanen expedieras så skyndsamt och under sådana former, att stadens speciella intressen bliva lika väl tillgodosedda som för närvarande. Institutets utlåtanen måste sålunda utformas på sådant sätt, att de kunna läggas till grund för åtgärder till allmänhetens upplysning eller i förebyggande syfte samt även vid behov för anställande av åtal. Hälsovårdsnämndens laboratorier anlitas i stor utsträckning för undersökningar av anbudsprov i samband med upphandlingen av förnödenheter för stadens sjukvårdsinrättningar och övriga anstalter. Det är önskvärt, att sådana undersökningar i fortsättningen kunna erhållas från institutet i samma omfattning och att vid varuprovens bedömning hänsyn tages till de särskilda bestämmelser, som vederbörande upphandlingsorgan i vissa fall uppställer utöver vad gällande författningar stadga.

Hälsovårdsnämnden tillstyrker vidare de föreslagna grunderna för befattningshavarnas övergång till institutet med tillägg, att befattningshavarna böra medgivas rätt att tillgodoräkna sig tjänstetiden hos staden för uppflyttning i löneklass och erhållande av pension. I anslutning härtill yttrar hälsovårdsnämnden i huvudsak följande.

Den på ordinarie stat anställda personalen vid nämndens laboratorier utgöres av de bägge föreståndarna, som tillhöra 21:a lönegruppen, och ett laboratoriebiträde (laboratoriestäderska) i 2:a lönegruppen. Föreståndaren för det biologiska laboratoriet uppnår stadgad pensionsålder år 1940 och kommer sålunda ej att beröras av en överflyttning till institutet. Föreståndaren

för det kemiska laboratoriet uppnår däremot pensionsåldern först år 1945. I avgivet yttrande till nämnden har denne ställt sig tveksam till fråga om en överflyttning till institutet under framhållande, att avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll skulle komma att som chef få en läkare, som icke vore fackman på det livsmedelskemiska området, vilken anordning enligt hans mening vore ägnad att beröva den kemiska livsmedelskontrollen erforderlig självständighet. Föreståndaren för det kemiska laboratoriet borde vidare i avlöningshänseende motsvara lönegrupp B 29 (mot förslaget B 26) eller samma avlöning, som tillkomme avdelningschef vid statens provningsanstalt. Föreståndarens nuvarande lön utginge med 11,158 kronor och efter den 1 februari 1938 med 11,870 kronor. Vid sidan av sin tjänst hade föreståndaren haft rättighet att i viss omfattning utföra egna undersökningar, vilka tillfört honom en årlig inkomst av omkring 3,000 kronor.

Hälsovårdsnämnden anser, att dessa synpunkter böra vinna beaktande i görligaste mån, och förutsätter, att den nuvarande föreståndaren vid eventuell övergång till institutet för folkhälsan icke skall anvisas en mera underordnad tjänsteställning än den han intagit i nämndens tjänst. Likaså anser nämnden det vara skäligt, att föreståndaren utöver löneförmånerna beredes någon kompensation för den extrainkomst, som han kunnat bereda sig i nämndens tjänst men ej kan påräkna vid det statliga laboratoriet. Skulle likväl tjänsteförhållandena ej bliva ordnade så, att föreståndaren finner sig kunna övergå till institutet, är han berättigad att kvarstå i stadens tjänst intill uppnådd pensionsålder.

Den återstående ordinarie befattningshavaren vid laboratorierna, nämligen laboratoriestäderskan, torde utan svårighet kunna placeras på annan lämplig tjänst inom kommunalförvaltningen, därest hon ej skulle vara villig att övergå till statsinstitutet. De övriga tjänstemännen, bestående av tre assistenter, ett analysbiträde och ett laboratoriebiträde, äro anställda på extra ordinarie eller extra stat och kunna sålunda uppsägas, om de ej äro villiga att övergå i statstjänst på ovan angivna villkor.

Hälsovårdsnämnden, som uppgjort förslag till avtal i ämnet, har jämväl förordat viss jämkning i grunderna för den ersättning, som förutsatts skola utgå för å institutet verkställda undersökningar för stadens räkning. Härtill återkommer jag emellertid i ett senare sammanhang.

Statskontoret anser, att avtalet med Stockholms stad bör utgöra en förutsättning för den födoämneshygieniska avdelningens inrättande. Statskontoret är vidare icke övertygat om att de arbetsuppgifter å vitaminlaboratoriet, för vilkas handhavande beräknats ett första laboratoriebiträde i lönegraden B 11, ett laboratoriebiträde i lönegraden B 7, ett extra ordinarie laboratoriebiträde i 6:e lönegraden, ett extra laboratoriebiträde i samma lönegrad och ett extra laboratoriebiträde i 4:e lönegraden, motivera den föreslagna lönesättningen. Statskontoret ifrågasätter, om icke de två förstnämnda befattningarna, vilka böra inrättas såsom extra ordinarie, kunna placeras i 7:e, respektive 6:e lönegraderna och övriga laboratoriebiträdesbefattningar inordnas såsom extra tjänster i 6:e, 4:e och 2:a lönegraderna.

Allmänna civiltjänstverksnämnden anser en placering i 2:a lönegraden fullt tillräcklig för det laboratoriebiträde, som skulle ha till huvudsaklig uppgift att rengöra burar, hämta foder, tillreda enklare lösningar samt i övrigt tillhandagå med erforderlig handräckning.

I fråga om den för institutet gemensamma personalen hava erinringar framkommit främst beträffande sättet för statistikens och hälsovårdspropagandans tillgodoseende.

Medicinalstyrelsen och *svenska läkarsällskapet* kunna ej finna den statistiska sakkunskapen vederbörligen tillgodosedd med en aktuarie i lönegraden B 26 utan förorda inrättandet av en särskild avdelning för ändamålet. *Medicinalstyrelsen* åberopar härutinnan ett av läkarsällskapets sektioner för bakteriologi och hygien, pediatrik och skolhygien samt social medicin av givet utlåtande, vari huvudsakligen framhålles följande.

De sakkunniga synas förbise, att forskningsarbetet inom institutet till god del kommer att bli av statistisk natur. Till en början måste sålunda analysen av laboratorieresultaten väsentligen utföras med hjälp av statistiska arbetsmetoder och dessutom blir det för institutet oundgängligen nödvändigt att utföra socialhygieniska undersökningar på grundval av i särskild ordning insamlat socialstatistiskt material. Det är endast i socialstatistikens belysning, som omfånget, utbredningen och betydelsen av ett för befolkningens hälsa skadligt moment kan objektivt bedömas och en tillförlitlig mätare på våra åtgärders effektivitet erhållas.

Detta innebär dock icke, att institutet skulle utföra all den statistik, som har socialhygienisk innebörd eller som ur socialhygienisk synpunkt kan vara av intresse; givetvis erfordras en noggrann gränsdragning mellan institutets verksamhet i denna del och det arbete, som utföres inom de egentliga statistiska ämbetsverken. Därvid böra sådana socialhygieniska undersökningar, vilka kunna utföras utan tillgång till medicinsk expertis annat än vid själva planläggningen eller som till väsentlig del även inbegripa uppgifter av icke-medicinskt intresse, utföras inom de ordinarie statistiska ämbetsverken. Utredningar av den beskaffenhet, att icke endast planläggningen utan även uppgiftsinsamlingen, materialgranskningen och bearbetningen erfordra en ingående kännedom om medicinska och hygieniska problemställningar och förhållanden, böra däremot utföras inom institutet för folkhälsan.

I vissa fall kan det vara lämpligt att institutet från något av de statistiska ämbetsverken för vidare bearbetning övertager ett material, som dessa redan från andra synpunkter underkastat undersökning. Så kunde det till exempel befinnas praktiskt, att institutet underkastade de av socialstyrelsen vid nästa hushållskostnadsundersökning inhämtade hushållsböckerna en ingående analys från näringshygieniska synpunkter. Det kunde även vara tänkbart, att en medicinskt sakkunnig institution skulle kunna utvinna åtskilligt mera ur primärmaterial till dödsorsaksstatistiken, än vad den enbart statistiska expertisen inom statistiska centralbyrån förmår åstadkomma.

I fråga om de undersökningar av större eller mindre hygieniskt intresse, som utföras inom de vanliga statistiska ämbetsverken, är det av väsentlig betydelse, att planläggningen sker i samråd med hygienisk expertis. Utfallet av dylika undersökningar blir nämligen i hög grad beroende av att de på ett rationellt sätt inriktas på hygieniskt relevanta problemställningar. I institutets arbetsuppgifter måste sålunda även ingå att — eventuellt jämte medicinalstyrelsen eller andra medicinskt sakkunniga organ — medverka vid upplägningen av vissa inom andra ämbetsverk företagna utredningar.

Den inom institutet förefintliga statistiska expertisen skulle sålunda erhålla följande arbetsuppgifter: att medverka vid undervisningsarbetet inom institutet, att leda den statistiska analysen av laboratorieresultaten, att medverka vid eller leda sådana socialhygieniska undersökningar, som grundats på vid fältundersökningar inhämtat material eller som övertagits från sta-

tistiska ämbetsverk samt att tjänstgöra såsom en »förmedlande länk» vid samarbetet med statistiska ämbetsverk. Det ter sig med hänsyn till dessa arbetsuppgifter, otänkbart att begränsa den statistiska personalen så, som de sakkunniga gjort.

Medicinalstyrelsen tillägger, att det i varje fall är nödvändigt att redan från början upptaga ett förslagsvis beräknat belopp för statistik- och räknebiträden.

Medicinska fakulteten i Uppsala anser, att därest i enlighet med de sakkunnigas förslag statistikerns uppgift skulle vara att biträda institutets chef med organisatoriska spörsmål samt att lämna råd och anvisningar vid planläggandet av undersökningar och vid bearbetning av material, för denna verksamhet knappast erfordrades en person med heltidsanställning. Då det gällde en rådgivande verksamhet vore det vidare önskvärt, att institutet hade tillgång till den bästa möjliga expertis. Under sådana omständigheter vore institutet bättre betjänt med ett anslag av samma storlek, som föreslagits av de sakkunniga, men som finge användas dels för honorerandet av för tillfället tillkallad statistisk sakkunnig, dels också till avlöandet av räknebiträden. Fakulteten ifrågasätter ock, om ej det belopp, som upptagits såsom arvode åt en propagandachef, hellre borde ställas till styrelsens förfogande för propagandaändamål utan att på detta sätt bindas. Styrelsen kunde då bättre tillgodose det av de sakkunniga påpekade önskemålet, att propagandaverksamheten tillfördes nya impulser och uppslag.

Statskontoret finner den föreslagna lönegradsplaceringen av statistikern (B 26) väl hög. Det förefölle statskontoret, som om det vore tillräckligt att åtminstone till dess närmare erfarenheter vunnits för ifrågavarande ändamål inrätta en tjänst i lönegraden B 21. Statskontoret ställer sig vidare mycket tveksamt inför förslaget att inrätta en särskild befattning för propagandaverksamheten. Innan så sker, synes det ämbetsverket böra i praktiken prövas, om icke denna verksamhet kan på ett tillfredsställande sätt ombestyras av eljest tillgänglig personal.

Allmänna civiltjänstverksnämnden anser en placering av statistikern i högre lönegrad än B 24 icke böra ifrågakomma. De två förste aktuarierna vid statistiska centralbyrån i lönegraden B 26 intoge nämligen ställning såsom chefer för jämförelsevis stora avdelningar. Lönenämnden ifrågasätter jämväl, huruvida icke för propagandaverksamheten borde anvisas ett visst belopp utan anställande av en bestämd person såsom arvodestagare. Härutöver påkallar lönenämnden en sänkning av arvodet till institutets chef, därest denna post skulle komma att bestridas av professorn i hygien. Å andra sidan finner lönenämnden övervägande skäl tala för att kassörs- och redogörarebefattningen redan från början uppföres å ordinarie stat.

Svenska teknologföreningen slutligen finner det för propagandachefen avsedda arvodet alltför lågt för att en kompetent kraft skall kunna erhållas.

Olika uppfattningar hava också gjort sig gällande rörande institutets administrativa ställning och ledning.

Medicinalstyrelsen förmenar, att de sakkunniga icke tillbörligt beaktat

den centrala hälsovårdsadministrationens möjligheter att vara institutet till nytta, samt förordar en närmare anknytning av institutets ledning till styrelsen. Till utveckling härav anför styrelsen bland annat:

Undervisningen vid institutet gäller i första hand medicinalstyrelsen underlydande personal, tjänsteläkare, distriktssköterskor och tillsyningsmän. Den har hittills för såväl tjänsteläkare som distriktssköterskor skötts av medicinalstyrelsen eller under dess överinseende av dess tjänstemän och förgått i styrelsens egna lokaler. Flertalet byråchefer inom styrelsen har bland annat ställt sig till förfogande för att introducera läkare respektive sköterskor på olika arbetsområden. Den närmaste anknytning har därigenom vunnits till det praktiska livets aktuella krav. Det är mycket angeläget att, samtidigt som medicinalstyrelsen befrias från det tekniska bestyret med kursernas ordnande, samarbetet med hänsyn till undervisningen uppehålls. Såsom ytterligare ett skäl i samma riktning kommer härtill, att den karolinska professorn i hygien icke kan förväntas äga tillräcklig erfarenhet för att omhändertaga eller svara för undervisningen för nämnda kategorier av praktiska tjänstemän.

Beträffande hälsovårdsinstitutets övriga uppgifter; nämligen att vara ett konsultativt organ och ett tekniskt laboratorium för administrationen samt en central för hälsovårdspropaganda, har medicinalstyrelsen likaledes viktiga intressen att bevaka. Låt vara att hälsovårdsinstitutet även skall stå andra myndigheter till tjänst. Medicinalstyrelsen är dock den myndighet som har högsta överinseendet över hälso- och sjukvård och som även bör ha motsvarande ställning till ett hälsovårdsinstitut. Så mångskiftande som det nya institutets uppgifter avses bliva, är det av största vikt att hälsovårdsadministrationens intresse av att i det löpande arbetet tillräcklig personal avdelas för dess angelägna undersökningsuppgifter säkras på ett bättre sätt än som skett i sakkunnigförslaget.

Upplysningsverksamheten i hälsovård har hittills varit och är en av medicinalstyrelsens författningsenliga uppgifter. Det är mycket tacknämligt, att ett särskilt organ skapas härför, som säkerligen snart torde komma att växa ut till en särskild avdelning. Men det är också synnerligen angeläget, ur synpunkter, som torde ligga i öppen dag, att sambandet och samarbetet mellan å ena sidan medicinalstyrelsen och den upplysningsverksamhet, styrelsen fortfarande kommer att bedriva, och det nya upplysningsorganet säkras på ett bättre sätt än i kommittéförslaget. Detta gäller t. ex. sådana frågor som personlig hygien, bostadshygien, spädbarnsuppfödning, könssjukdomar och födoämneshygien.

Ett närmare samband mellan hälsovårdsinstitutet och medicinalstyrelsen är slutligen också ett livsintresse för medicinalstyrelsen själv. Utvecklingen av ett hälsovårdsinstitut med dess utomordentligt viktiga uppgifter, självständigt i förhållande till medicinalstyrelsen, skulle betyda en stor fara dels för dubbelarbete och förvirring, dels ock för en återgång till icke önskvärda förhållanden.

Emellertid finner även medicinalstyrelsen vissa skäl kunna anföras för att en särskild styrelse handhaver ledningen av institutet. Den naturliga lösningen synes styrelsen under sådana förhållanden vara den, att en styrelse tillsättes såsom närmast ansvarig för institutets administration och med huvudsakligen de uppgifter, som angivas av de sakkunniga, men att överinseende över institutet utövas av medicinalstyrelsen. Institutstyrelsen borde därvid hava fem medlemmar utsedda av Kungl. Maj:t, nämligen en ordförande,

en representant för den allmänna avdelningens område, lämpligen föreslagen av karolinska institutet, en representant för yrkeshygienens område, föreslagen av riksförsäkringsanstalten, en representant för livsmedelsavdelningens område, föreslagen av lantbruksstyrelsen, samt en föreslagen av Stockholms stad. Yrkesinspektionens chefsmyndighet borde, med hänsyn till möjligheten att få begagna yrkesavdelningens arbetskrafter för sina undersökningar samt dess tjänstemäns tillsättning m. m., hava samma rättigheter, som i fråga om institutet för övrigt föreslås tillkomma medicinalstyrelsen.

I anslutning till denna sin ståndpunkt och då enligt styrelsens mening såsom chef för institutet icke bör fungera en av avdelningscheferna, vilken därigenom skulle erhålla ett föga lämpligt inflytande över kollegerna, framför styrelsen vissa förslag rörande chefspostens utformande. Styrelsen yttrar härutinnan:

Styrelsen föreslår för sin del, att chefskapet kombineras med platsen såsom byråchef för en socialmedicinsk och socialhygienisk byrå inom styrelsen. Medicinalstyrelsen har de två senaste åren i sina budgetäskanden påvisat, att det ökade socialhygieniska och socialmedicinska arbetet kräver en särskild målsman inom styrelsen. Hälsovårdsinstitutets upprättande gör ingen ändring härutinnan, snarare tvärtom. Ju mera institutets undervisning sprider det socialhygieniska arbetet ute i bygderna, dess större krav ställas också på den centrala administrationen för detta arbetes tillgodoseende, ordnande och ledande samt för sammanförande av dess resultat och kontrollen över utgående statsbidrag och därmed understödd verksamhet. Anordningen med en gemensam ledare för det socialhygieniska arbetet inom den högsta administrationen och inom hälsovårdsinstitutet har med allra största fördel prövats i Ungern. Anordningen har varit till fördel både för institut och för administration, men framför allt för hälsovårdsarbetet i landet. Den nu föreslagna anordningen skulle icke behöva tynga institutets budget med mer än ett arvode, förslagsvis å 4,000 kronor. I denna befattningshavares skyldighet skulle lämpligen ingå att vara studierektor och förste kursledare, vilket motiverar ett högre arvode än det de sakkunniga föreslagit. Därigenom skulle chefen för den allmänna avdelningen något avlastas, vilket är en fördel, då hans arbetsbörda synes vara alltför tung.

Aven den av de sakkunniga föreslagna chefstjänstemannen skulle erhålla en stor arbetsbörda och knappast kunna åtaga sig några extra göromål. Det är också nödvändigt att för platsen kunna förvärva en man med stor administrativ erfarenhet och särskilda kunskaper i socialmedicin och socialhygien. Hans ersättning synes ock böra vara relativt god. Detta skulle kunna vinnas genom att han erhåller ställningen såsom medicinalråd och byråchef inom medicinalstyrelsen och ett arvode för sitt arbete för folkhälsoinstitutet. En annan möjlighet är att han placeras såsom tjänsteman på hälsovårdsinstitutets stat med skyldighet att föredraga såväl inför folkhälsoinstitutets styrelse som inför medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsen vill dock uttala sig för det första alternativet. En tredje möjlighet, som i viss mån är en utbyggnad av nämnda alternativ, bör övervägas, nämligen att institutet infogas i medicinalstyrelsen såsom en avdelning av densamma. Institutets befattningshavare skulle i så fall bliva befattningshavare i styrelsen. Någon särskild styrelse för institutet skulle därvid icke erfordras. I alla frågor som anginge den yrkeshygieniska avdelningen borde det dock i så fall åligga medicinalstyrelsen att samråda med yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Medicinska fakulteten i Uppsala hävdar delvis enahanda synpunkter som medicinalstyrelsen och förmenar, att i varje fall undervisningsverksamheten

för tjänsteläkare och andra hälsovårdsfunktionärer icke kan överlåtas å en fristående styrelse av den art, de sakkunniga föreslagit, utan alltjämt måste ledas av medicinalstyrelsen. Det föreslagna institutets funktion i den socialmedicinska undervisningens och utbildningens tjänst skulle sålunda närmast bliva att upplåta föreläsnings- och laboratorielokaler, museum och andra lämpliga demonstrationsobjekt samt att i viss utsträckning tillhandahålla lärarkrafter. Med hänsyn härtill behöfde vid utformandet av det nya institutets styrelse dettas utbildningsuppgifter ej särskilt tillgodoses. Av så mycket större vikt vore däremot, att institutets vetenskapliga och praktiska verksamhet komme under sådan ledning, att resultat av reellt värde för det hälsovårdande arbetet i landet kunde förväntas. Fakulteten kunde ej finna den av de sakkunniga föreslagna sammansättningen av styrelsen i detta hänseende tillfredsställande. Principiellt ville fakulteten därvid fastslå, att institutet vore avsett att bliva en anstalt med uteslutande hygieniska, d. v. s. medicinska uppgifter och ej mera allmänt socialpolitiska eller socialekonomiska. De ej medicinska verk och myndigheter, som vore beroende av institutets arbete för lösandet av speciella frågor av hygienisk innebörd, kunde få detta behov tillgodosett även utan att vara representerade i institutets styrelse, liksom också resultaten av institutets på eget initiativ igångsatta undersökningar kunde komma därav intresserade till godo utan sådan representation. I stället borde i styrelsen ingå, utom företrädare för medicinalstyrelsen, en fyllig representation för de vetenskapsgrenar, med vilka institutet för sin verksamhet hade behov av samarbete. Fakulteten funne därför frågan om det föreslagna institutets administration böra underkastas förnyat övervägande.

Karolinska institutets lärarkollegium finner det önskvärt, att styrelsen utökas med personer med speciell medicinsk sakkunskap, främst i pediatrik, skolhygien och å praktiskt experimentella områden.

Svenska läkarsällskapet framhåller liknande synpunkter och finner det diskutabelt, om i förslaget tillbörlig hänsyn tagits till medicinalstyrelsens inflytande på undervisningen av blivande hälsovårdstjänstemän ävensom till att medicinalstyrelsen, som enligt sin instruktion har att utöva högsta tillsynen över hälso- och sjukvården i landet, bör vara ansvarig för propagandan på dessa områden.

Universitetskanslern betonar särskilt angelägenheten av att den medicinska fakulteten i Uppsala och helst även Lundafakulteten bleve representerad i styrelsen. Härigenom skulle ej blott styrelsen erhålla en starkare vetenskaplig sammansättning utan även universiteten beredas möjlighet att nära följa institutets arbete, vilket vore till stort gagn för de universitetsinstitutioner, vilkas arbetsuppgifter hade beröring med institutets.

Önskemål om representation i styrelsen hava jämväl uttalats av *socialstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen*. *Lantbrukssällskapet* ifrågasätter härjämte, huruvida icke i styrelsen lämpligen borde ingå två ledamöter från jordbruks-håll, den ena företrädande jordbruksnäringen och landsbygdsbefolkningen, den andra den lantbruksvetenskapliga forskningen.

Kemistsamfundet påyrkar representant för den allmänna och tekniska kemien, medan *handelskammaren i Göteborg* anser, att lämpliga näringsammanslutningar böra själva få utse ett antal medlemmar i styrelsen utom de av Kungl. Maj:t utsedda. Sådan rätt borde tillkomma, förutom Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna lantbrukssällskap, jämväl rikets auktoriserade handelskamrar genom dess exekutiva organ, handelskammaremötets kommitté, samt Sveriges redareförening.

Kommerskollegium betonar angelägenheten av att institutets styrelse erhåller en sådan sammansättning, att detsamma i sin verksamhet mötes med förtroende från industriens och andra företagens sida. Ett dylikt förtroende vore en nödvändig förutsättning för att institutet skulle kunna tillfredsställande lösa sina viktiga uppgifter i samhällshygienens och yrkeshygienens tjänst.

Livsmedelslagstiftningssakkunniga ifrågasätta, huruvida ej med hänsyn till den animala livsmedelskontrollens betydelse veterinärhygienisk sakkunskap borde beredas plats i styrelsen.

Stadsfullmäktige i Stockholm understryka, att en representation från stadens sida i styrelsen torde få betraktas som ett villkor för det ifrågasatta samarbetet med staden.

Statskontoret slutligen anser det böra övervägas att bland de självskrivna ledamöterna låta ingå en representant för lantbruksstyrelsen. Därest så skedde, saknades anledning att komplettera styrelsen med särskild av Kungl. Maj:t på förslag av auktoritativ jordbruksorganisation utsedd ledamot. För övrigt syntes statskontoret tillräckliga skäl knappast hava anförts för att vid sidan av de självskrivna ledamöterna utöka styrelsen på sätt de sakkunniga föreslagit.

Departementschefen.

I anslutning till vad jag anført rörande det föreslagna institutets arbetsuppgifter, anser jag mig i fråga om de allmänna grunderna för institutets organisation kunna biträda det föreliggande sakkunnigförslaget. Jag räknar sålunda med att arbetet fördelas på tre huvudavdelningar, en avsedd för allmän hygien, främst bostadshygien, en för yrkeshygien samt en för födoämneshygien och livsmedelskontroll, ävensom att envar av dessa avdelningar skall förestås av en chef i professors tjänsteställning. Därjämte förutsätter jag, att viss personal anställes gemensamt för institutet i dess helhet. Till detaljerna härutinnan vill jag återkomma, sedan jag tagit ställning till vissa spörsmål av principiell innebörd.

Vidkommande till en början sättet för samarbetet med karolinska institutet innebär de sakkunnigas förslag, att sistnämnda instituts hygieniska institution skulle fungera såsom en av institutets för folkhälsan förenämnda avdelningar samt att professorn i hygien skulle vara chef för densamma. Närmast åsyfta de sakkunniga härvid den allmänna avdelningen, men det förutsattes, att nämnda professor alternativt skall kunna inträda som föreståndare för någon av övriga avdelningar, därest hans sakliga

kompetens skulle så medgiva. Jag har redan förut godtagit samarbetstanken i princip och finner ej heller anledning till erinran mot den utformning, de sakkunniga givit sitt förslag i denna del. I likhet med de sakkunniga förutsätter jag härvid, att till avdelningen knytes en kvalificerad och praktiskt erfaren arbetskraft såsom laborator och överlärare. Denne skulle svara för den del av arbetet å avdelningen, som chefen icke personligen handlägger, samt utöva ledningen av utbildningsverksamheten för icke-läkare. Denna anordning synes mig ägnad att i huvudsak undanröja betänkligheterna mot samarbetet ifråga, såväl ur den akademiska undervisningens som ur praktiska synpunkter. Visst fog torde dock föreligga för det önskemål om medinflytande, som framkommit från karolinska institutets sida, beträffande tillsättningen av ifrågavarande laboratorbefattning. Slutlig ståndpunkt till detta spörsmål lärer emellertid icke nu böra tagas, utan torde därmed kunna anstå, till dess frågan om instruktion för institutet för folkhälsan kommer under övervägande.

Vidare innebär sakkunnigförslaget, att institutets avdelning för födoämneshygien bland annat skulle övertaga de uppgifter, som för närvarande tillkomma hälsovårdsnämndens kemisk-biologiska laboratorier i Stockholm. Uppslaget har funnit ett gynnsamt mottagande av såväl stadsfullmäktige i Stockholm som de myndigheter, vilka utlätit sig i frågan. Även jag finner förslaget medföra bestämda praktiska fördelar. Det av hälsovårdsnämnden framlagda förslaget till avtal, vilket torde såsom bilaga få fogas vid statsrådsprotokollet, synes mig ock ägnat att i huvudsak utgöra grundval för en överenskommelse i ämnet. Jag anser sålunda rimligt, att de befattningshavare vid ifrågavarande laboratorier, vilka skulle komma att överflyttas i statens tjänst, tillförsäkras rätt att för uppflyttning i löneklass och för pension tillgodoräkna sig sin tidigare anställning i stadens tjänst som om den fullgjorts i statstjänst. Likaledes finner jag det rättvist och billigt, att de befattningshavare, som vid tidpunkten för avtalets avslutande äro anställda vid nämnda laboratorier och som förklarat sig villiga att övergå i statstjänst, genom personliga lönetillägg hållas skadeslösa för den minskning i avlöningen å respektive tjänster, som härvid kan komma att inträda. I den mån befattningshavarernas löner genom löneklassuppflyttningar eller på annat sätt — dock ej på grund av dyrtidstilläggets förändringar — ökas, böra emellertid de personliga lönetilläggen minskas eller, därest löneförbättringarna uppgå till lönetilläggens belopp, helt upphöra. Jämknings- och förtydliganden av de i avtalsförslaget uppställda villkoren bliva i anledning härav erforderliga och kunna även på andra punkter befinnas önskvärda. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t, att därest riksdagen intet har att erinra mot att avtal i saken kommer till stånd, fatta slutlig ställning till hithörande spörsmål, sedan förhandlingarna i ämnet förts till slut. Såsom i det följande närmare utvecklas, har saken icke omedelbar betydelse, då avtalet icke är avsett att träda i kraft, förrän byggnader för institutet blivit uppförda.

Särskild uppmärksamhet måste jämväl ägnas frågan om institutets

ledning. De sakkunniga hava föreslagit, att en av avdelningsföreståndarna skall av Kungl. Maj:t förordnas att tillika tjänstgöra såsom chef för institutet mot ett arvode å 2,000 kronor för år. De sakkunniga hava även övernått att utrusta institutet med en särskild administrativ chef men avstått från att föreslå en dylik anordning, enär säkra hållpunkter för ett bedömande av verksamhetens omfattning för närvarande icke förelåge. Medicinalstyrelsen har, med avstyrkande av sakkunnigförslaget, tänkt sig chefsfrågan ordnad enligt olika alternativa linjer. Ett alternativ innebär, att en särskild chefsbefattning inrättas, vars innehavare tillika skulle vara föredragande i medicinalstyrelsen. Enligt ett annat alternativ, vilket styrelsen för sin del förordar, skulle i styrelsen inrättas en ny medicinalrådstjänst, vars innehavare mot ett årsarvode av 4,000 kronor jämväl skulle bestrida chefsgöromålen vid institutet och därjämte tjänstgöra såsom studierektor och förste kursledare. Och slutligen har som ett tredje alternativ ifrågasatts, att hela institutet skulle förläggas inom medicinalstyrelsen och uppföras å dess stat, varvid ämbetsverkets chef torde hava avsetts såsom ledare även för institutet.

Medicinalstyrelsen synes mig beträffande samtliga föreslagna alternativ utgå från samma förutsättning som de sakkunniga, nämligen att de egentliga chefsgöromålen icke, i varje fall under institutets första verksamhetstid, kunna beräknas erhålla den omfattning, att de motivera inrättande av en särskild chefsbefattning. Denna förutsättning förefaller mig godtagbar, även om de faktiska förhållandena inom en icke alltför avlägsen framtid låra göra den i och för sig naturliga anordningen med en särskild chef nödvändig. Av de av medicinalstyrelsen ifrågasatta alternativen synas mig det andra och det tredje otillfredsställande. Redan nu har medicinalstyrelsen ett förvaltningsområde, som ställer mycket stora krav på verkchefens insatser, vadan det måste anses uteslutet, att till ämbetsverket föga en institution av den omfattning, som institutet för folkhälsan redan från begynnelsen skulle erhålla. Och att inrätta en byråchefstjänst, vars innehavare skulle förmå att vid sidan av sin ordinarie verksamhet på ett tillfredsställande sätt leda institutet, förefaller mig knappast praktiskt realiserbart. Helt visst komme antingen den ena eller den andra uppgiften — alltefter vederbörande innehavares intresseinriktning — att bliva lidande på föreningen. Enahanda betänkligheter kunna — måhända dock med icke fullt samma styrka — göras gällande mot den variant av sist åsyftade alternativ, som gör institutets chef till föredragande i styrelsen. Även om denna anordning i den praktiska utformning förslaget erhållit synes mig olämplig, lär emellertid den bakomliggande tanken, att uppnå en nära förbindelse mellan institutet och medicinalstyrelsen, böra vinna tillbörligt beaktande vid regleringen av förhållandet mellan institutet och de administrativa organ, vilkas verksamhet det har till uppgift att främja.

Under föreliggande omständigheter anser jag den av de sakkunniga förordade lösningen, mot vilken i övrigt några väsentliga erinringar icke framkommit, vara den mest ändamålsenliga. Om och i den mån verksamheten vid institutet så påkallar, kan organisationen lätt nog utbyggas med en särskild

chefsbefattning. Goda skäl hava emellertid anförts för att avbida närmare erfarenhet härutinnan.

En annan del av förslaget, som ur principiell synpunkt föränlett erinringar, gäller de statistiska arbetsuppgifternas tillgodoseende inom institutet. Uppenbart är, att det verksamhetsområde, som institutet skulle komma att få, förutsätter konstant tillgång till statistiskt material och möjligheter för dess bearbetande i anslutning till föreliggande eller planlagda socialhygieniska uppgifter. De sakkunniga hava velat tillgodose detta krav genom att bland den för institutet gemensamma personalen upptaga en förste aktuarie, som skulle hava att leda det statistiska arbetet. Medicinalstyrelsen, som i sin ursprungliga plan räknat med en särskild statistisk avdelning, har vid remissbehandlingen av sakkunnigförslaget hävdadt, att organisationen i denna del påkallar en betydande utbyggnad. Å andra sidan finner styrelsen en noggrann gränsdragning emellan institutets verksamhet i denna del och det arbete, som utföres inom de egentliga statistiska ämbetsverken, nödvändig. Även om det vill förefalla, som om de sakkunniga måhända något underskattat omfattningen av de arbetsuppgifter, som på nu förevarande område skulle möta institutet för folkhälsan, synes knappast någon principiell meningsskiljaktighet föreligga mellan de sakkunniga och medicinalstyrelsen. I nuvarande läge begränsas åsiktsdivergensen att gälla spørsmålet om storleken av de erforderliga anslagen för det statistiska rutinarbetet. För egen del anser jag mig kunna i detta sammanhang inskränka mig till att betona vikten av att det statistiska arbetet vid institutet tillförsäkras en kvalificerad målsman och att verksamheten i fråga följer de vid utredningen uppdragna linjerna.

Beträffande personalorganisationen i övrigt hava, på sätt av den lämnade redogörelsen framgår, åtskilliga olikartade önskemål framkommit i de avgivna yttrandena. Från flera håll har sålunda gjorts gällande, att organisationen från begynnelsen borde göras vidare, såväl vad angår avdelningen för allmän hygien som avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll, därvid i sistnämnda hänseende särskilt påyrkats en självständigare ställning för vitaminlaboratoriet. Å andra sidan föreligga yrkanden på större varsamhet beträffande organisationens utmätande vid verksamhetens början. För min del har jag kommit till den uppfattningen, att de sakkunniga i det hela förebragt goda skäl för den relativa återhållsamhet, som präglar förslagets huvudlinjer. Det kan nämligen icke lämnas ur sikte, att man här beträder ett hittills i vårt land oprövat område och att föreliggande erfarenheter från främmande länder hänföra sig till väsentligt andra förhållanden än dem, som hos oss äro för handen. Jag är också förvissad därom, att i den mån institutet infriar de förväntningar, som ställas på detsamma, och det erfarenhetsmässigt ådagaläggas, att organisationen påkallar en utbyggnad, statsmakternas medverkan härtill beredvilligt skall lämnas.

I ett par hänseenden anser jag emellertid redan nu vissa jämkningar i förslaget böra övervägas. Det synes mig sålunda förtjäna närmare prövas, om icke

vattenundersökningarna lämpligen böra hänföras till den allmänhygieniska avdelningen. När samarbetet med Stockholms stad skulle realiseras först från och med den tidpunkt, då nya byggnader för institutet färdigställts, förefaller det ändamålsenligt att åtminstone tills vidare låta hithörande rutinundersökningar omhänderväras av den allmänhygieniska avdelningen. Frågan kan sedan med ledning av vunna erfarenheter erhålla en definitiv lösning i samband med att institutets verksamhet utvidgas. Vidare synes mig argumentationen för att tillgång till veterinär sakkunskap beredes å den födoämneshygieniska avdelningen så tillvida övertygande, att jag anser, att dennas laborator- och assistentbefattningar böra stå öppna jämväl för sökande med utbildning vid veterinärhögskolan. Med hänsyn till den kritik, som från vissa håll mött de sakkunnigas förslag rörande den s. k. hälsovårdspropagandans tillgodoseende, vill jag tillika förorda, att till en början allenast beräknas visst belopp för ändamålet, utan att detsamma bindes vid viss person, samt att erfarenheten sedermera får bliva vägledande för organisationens utformning på denna punkt.

I fråga om de olika befattningshavarnas löneställning hava helt naturligt jämväl skiljaktiga uppfattningar kommit till uttryck. I stort sett har emellertid förslaget i denna del från de myndigheter, som härutinnan företräda särskild sakkunskap, icke föranlett mera allvarliga erinringar. För egen del finner jag mig också sakna anledning att annat än på ett par punkter nu frångå sakkunnigförslaget. Lika med lönenämnden håller jag sålunda före, att befattningen såsom föreståndarinna för distriktssköterskeskolan bör hänföras till 17:e lönegraden. Med hänsyn till vikten att för tjänsten erhålla en kvalificerad innehavare, torde lämplighetsskäl dock få anses tala för att befattningen till en början endast inrättas såsom extra ordinarie. Vidare synas tillräckliga skäl icke föreligga att placera det för rengöring av burar m. m. avsedda laboratoriebiträdet å vitaminsektionen högre än i 2:a lönegraden. En sänkning av den till denna sektion hörande personalens löneställning i övrigt, på sätt statskontoret ifrågasatt, finner jag däremot icke kunna förorda. Jag vill tillika betona, att jag i betraktande av de maktpåliggande uppgifter, som skulle komma att åligga institutets statistiker och den i viss mån självständiga ställning, som denne befattningshavare skulle intaga, anser mig icke kunna för tjänsten ifrågasätta lägre löneställning än den av de sakkunniga föreslagna, B 26. Å andra sidan synes närmare erfarenhet böra avvaktas, innan högre löneplacering överväges för viss fackpersonal i enlighet med vad i några yttranden påyrkats.

Jag kommer så slutligen till det betydelsefulla spørsmålet om institutets administrativa ställning. Även på denna punkt föreligga vissa divergenser mellan å ena sidan de sakkunniga och det stora flertalet hörda myndigheter samt å andra sidan medicinalstyrelsen jämte ett par förste provinsialläkare.

Redan inledningsvis har jag betonat, att uppgifterna för det föreslagna institutet i våra dagar te sig vida mera omfattande, än då tanken på ett hygieniskt undersökningsorgan i medicinalförvaltningens tjänst först framkom. Av

vad jag ytterligare anfört framgår, att, även om en betydande intressegemenskap föreligger mellan medicinalstyrelsen och institutet, dess uppgifter dock måste erhålla en sådan omfattning och dess inriktning en sådan mångsidighet, att det icke längre framträder såsom uteslutande ett medicinalförvaltningens organ. Jag vill i detta avseende erinra, att enligt den plan, jag nyss framlagt, institutet för folkhälsan skulle innesluta karolinska institutets hygieniska institution. Vidare gäller, att dess avdelning för yrkeshygien får nära praktisk anknytning till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Slutligen kan icke bortses därifrån, att det med hänsyn till institutets funktioner inom yrkeshygien och livsmedelskontroll, på sätt kommerskollegium betonat, är angeläget att formerna för administrationen bestämmas så, att institutet i sin verksamhet mötes med förtroende från industriens och andra företagares sida. Detsamma gäller i fråga om jordbruksnäringen.

Under dessa omständigheter synas mig de sakkunniga hava riktigt bedömt läget, då de förordat, att institutet för folkhälsan organisatoriskt inordnas direkt under socialdepartementet och att dess administrativa angelägenheter handläggas av en styrelse, i vilken de olika samhällsintressen, som äro direkt knutna till institutet, bliva företrädde. Denna ordning har för övrigt ansetts naturlig av det övervägande antalet myndigheter, som yttrat sig i ämnet, och ansluter sig till vad som gäller i fråga om ett stort antal institutioner med likartad karaktär. Självfallet bör medicinalstyrelsen företrädas genom sin chef. Likaledes bör representation tillförsäkras karolinska institutets lärarkollegium och riksförsäkringsanstalten. Jag finner det ock välbetänkt, att industri och jordbruk bliva företrädde. Krav hava ytterligare anmält sig på dels starkare vetenskapligt inslag, dels representation för andra intressen än de nu särskilt uppmärksammade. Vid utformandet av erforderliga författningsföreskrifter torde dessa synpunkter böra tagas under övervägande, därvid givetvis tillika måste beaktas, att styrelsen icke blir så mångtaliq, att den riskerar att förlora i arbetsförhet.

Till det nu sagda anser jag mig i detta sammanhang böra foga ytterligare några ord med anledning av medicinalstyrelsens ställningstagande. Av vad jag redan anfört framgår, att institutet för folkhälsan avses erhålla synnerlig betydelse för medicinalstyrelsens utredande verksamhet, liksom utbildningen av praktiska hälsovårdsfunktionärer förutsätter ingående samverkan med styrelsen. Enahanda är förhållandet i fråga om den på allmänheten inriktade hygieniska upplysningsverksamhet, som institutet skulle ombesörja. Jag inser därför till fullo vikten av att former skapas, som medgiva ett nära och förtroendefullt samarbete med medicinalstyrelsen. Denna synpunkt har jag varit angelägen tillgodose vid mina överväganden rörande sammansättningen av institutets styrelse. Därutöver ämnar jag emellertid vid utarbetandet av vederbörliga författningsföreskrifter tillse, att befattningshavare vid institutet, som lett eller verkställt viss undersökning, åläggas skyldighet att, i den mån så påkallas, delta i ärendets handläggning i medicinalstyrelsen, detta i analogi med vad som redan gäller i fråga om övriga statslaboratorier. Enahanda ordning bör föreskrivas beträffande förhållandet till yrkesinspek-

tionens chefsmyndighet. Likaledes håller jag före, att planer för utbildningen av tjänsteläkare och praktiskt arbetande hälsovårdsfunktionärer i övrigt böra underställas medicinalstyrelsen. Och slutligen synes det mig uppenbart, att den på allmänheten direkt inriktade upplysningsverksamheten bör beträffande planläggning och utförande försiggå i nära samarbete med medicinalstyrelsen. Vidtagas och genomföras dessa anordningar, är jag övertygad om att de av medicinalstyrelsen hävdade särskilda önskemålen i sak tillgodosetts i all skäligen utsträckning.

Institutets förläggning, lokalbehov och utrustning.

De sakkunniga.

För ett institut med de arbetsuppgifter och den organisation, som de sakkunniga förordat, krävas uppenbarligen relativt stora lokaltutrymmen. Vid sina överväganden på denna punkt hava de sakkunniga icke funnit någon möjlighet att rationellt tillgodose detta behov genom att taga i anspråk en eller flera redan befintliga, för annat ändamål uppförda byggnader. Efter de sakkunnigas mening måste för institutet uppföras en ny byggnad, lämpligt belägen i förhållande till de institutioner, med vilka det närmast skall samverka, och med möjligheter till utvidgning framdeles, i den mån så kan befinnas erforderligt.

Med utgångspunkt härifrån anse de sakkunniga närmast två alternativ kunna ifrågakomma beträffande institutets förläggning, nämligen antingen till den Kungl. Maj:ts och kronan tillhöriga s. k. Västra skogen i Solna socken eller ock till den för karolinska institutets teoretiska institutioner upplåtna delen av det s. k. Norrbackaområdet i samma socken. Till förmån för det förra alternativet har anförts, att institutet för folkhälsan komme att ligga i omedelbar närhet av statens bakteriologiska laboratorium och att därigenom utsikter kunde tänkas yppa sig att i viss utsträckning för institutet utnyttja djurstallarna vid laboratoriet. Verkställda undersökningar hade emellertid givit vid handen, att ett sådant utnyttjande endast i förhållandevis ringa omfattning skulle bli möjligt. En förläggning enligt det andra alternativet skulle efter de sakkunnigas mening i hög grad främja ett önskvärt samarbete mellan den medicinska högskolan och institutet för folkhälsan. Detta samarbete borde icke vara helt begränsat till den allmänna hygienien utan även vid behov kunna utsträckas till andra områden av institutets verksamhet. Ifrågavarande förläggning skulle likaledes innebära, att befattningshavarna vid institutet för folkhälsan skulle få bekväm tillgång till karolinska institutets rikhaltiga bibliotek. Att beakta i detta sammanhang vore jämväl, att kommunikationerna med Stockholms centralare delar vore och kunde förväntas bli avsevärt bättre för Norrbackaområdet än för det äsyftade området inom »Västra skogen». Under sådana förhållanden och då det finge anses vara av vikt, att den teoretiskt medicinska undervisningen lokalt sammanhöles, hava de sakkunniga bestämt förordat, att institutet förläggas till Norrbackaområdet.

I nära anslutning till sin allmänna organisationsplan hava de sakkunniga vidare förutsatt, att institutbyggnaden skall inrymma tre huvudavdelningar, en för allmän hygien, en för yrkeshygien samt en för födoämneshygien och livsmedelskontroll, ävensom gemensamma lokaler för ekonomisk förvaltning, statistik och propaganda m. m. Avdelningen för allmän hygien har avsetts tillika fungera som hygienisk institution för den medicinska undervisningen. Beräkningen av erforderligt l o k a l u t r y m m e samt avdelningarnas närmare utformande hava ansetts i stort sett kunna ske efter enahanda grunder, som tillämpats beträffande karolinska institutets teoretiska institutioner. Under iakttagande härav hava de sakkunniga rörande lokalbehovet anfört följande, därvid med en enhet betecknats en rumsenhet om (5 m × 3.35 m) 16.75 kvm:

Avdelningen för *allmän hygien* förutsättes anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande förslagsritningar för karolinska institutets hygieniska avdelning. Dessa upptaga, förutom en hörsal om 100 kvm, sammanlagt 52 enheter, avseende erforderliga laboratorielokaler med därtill hörande utrymmen, arbetsrum åt en professor, en docent och en amanuens, expeditjonsrum, studierum, bibliotek, demonstrationsrum, rum för samlingar, lunchrum, djuravdelning samt verkstadslokaler. Härifrån böra emellertid avskiljas de lokaler, som lämpligen kunna göras gemensamma för institutet i dess helhet, såsom bibliotek, rum för samlingar, lunchrum, djuravdelning och verkstadslokaler, motsvarande sammanlagt 17 enheter. Å andra sidan böra tillkomma arbetsrum för laboratorn och föreståndarinnan för distriktssköterskeskolan, vardera om 2 enheter, ävensom en föreläsningssal för nämnda skola om 50 kvm jämte ett förberedelserum till denna sal om 1 enhet. Sammanlagt skulle alltså ifrågakvarande avdelning komma att inrymma (52 — 17 + 5) 40 enheter jämte två föreläsningssalar om tillhoppa 150 kvm.

Å avdelningen för *yrkeshygien* erfordras följande utrymmen:

Arbetsrum för professor	4 enheter
» » laborator	2 »
» » förste avdelningsingenjör	2 »
» » läkarassistent	2 »
» » teknisk assistent	2 »
Laboratorium	6 »
Rum för läkarundersökning	2 »
Arbetsfysiologiskt laboratorium	3 »
Förråd, diskrum och kylrum (3 à 1 enhet)	3 »

Tillsammans 26 enheter

Avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll skall enligt organisationsförslaget arbeta på två sektioner, en kemisk-biologisk och en vitaminsektion. Då professorn och viss annan personal avses vara gemensamma för båda sektionerna, böra vissa lokaler beräknas för avdelningen i dess helhet, förslagsvis sålunda:

Arbetsrum för professor	4 enheter
Expeditionsrum	2 »
Arbetsrum (2 à 2 enheter)	4 »
» (1 » 1 enhet)	1 »

Tillsammans 11 enheter

Den kemisk-biologiska sektionen bör inrymma:

Arbetsrum för laboratorer (2 à 2 enheter)	4 enheter
» » assistenter (3 à 1 enhet)	3 »
» » förste kemist	2 »
Livsmedelslaboratorier	4 »
Allmänt kemiskt laboratorium	3 »
Biologiskt laboratorium	2 »
Bakteriologiskt laboratorium	4 »
Forskningslaboratorier	8 »
Diskrum (3 à 1 enhet)	3 »
Mörkrum (2 à 2 enheter)	4 »
Förrådsrum	2 »
Instrumentrum	2 »
Kylrum	1 »
Termostatrum	4 »
Stinkrum	1 »
	<hr/>
	Tillsammans 47 enheter

Å vitaminsektionen erfordras, utöver nedan angivna gemensamma lokaler i anslutning till djuravdelningen:

Arbetsrum för laboratorer	2 enheter
» » assistent	1 »
» » amanuens	1 »
Reservrum (2 à 2 enheter)	4 »
	<hr/>
	Tillsammans 8 enheter

För avdelningen i dess helhet krävas alltså $(11 + 47 + 8) = 66$ enheter.

De för institutet gemensamma lokalerna kunna uppskattas sålunda:

Expedition och styrelserum	3 enheter
Arbetsrum för statistiker	2 »
» » propagandachef	2 »
Rum för arkiv och biträde	2 »
» » vaktmästare (3 à 1 enhet)	3 »
Lunchrum	2 »
Bibliotek	6 »
Museum	9 »
Fotograferingslokaler	3 »
Djuravdelning med bilokaler cirka	30 »
Verkstadslokaler	6 »
	<hr/>
	Tillsammans 68 enheter

Det totala lokalbehovet skulle alltså, fränsett föreläsningssalar, bliva:

Avdelningen för allmän hygien	40 enheter
» » yrkeshygien	26 »
» » födoämneshygien och livsmedelskontroll	66 »
» » ekonomisk förvaltning m. m.	68 »
	<hr/>
	Summa 200 enheter

På framställning av de sakkunniga har Kungl. Maj:t den 11 juni 1937 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utarbeta förslagsritningar och verkställa kostnadsberäkningar för uppförande av en byggnad åt institutet i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna riktlinjer. Byggnadsstyrelsen har med skrivelse den 24 augusti 1937 överlämnat nio av karolinska institutets

arkitekt T. Ryberg i samråd med styrelsens utredningsbyrå upprättade ritningar, varav tre, avseende institutsbyggnadens inre utformning, bifogats betänkandet såsom bilagor A—C. I skrivelsen har styrelsen anfört bland annat följande.

Å dessa ritningar hava i enlighet med de sakkunnigas direktiv det nya institutets lokaler förlagts till den för karolinska institutets teoretiska institutioner upplåtta delen av Norrbackaområdet och i direkt anslutning till den där projekterade byggnaden för den hygieniska institutionen. Denna har å ritningarna i huvudsak bibehållits med den utformning, som angavs i det av arkitekten Ryberg tidigare utarbetade förslaget, vilket av statsmakterna godkänts att läggas till grund för en utbyggnad av karolinska institutet på området ifråga. Endast smärre kompletteringar av planerna inom byggnaden hava föreslagits i enlighet med de sakkunnigas program. Bland annat hava de lokaler i källarvåningen, som i det ursprungliga förslaget voro avsedda till djurstallar, utnyttjats för annat ändamål, nämligen för verkstäder och förråd.

I anslutning till institutionens södra flygel hava de erforderliga utrymmena för det avsedda institutet förlagts till en T-formig utbyggnad väster om nämnda flygel. I den närmast den hygieniska institutionens lokaler förlagda delen av denna utbyggnad hava i bottenvåningen och våningen 1 trappa upp inrymts för institutet erforderliga expeditioner, bibliotek och museilokaler m. m. Till souterrainvåningen hava förlagts en del av den födoämneshygieniska avdelningens lokaler. Övriga utrymmen, tillhörande denna avdelning, äro placerade i den T-formiga byggnadskroppens södra del, under det att den yrkeshygieniska avdelningens lokaler äro förlagda till den norra delen därav. Dessa delar av byggnadskroppen äro avsedda att uppföras i två våningar.

Väster om den sålunda föreslagna byggnaden har på ett avstånd av omkring 30 m förlagts ett fristående djurstall med bekväm yttre förbindelse med institutsbyggnaden. Det har nämligen visat sig fördelaktigt att skilja djurstallarna från anläggningen i övrigt på grund av att stallarna måst göras något större än i programmet uppgivits och bära vara avsedda att hysa även större försöksdjur.

Beträffande kostnaderna yttrar styrelsen:

Några detaljerade kostnadsberäkningar hava icke kunnat upprättas, då de olika lokalernas inredning i detalj på frågans nuvarande ståndpunkt ej kan bedömas, utan har endast en överslagsberäkning verkställts på grundval av kostnaderna för tidigare uppförda liknande institutionsbyggnader. Enligt denna beräkning skulle kostnaderna fördela sig på följande huvudposter:

	Kronor.
Institutionsbyggnaden (20,400 kbm à 75:—)	1,530,000
Djurstallet (3,000 kbm à 60:—)	180,000
Yttre ledningar	30,000
Vägar och planer	20,000
Planeringar m. m.	15,000

Summa kronor 1,775,000

I denna summa äro inventarier och möbler ej inräknade.

Kostnaderna för den hygieniska institutionens byggnad, sådan denna utformats i det av arkitekten Ryberg tidigare upprättade förslaget, beräknades i februari 1937 av byggnadsstyrelsen till 435,000 kronor. Med hänsyn till sedan dess inträffade prisstegringar skulle en dylik institutionsbyggnad

numera betinga en omkring 25 procent högre kostnad eller sammanlagt 545,000 kronor. Därest sistnämnda belopp drages från kostnadssumman för den nu föreslagna byggnaden i dess helhet, belöper sig nettokostnaden för institutet till (1,775,000 — 545,000) 1,230,000 kronor. Härtill torde böra läggas 25,000 kronor för konstnärlig utsmyckning.

Mot de upprättade ritningarna hava de sakkunniga, vad angår själva institutsbyggnaden, intet väsentligt haft att erinra, utan anse desamma innebära en i det stora hela god lösning av institutets lokalfråga. Erforderliga möjligheter till utvidgning synas de sakkunniga ock föreligga. Då det emellertid befunnits önskvärdt, att det å ritningarna upptagna, för instituet i dess helhet avsedda expeditionsrummet reserveras för styrelsens räkning, förutsätts åtgärder skola vidtagas för att på annat sätt bereda hithörande expeditionspersonal erforderligt utrymme. Även om i övrigt smärre jämkningar i byggnadsplanen skulle visa sig erforderliga vid den slutliga prövningen, äro de sakkunniga dock av den meningen, att dylika smärre jämkningar icke behöva eller böra föranleda någon vidgning av byggnadskroppen. De för institutsbyggnaden beräknade kostnaderna hava i och för sig icke givit de sakkunniga anledning till erinran.

Det föreslagna djurstallet synes de sakkunniga kunna i någon mån reduceras. Genom en begränsning av detsamma till $\frac{3}{4}$ av dess å ritningarna upptagna yttinnehåll beräknas kostnaderna kunna nedbringas med omkring 30,000 kronor.

Med ledning av erfarenheterna från liknande institutioner hava de sakkunniga jämväl sökt åstadkomma en approximativ uppskattning av institutets behov av möbler, inventarier och annan utrustning och de därmed förenade kostnaderna. De sakkunniga yttra i denna del bland annat.

Beträffande möblering av arbetsrummen hava de sakkunniga räknat med en medelkostnad av 1,500 kronor för chefspersoner, 1,000 kronor för laboratorer och 750 kronor för assistenter, amanuenser och skrivbiträden. Från byggnadsstyrelsen har vidare inhämtats, att i styrelsens kostnadskalkyler icke medtagits kostnader för laboratoriebord, hyllor i biblioteket och skåp i museet, varför hänsyn därtill måste tagas i detta sammanhang. De sakkunniga hava vid sådant förhållande icke ansett sig kunna för möbler och inventarier räkna med mindre belopp än 1,000 kronor per rumsenhet, dock med undantag för djurstallet, där ungefär halva beloppet torde vara tillfyllest.

En beräkning av den vetenskapliga utrustningen ställer sig särskilt svår, bland annat med hänsyn därtill, att det icke kan med säkerhet förutses, i vilken omfattning utrustningen kan utnyttjas av två eller flera avdelningar gemensamt. Detta synes dock i första hand böra bli faller med mera dyrbar specialutrustning, såsom röntgenapparat, elektrokardiograf, epidiaskop och specialmikroskop m. m., medan å andra sidan enklare utrustning, som erfordras i det dagliga arbetet, bör anskaffas särskilt för varje avdelning. En annan omständighet, som här inverkar, speciellt beträffande den födoämneshygieniska avdelningen, är, huruvida avtal kommer till stånd med Stockholms stad rörande övertagande av stadens kemiska och biologiska laboratorier. Därvid har nämligen förutsatts, att större delen av dessa laboratoriers utrustning skulle mot ersättning övertagas av staten. Värdet av denna utrustning an-

gives för närvarande uppgå till 12,000 kronor för det kemiska laboratoriet och 5,000 kronor för det biologiska. Däri ingå icke laboratoriernas samlingar av tidskrifter och annan facklitteratur, vilka uppskattas till respektive 7,000 och 3,000 kronor. Enär emellertid endast preliminära förhandlingar ägt rum med Stockholms stad i förevarande spörsmål, hava de sakkunniga ansett riktigast att i sina kalkyler upptaga det belopp, som kan beräknas åtgå vid anskaffande av ny utrustning åt den födoämneshygieniska avdelningen i dess helhet.

Slutligen torde för institutet i dess helhet böra beräknas visst engångsbelopp för anskaffande av undervisningsmateriell och böcker.

Med beaktande av vad sålunda anförts hava de sakkunniga approximativt uppskattat institutets behov av möbler, inventarier och annan utrustning på sätt följande sammanställning utvisar.

<i>Avdelningen för allmän hygien.</i>		Kronor.	Kronor
Möbler och inventarier	50,000		
Vetenskaplig utrustning	40,000		90,000
<i>Avdelningen för yrkeshygien.</i>			
Möbler och inventarier	25,000		
Vetenskaplig utrustning	35,000		60,000
<i>Avdelningen för födoämneshygien.</i>			
Möbler och inventarier	65,000		
Vetenskaplig utrustning	50,000		115,000
<i>Gemensamma lokaler m. m.</i>			
Möbler och inventarier	40,000		
Vetenskaplig utrustning, gemensam	60,000		
Undervisningsmateriell och böcker för institutet i dess helhet ...	20,000		120,000
<i>Djurstallet.</i>			
Burar och inventarier i övrigt			15,000
			<u>Summa kronor 400,000</u>

Vid beräkandet av ifrågakommande kostnader har hänsyn icke tagits till de särskilda behov, som undervisningen av blivande läkare kan medföra i fråga om vetenskaplig utrustning, undervisningsmateriell och böcker.

Till sist hava de sakkunniga i detta sammanhang erinrat, att preliminära underhandlingar förts med »The Rockefeller Foundation» angående bidrag från denna stiftelse till såväl institutets uppförande som dess utrustning.

Yttranden.

De sakkunnigas förslag rörande institutets förläggning hava särskilt uppmärksamrats av medicinalstyrelsen och karolinska institutets lärarkollegium.

Medicinalstyrelsen finner för sin del övervägande skäl tala för en förläggning i anslutning till statens bakteriologiska laboratorium samt förordar förnyat övervägande av denna fråga. Styrelsen yttrar:

Beträffande institutets förläggning kan medicinalstyrelsen icke dela de sakkunnigas uppfattning, att den teoretiskt-medicinska undervisningen är av den vikt, att institutet av denna anledning bör förläggas till Norrbackaområdet. För medicinalstyrelsen stå de praktiska uppgifterna i första rummet, och styrelsen vill därför förorda, att frågan om institutets förläggning blir föremål för ett förnyat övervägande. Utredning härom torde icke behöva verka fördröjande. Medicinalstyrelsen anser, att en lämplig förläggning är området invid nybyggnaden för statens bakteriologiska laboratorium, en möjlighet, som även de sakkunniga diskuterat.

Med hänsyn till att karolinska institutets olika professorer icke äro boende på institutets tomt, synes det önskvärda samarbetet med karolinska institutet och framför allt med dess lärarkår icke vara något avgörande skäl mot en sådan förläggning. Medicinalstyrelsen finner sålunda övervägande skäl tala för en förläggning av hälsovårdsinstitutet i anslutning till statens bakteriologiska laboratorium. Styrelsen vill dock betona, att styrelsens förslag rörande administrationen av hälsovårdsinstitutet är oberoende av frågan om läget.

Karolinska institutets lärarkollegium åter biträder de sakkunnigas förslag. Kollegiet understryker den ekonomiska vinst, som därigenom skulle vinnas i fråga om byggnadskostnaderna, samt utvecklar sina synpunkter i övrigt på frågan sålunda:

En förläggning till Västra skogen skulle, om denna sammanknytning förverkligas, betyda ett splittrande av karolinska institutet och ett övergivande av den »enhetstanke» för institutets vidkommande, för vilken lärarkollegiet sedan årtionden kämpat och som nu med statsmakternas välvilliga medverkan står i begrepp att förverkligas. Det samarbete, som kan tänkas uppstå mellan det föreslagna institutet och statens bakteriologiska laboratorium, är, såsom de sakkunniga framhålla, av begränsad räckvidd.

Däremot föreligger stor arbetsgemenskap mellan ett institut för folkhälsan och karolinska institutets samtliga institutioner. Betydelsen för den hygieniska institutionen och den därstädes bedrivna undervisningen framgår av vad de sakkunniga i sitt betänkande yttra. Men även med många övriga institutioner föreligger ett behov av samarbete. Vitaminforskningen har visat sig ha viktigare beröringspunkter med den forskning, som vid institutet bedrivs inom farmakologi, fysiologi och medicinsk kemi. Vid vitaminundersökningar behövas ofta ingående histologiska specialstudier. Ett flertal betydelsefulla vitaminundersökningar hava ock utgått från karolinska institutets histologiska avdelning, och denna har också ofta biträtt utanför institutet verk samma vitaminforskare. Vitaminbrist av olika slag orsaka ofta svårtydda patologiska förändringar i olika organ. En sakkunnig och noggrann analys av dylika förändringar är behöfelig för att förstå vitaminernas verknings sätt. Ett nära samarbete mellan ett laboratorium för vitaminforskning och karolinska institutets patologiska avdelningar är därför önskvärt. Vid dessa avdelningar hava också betydelsefulla vitaminundersökningar utförts.

Vid karolinska institutet verksamma lärare hava sedan länge intresserat sig för alla olika slag av yrkessjukdomar. Här må endast erinras om det arbete, som utförts av professorn i dermatologi rörande hudens yrkessjukdomar. Uppenbarligen föreligger på olika områden ett behov av speciell klinisk sakkunskap, som gör ett samarbete med karolinska institutets skilda kliniker synnerligen viktigt för det planerade nya institutet.

Delar av bostadshygienen, t. ex. frågor rörande luftväxling och belysning, måste baseras på fysiologisk forskning, och födoämneshygien sammanhänger lika intimt med forskningen över ämnesomsättningen i människokroppen eller verkan av gifämnen på densamma. Även här föreligga sålunda

nära beröringspunkter mellan institutet för folkhälsan och de fysiologiska och farmakologiska avdelningarna vid karolinska institutet.

Det anförda må vara nog för att visa det nära samarbete, som bör finnas mellan karolinska institutet och det planerade institutet för folkhälsan, ett samarbete, vilket måste bliva befruktande på båda håll i fråga om uppslag och som samtidigt måste verka förbilligande på arbetet, då apparater och instrument kunna lånas mellan det nya institutet och institutionerna. Fördelen för det nya institutet att hava tillgång till karolinska institutets utmärkta bibliotek framhålles av de sakkunniga och må här ytterligare understrykas. Skulle den föreslagna förläggningen ej komma till stånd, torde det vara nödvändigt att beräkna ett ej oväsentligt högre anslag för litteratur till det nya institutet.

Livsmedelstiftningssakkunniga anse jämväl en förläggning till Norrbackaområdet vara att föredraga framför det andra alternativet.

I fråga om behovet av lokaler och utrustning har *medicinalstyrelsen* särskilt funnit det beräknade utrymmet för museet (9 enheter) snävt tillmätt. Redan för institutets mångsidiga undervisningsverksamhet vore detta utrymme för litet. Då institutet därjämte borde arbeta i folkupplysningens tjänst, krävde en intresseväckande, aktuell utställning betydande olika grenar av arbetet för folkhälsans vidmakthållande och stärkande enligt styrelsens förmenande en egen byggnad. Plats för denna borde reserveras intill institutet. Mot de sakkunnigas approximativa uppskattning av institutets utrustning hade styrelsen intet annat att erinra, än att styrelsen ville understryka, att en avsevärd ansvällning av institutets laboratorieverksamhet, främst i fråga om födoämneskontrollen och tekniskt-hygieniska undersökningar, vore att emotse.

Medicinska fakulteten i Uppsala anser undervisningslokalerna för knappt tilltagna med tanke på den omfattning, som undervisningsverksamheten vid institutet snart nog kan beräknas få.

Karolinska institutets lärarkollegium finner en utökning av den allmänhygieniska avdelningens laboratorielokaler påkallad med hänsyn till den akademiska undervisningens krav.

Statskontoret fäster uppmärksamheten vid att de olika lokalerna givits en storlek, som, åtminstone vad tjänsterummen angår, icke är vanlig inom andra institutioners byggnader. En översyn av byggnadsplanen i syfte att reducera tjänstetrymmena syntes statskontoret därför påkallad.

Stockholms stadsfullmäktige slutligen förbehålla sig rätt, att i den omfattning, staden själv prövar lämpligt, få på statsverket överlåta vid hälsovårdsnämndens kemiska och biologiska laboratorium förefintliga boksamlingar och utrustning mot ersättning enligt de grunder, som angivas i nämndens avtalsförslag.

Departementschefen.

De sakkunnigas förslag rörande institutets förläggning har mött kritik endast från medicinalstyrelsen, som i stället ifrågasätter en förläggning i anslutning till statens bakteriologiska laboratorium. Å andra sidan har karo-

linska institutets lärarkollegium varmt förordat de sakkunnigas linje samt därvid särskilt understrukit det behov av samarbete mellan karolinska institutet och institutet för folkhälsan, som på skilda områden föreligger. Vad kollegiet i denna del anfört synes mig tungt vägande. Härtill kommer, att den av de sakkunniga föreslagna förläggningen är ägnad att medföra betydande fördelar ur ekonomisk synpunkt, såväl vad angår byggnadsfrågans lösning som beträffande institutets drift. Jag tillstyrker därför, att institutet i enlighet med de sakkunnigas förslag förläggas till den för karolinska institutets hygieniska institution reserverade delen av Norrbackaområdet.

Den av byggnadsstyrelsen skisserade planen för institutsbyggnaderna förefaller mig jämväl utgöra en i det stora hela godtagbar lösning av institutets lokalfråga, ehuru en del smärre jämkningar framstå såsom erforderliga eller önskvärda. En överarbetning av planen, under hänsynstagande till vad de sakkunniga anfört och i vissa yttranden framhållits, torde därför böra ske, innan densamma definitivt godkännes av Kungl. Maj:t.

En beräkning av institutets behov av möbler, inventarier och annan utrustning är givetvis vansklig att företaga, helst som det icke med säkerhet kan förutses, i vilken omfattning den vetenskapliga utrustningen kan utnyttjas gemensamt av två eller flera avdelningar. Den av de sakkunniga verkställda approximativa uppskattningen förefaller mig emellertid motsvara rimliga krav och har ej heller vid remissbehandlingen föranlett någon egentlig erinran, i vad angår den närmaste framtiden. Uppenbart är, att dyrbara instrument, som mera sällan komma till användning, icke böra anskaffas förrän oavvisligt behov därav föreligger och förefintliga lånemöjligheter utnyttjats. Därest organiserat samarbete med Stockholms stad kommer till stånd, synes det ock böra i första hand prövas, om och i vad mån ett övertagande av de kemiska och biologiska laboratoriernas utrustning är möjligt och lämpligt.

Kostnadsberäkningar.

De sakkunniga.

Enligt de sakkunnigas organisationsförslag skulle vid institutet finnas följande befattningshavare å ordinarie stat:

Befattning.	Lönegrad.
2 professorer	B 30
1 laborator och överlärare	B 28
4 laboratorer	B 26
1 förste aktuarie	B 26
1 förste avdelningsingenjör	B 24
1 förste kemist	B 21
1 föreståndarinna för distriktssköterskeskolan	B 15
1 förste laboratoriebiträde	B 11
2 laboratoriebiträden	B 7
1 kanslibiträde	B 7
1 förste vaktmästare	B 7
3 kontorsbiträden	B 4

Övrig personal skulle erhålla icke-ordinarie anställning. För avlöning av en professor, en amanuens och en vaktmästare förutsätts medel tillgängliga å karolinska institutets stat.

Med utgångspunkt härifrån och med tillämpning av vedertagna principer för anslagsposternas beräkning hava de sakkunniga beräknat avlöningsskostnaderna för institutets personal sålunda:

	Kronor.
1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	126,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	51,700
3. Avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	33,000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
Grundavlöningar m. m.	20,000
Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	<u>1,000</u>
	21,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	<u>8,000</u>
	Summa kronor 240,000

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har beräknats på följande sätt:

	Kronor.
Arvode till institutets chef	2,000
» » en avdelningschef (professorn i hygien vid karolinska institutet)	1,000
» » propagandachef	6,000
» » teknisk assistent	7,000
» » 7 assistenter å 4,500	31,500
» » amanuens	3,000
» » sekreterare hos styrelsen	<u>1,200</u>
	Summa kronor 51,700

Av posten till avlöningar åt speciallärare, experter och tillfälliga biträden äro 18,000 kronor avsedda för speciallärare och 15,000 kronor för experter och tillfälliga biträden vid undersökningar.

En uppskattning av omkostnaderna måste, betona de sakkunniga, uppenbarligen bli i hög grad approximativ, då man rör sig på områden, som för svenska förhållanden till stor del äro oprövade. Viss ledning kan emellertid erhållas av de omkostnadsstater, som fastställts för statens bakteriologiska laboratorium och statens provningsanstalt ävensom för Stockholms stads kemiska och biologiska laboratorier. De sakkunniga hava tillika beträffande en del poster, såsom bränsle, lyse, vatten, städning och telefon, låtit företaga särskilda undersökningar. På grundval härav hava de sakkunniga för de olika avdelningarna och institutet i dess helhet ansett sig kunna beräkna omkostnaderna, på sätt nedanstående sammanställning utvisar.

Utgiftskategori	Avd. för allmän- hygien, kronor	Avd. för yrkes- hygien, kronor	Avd. för födoämnes- hygien, kronor	Gemen- samma utgifter, kronor	Summa kronor
<i>Reseersättningar</i>	1,000	4,000	1,000	—	6,000
<i>Expenser:</i>					
Bränsle, lyse och vatten	10,000	5,000	10,000	5,000	30,000
Städning	4,000	2,000	4,000	2,000	12,000
Telefon	—	—	—	4,500	4,500
Skrivmaterial m. m.	1,000	1,000	2,000	2,000	6,000
<i>Publikationstryck</i>	400	400	600	2,600	4,000
<i>Övriga utgifter:</i>					
Inköp och underhåll av inven- tarier och apparatur	3,000	2,500	6,000	1,000	12,500
Inköp och underhåll av djur ..	4,000	2,500	10,000	—	16,500
Förbrukningsartiklar	2,000	3,000	4,000	1,000	10,000
Undervisningsmateriell o. böcker	1,000	1,000	1,000	1,000	4,000
Diverse	1,000	1,000	1,500	1,000	4,500
Summa	27,400	22,400	40,100	20,100	110,000

Till närmare motivering av denna sammanställning anföres följande.

Huvudparten av institutets befattningshavare åliggande resor lär otvivelaktigt komma att åvila den yrkeshygieniska avdelningen. För denna avdelning hava de sakkunniga räknat med i runt tal 120 resdagar, fördelade på 5 å 6 befattningshavare. Efter en genomsnittlig rese- och traktamentsersättning av 35 kronor per dag skulle kostnaderna härför uppgå till 4,200 kronor eller i avrundat tal 4,000 kronor per år. Reseersättningarna för var och en av de båda övriga avdelningarna torde komma att belöpa sig till omkring $\frac{1}{4}$ av beloppet för den yrkeshygieniska avdelningen eller alltså omkring 1,000 kronor per år. Därvid hava icke medräknats sådana resor, som företagas i anledning av uppdrag för enskild rekvisitent; därav föranledda resor böra nämligen bekostas av sökanden direkt.

Posten för bränsle, lyse och vatten, vilken inkluderar all kostnad för gas och elektrisk kraft, har angivits på grundval av utredningar, som verkställts genom byggnadsstyrelsens försorg. I hithörande gemensamma utgiftspost å 5,000 kronor ingå kostnaderna för hela administrationsavdelningen jämte bibliotek, museum och verkstäder ävensom för djurstallarna.

Kostnaderna för städning hava beräknats i huvudsaklig överensstämmelse med de anvisningar, som lämnats av 1934 års nämnd för städningens utredning i dess år 1937 avgivna betänkande. Posten för telefon å 4,500 kronor avser driften av en automatisk telefonväxel, försedd med 30 anknytningar och fyra direkta ledningar. Installationskostnaden för ifrågakvarande automatväxel, beräknad till 4,000 kronor, torde böra bestridas av engångsanslaget till institutets utrustning.

Posten för publikationstryck är huvudsakligen avsedd för förvärvande av särtryck av vetenskapliga publikationer, härrörande från institutets personal. Mindre belopp hava upptagits för tryckning av råd och anvisningar beträffande speciella yrken, industrier eller förhållanden.

Under rubriken »övriga utgifter» hava bland annat för inköp och underhåll av djur samt förbrukningsartiklar beräknats sammanlagt 26,500 kronor. Detta belopp kan möjligen förefalla högt. Det lider emellertid intet tvivel, att institutets verksamhet, särskilt vitaminundersökningarna, erfordrar ett betydande antal djur. Även i övrigt måste det anses vara av vikt, att ifråga-

varande delposter lämna erforderligt utrymme för ett rationellt utnyttjande av institutets resurser. Nämnda belopp torde därför vara väl motiverat. Där- emot hava de sakkunniga icke upptagit något belopp för yttre renhållning samt underhåll av vägar och planteringar, enär hithörande utgifter förutsatts skola bestridas av karolinska institutet gemensamt för alla dess institutioner och institutet för folkhälsan. De sakkunniga hava ej heller tagit hänsyn till de speciella omkostnader, som kunna föränledas av den vid sistnämnda institut meddelade undervisningen för blivande läkare.

Till förebyggande av missförstånd må slutligen framhållas, att den i sammanställningen redovisade uppdelningen av posterna å institutets olika avdelningar ingalunda avser att vara bindande eller ens normerande för institutets styrelse vid handhavandet av medelsförvaltningen utan endast åskådliggöra, hur de sakkunniga sökt åvägabrunga en ungefärlig uppskattning av medelsbehovet för institutet.

De sakkunniga hava även räknat med vissa inkomster för institutet.

Som tidigare nämnts, skall institutet tillhandagå icke blott statliga myndigheter utan även kommunala organ, korporationer och enskilda med råd, upplysningar och undersökningar inom området för sin verksamhet. I den mån andra än statens organ anlita institutet för dylika uppdrag, bör enligt de sakkunnigas mening ersättning utgå till institutet för dess självkostnader i anledning av uppdragets fullgörande, däri inberäknade utgifter för erforderlig personal. I sådant syfte förutsättes en för ändamålet lämpligt avvägd taxa bliva utarbetad genom institutets försorg och underställd Kungl. Maj:t för godkännande.

Stora svårigheter möta självfallet att beräkna de inkomster, som kunna inflyta av ifrågavarande verksamhet, så länge man ej närmare känner omfattningen av densamma. Inkomsterna komma för övrigt att med säkerhet röna en väsentlig inverkan av den nya livsmedelslagstiftning, som kan komma att genomföras. De sakkunniga hava emellertid med ledning av tillgängligt material sökt åvägabrunga hållpunkter för en uppskattning av nu berörda inkomster, oavsett genomförandet av en reformerad livsmedelslagstiftning, samt anföra härutinnan:

Huvudparten av inkomsterna kan antagas inflyta från avdelningen för födoämneshygien och livsmedelskontroll. Upprättandet av koststater för olika slag av anstalter samt utförandet av livsmedelskemiska och vattenhygieniska undersökningar kunna sålunda förväntas inbringa icke obetydliga belopp. De sakkunniga hava i detta hänseende av den senast tillgängliga officiella berättelsen från Stockholms stads hälsovårdsnämnd inhämtat, att å nämndens kemiska och biologiska laboratorier under år 1935 utförts omkring 4,000 livsmedelsundersökningar och 2,000 vattenprov. Med ledning av de taxor, som för närvarande tillämpas vid de statsunderstödda kemiska stationerna och apotekens laboratorier, skulle dessa prov betinga en sammanlagd kostnad av inemot 60,000 kronor. Av vattenproven torde emellertid cirka $\frac{3}{4}$ eller omkring 1,500 få anses vara av mera tillfällig natur. Återstående vattenprov jämte livsmedelsundersökningarna, vilka tillhopa representera en kostnad av omkring 30,000 kronor, kunna däremot antagas motsvara den ungefärliga arbetsmängd, som skulle tillföras institutet från Stockholms stad, därest avsett samarbete mellan institutet och staden kommer till stånd. Läggas härtill liknande undersökningar från andra delar av landet, synas institutets

inkomster av ifrågavarande undersökningsverksamhet icke rimligen kunna uppskattas till lägre belopp än 60,000 kronor per år.

Beträffande vitaminlaboratoriet föreligger icke samma underlag för en inkomstberäkning. I gällande kungörelse angående handel med farmaceutiska specialiteter stadgas emellertid, att, utöver föreskriven registreringsavgift av 40 kronor, skall för undersökning av varje enskilt vitamin uttagas ett tilläggsbelopp av högst 300 kronor. Antagas enahanda grunder komma att tillämpas vid institutet för folkhälsan och beräknas vidare antalet verkställda undersökningar uppgå till 100 à 150 per år, skulle statens inkomst härav uppgå till omkring 30,000 kronor för år. Vissa skäl tala dock för att detta belopp, åtminstone i början, kommer att icke obetydligt överskridas.

I fråga om avdelningarna för allmän hygien och yrkeshygien saknas likaledes fasta hållpunkter för ett bedömande av inkomsternas storlek. Av dessa avdelningars allmänna natur följer emellertid, att dithörande undersökningar till största delen komma att påkallas av statliga myndigheter. Inkomsterna från dessa avdelningar kunna därför icke antagas komma att uppgå till några större belopp. De sakkunniga hålla före, att ett belopp av 5,000 kronor per avdelning skulle ungefärligen motsvara de verkliga inkomsterna av ifrågavarande verksamhet.

Enligt dessa beräkningar skulle inkomsterna av institutets verksamhet kunna, lågt räknat, uppskattas till $(60,000 + 30,000 + 5,000 + 5,000)$ 100,000 kronor per år. Vid sådant förhållande och då statens nuvarande utgifter för tjänsteläkarkurserna och distriktssköterskeskolan, fränsett stipendier till eleverna, uppgå till cirka 30,000 kronor, skulle den faktiska merkostnad, som institutets verksamhet komme att åsamka statsverket, uppgå till omkring $(240,000 + 110,000 - 100,000 - 30,000)$ 220,000 kronor för år, ett belopp, som vid jämförelse med nettokostnaden för statens bakteriologiska laboratorium, 170,000 kronor, förefaller de sakkunniga skäligt.

De sakkunniga hava till sist berört frågan om verksamhetens igångsättande, varvid de bland annat framhållit följande.

Enär den för institutet erforderliga nybyggnaden icke kan förutsättas stå färdig förrän tidigast år 1940, kan verksamheten beräknas bliva upptagen i full utsträckning först nämnda år. Det är emellertid i hög grad angeläget, att vissa delar av densamma igångsättas utan uppskov. De sakkunniga åsyfta härvid i första hand de arbetsuppgifter, som skulle åvila den yrkeshygieniska avdelningen samt vitaminlaboratoriet. Åtgärder böra likaledes med det snaraste vidtagas för att åt statens distriktssköterskeskola samt utbildningen av tjänsteläkare och hälsovårdstillsyningsmän bereda en fastare organisation och förbättrade lokalförhållanden. Redan från början torde därför institutets verksamhet böra omfatta dessa uppgifter. Övriga arbetsuppgifter torde lämpligen kunna tillkomma, sedan nybyggnaden färdigställt. De sakkunniga förutsätta härvid, att hinder icke skola föreligga för staten att vid behov få undersökningar i begränsad omfattning utförda å Stockholms stads förenämnda laboratorier mot den ersättning, som kan vara för varje fall bestämd. En klausul härom synes lämpligen kunna inflyta i det avtal om samarbete mellan staten och staden, som de sakkunniga i annat sammanhang förordat.

I enlighet med denna ståndpunkt hava de sakkunniga framlagt vissa beräkningar rörande medelsbehovet för budgetåret 1938/1939.

Vad angår *personalkostnaderna*, hava de sakkunniga därvid utgått från att samtliga avdelningschefer erfordras såväl för organiserandet av den provi-

soriska verksamheten som för ledningen av arbetet med den nya institutsbyggnadens uppförande och utrustning. Dessa befattningshavare borde därför tillsättas så snart sig göra låter efter nästa budgetårs ingång. I övrigt ställde sig personalbehovet något olika för de skilda avdelningarna. Till utveckling härav anföras de sakkunniga:

Undervisningen för tjänsteläkare, distriktssköterskor och hälsovårdstillsyningsmän kan med all sannolikhet genomföras i avsedd omfattning redan under första verksamhetsåret. I enlighet härmed bör beträffande avdelningen för allmän hygien räknas med all personal utom den, som huvudsakligen skulle sysselsättas med undersökningsverksamhet. Vid sådant förhållande kunna avlöningskostnaderna för denna avdelning uppskattas till omkring 38,700 kronor.

Avdelningen för yrkeshygien, vilken förutsätter tillgång till provisoriska laboratorielokaler, kan näppeligen träda i verksamhet före 1 oktober 1938. At hithörande underordnad personal lär man därför icke behöva räkna med avlöning för längre tid än högst $\frac{3}{4}$ år. Möjlighet torde ock böra finnas att under denna tid anlita experter. Personalkostnaden för denna avdelning, inklusive avdelningschefens helårslön, skulle därmed komma att uppgå till i runt tal 40,000 kronor.

Beträffande vitaminlaboratoriets igångsättande gäller i huvudsak det samma. Beaktas må dock, att ifrågavarande verksamhet endast kan startas successivt och att därför viss personal torde kunna helt undvaras under det första verksamhetsåret. De sakkunniga hava under sådana förhållanden ansett tillfyllest, att medel beräknas för avlöning under $\frac{3}{4}$ år åt en laborator, en amanuens, ett förste laboratoriebiträde samt två extra laboratoriebiträden i respektive 6:e och 4:e lönegraden. Kostnaderna härför uppgå till sammanlagt 16,000 kronor. Häruöver torde medel böra anvisas för anställande under viss tid av ett kanslibitråde och en assistent ävensom för anlitan i begränsad utsträckning av experter. Det för denna avdelning erforderliga beloppet skulle i enlighet härmed, inberäknat avdelningschefens helårslön, kunna uppskattas till omkring 35,300 kronor.

Slutligen lär även en del av institutets gemensamma personal bliva erforderlig under första verksamhetsåret, i första hand kassören och redogöraren, vaktmästare och kontorsbiträde. Likaledes bör chefsarvodet vara tillgängligt. För ändamålet torde böra beräknas ett belopp av 11,000 kronor.

Sammanlagda personalkostnaden för institutet under nästa budgetår skulle enligt dessa kalkyler bliva (38,700 + 40,000 + 35,300 + 11,000) 125,000 kronor.

De beräknade *omkostnaderna* för institutets verksamhet hava även underkastats en motsvarande reduktion. Denna reduktion har emellertid ansetts komma att delvis uppvägas genom utgifter för hyra för provisoriska lokaler. Med beaktande härav hava de sakkunniga uppskattat omkostnaderna för budgetåret 1938/1939 sålunda:

	Kronor.
<i>Resor</i>	3,000
<i>Expenser:</i>	
Hyra	15,000
Bränsle, lyse, vatten	8,000
Övriga	<u>7,000</u>
	30,000
<i>Publikationstryck</i>	1,000

Övriga utgifter:	Kronor.
Inköp och underhåll av djur	5,000
Förbrukningsartiklar	4,000
Diverse	2,000
	11,000
	Summa kronor 45,000

I denna sammanställning hava bland »övriga utgifter» icke beräknats medel för inköp och underhåll av inventarier, apparater, undervisningsmaterieell och böcker, enär utgifterna därför under första verksamhetsåret förutsatts skola bestridas från engångsanslaget till institutets *utrustning*. Från samma anslag borde ock bestridas kostnaderna för utrustning och eventuellt erforderlig inredning av de provisoriska lokalerna. Vid sådant förhållande har ett belopp av förslagsvis 100,000 kronor beräknats för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår, att utgå från förenämnda engångsanslag. Självfallet borde vid utrustningen av de provisoriska lokalerna tillses, att därvid inköpta apparater och möbler i möjligaste mån kunde komma till användning även i den för institutet avsedda nybyggnaden. Slutligen har för *uppförande* av sagda nybyggnad under nästa budgetår beräknats ett belopp av förslagsvis 900,000 kronor. De sakkunniga hava emellertid erinrat, att sistnämnda två anslag kunna avsevärt begränsas, därest tidigare berörda underhandlingar med »The Rockefeller Foundation» leda till gynnsamt resultat.

Yttranden.

Endast ett fåtal yttranden hava berört de sakkunnigas kostnadsberäkningar.

Medicinalstyrelsen uttalar såsom ett allmänt omdöme om de sakkunnigas betänkande i denna del, att de beräknade kostnaderna i fråga om såväl personal som lokaler, med undantag för den yrkeshygieniska avdelningen, vore för låga och med visshet icke kunde förväntas hålla, även om arbetsuppgifterna begränsades på sätt de sakkunniga tänkt sig. Särskilt gällde detta den kemisk-biologiska sektionen efter övertagande av Stockholms stads verksamhet på området. *Medicinalstyrelsen* fäster ock uppmärksamheten på att de sakkunniga icke upptagit något belopp för stipendier till tjänsteläkare och distrikts-sköterskor i enlighet med vad för närvarande utginge. Ej heller hade några stipendier av statsmedel förutsatts utgå till hälsovårdstillsyningsmän för deltagande i institutets kurser. Så länge utbildningen komme att avse redan anställda tillsyningsmän, kunde dock kommunerna antagas vara villiga att åtminstone i viss utsträckning såsom hittills bekosta utbildningen. Frågan borde emellertid ett kommande år upptagas till övervägande.

Styrelsen betonar vidare önskvärdheten av att kommunala myndigheter, främst hälsovårdsnämnderna, finge erforderliga undersökningar utförda till låg taxa eller om möjligt kostnadsfritt. I varje fall finge icke uteslutande affärsmässiga synpunkter läggas på taxans utmätande, utan måste hälsovårdens krav tillbörligen beaktas. Taxans fastställande syntes böra tillkomma *medicinalstyrelsen*.

Livsmedelslagstiftningssakkunniga anse ock lämpligt, att möjlighet lämnas

öppen för kommuner å landsbygden och deras organ att mot nedsatt avgift eller utan ersättning anlita institutets tjänster. Det syntes i hög grad ligga i den allmänna hälsovårdens intresse att i alla de fall, då vid planläggning eller utförande av byggnader eller inrättningar av olika slag eller eljest anledning därtill kunde föreligga, kommunerna toge i anspråk den sakkunskap och erfarenhet, som komme att bliva företrädna vid institutet. Med hänsyn till den långt drivna, för visso oftast nödvändiga sparsamhet med allmänna medel, som kännetecknade förvaltningen av i synnerhet mindre men även större kommuner på landsbygden, kunde det befaras, att dessa av kostnads-skäl avskräcktes från att i önskvärd omfattning anlita institutet. Den rätt att gratis anlita institutet, som enligt förslaget tillkomme allenast statens organ, borde därför utsträckas åtminstone till sådana smärre kommuner, vilka kunde anses vara i behov därav, möjligen på så sätt att avgiftsfrihet efter vissa regler beviljades smärre och mera skattetyngda kommuner. Eventuellt kunde lätnader beredas dylika genom nedsättning i den eljest tillämpade taxan.

Stadsfullmäktige i Stockholm påkalla viss jämkning av grunderna för ersättning beträffande kemiska och biologiska undersökningar, som rekvideras av staden. Stadsfullmäktige åberopa härutinnan hälsovårdsnämndens förenämnda yttrande, vari bland annat anföres följande.

Enligt förslaget skola kommunala organ vid anlitan av institutet för folkhälsan betala ersättning för rekvirerade utredningar och dylikt enligt taxa, som täcker institutets självkostnader och som fastställles av Kungl. Maj:t. Enär det för närvarande ej låter sig bedöma, vilka kostnader som på grund härav skulle komma att belasta Stockholms stad, har hälsovårdsnämnden ansett det vara önskvärt, att dessa kostnader, oberoende av taxan, fixeras för en tid av tio år framåt med avseende å en arbetskvantitet, som motsvarar stadens beräknade behov av biologiska och kemiska undersökningar. För ernående av en skäligen uppgörelse i sådant avseende kräves till en början utredning om hälsovårdsnämndens nuvarande årskostnader för laboratoriernas drift. Dessa kostnader hava i nedanstående tablå beräknats med hänsyn till nu gällande personalavlöningar och i övrigt på grundval av 1936 års utgifter, avrundade uppåt med hänsyn till den senaste tidens prisstegringar:

Personalavlöningar:	Kronor.
Föreståndare för biologiska laboratoriet	11,870
» » kemiska laboratoriet	11,158
3 assistenter	21,238
1 analysbiträde	4,480
2 laboratoriebiträden	4,703
Semesterkostnader	1,152
	<hr/> 54,601
	Summa kronor 54,601
Hyreskostnader	13,000
Inventariers inköp och underhåll	2,000
Bränsle och lyse	2,600
Renhållning och tvätt m. m.	450
Skrivmaterieell, böcker och dylikt	2,100
Förbrukningsartiklar	2,450
Diverse utgifter	3,699
	<hr/> Summa utgifter kronor 80,900

De sakkunniga hava beräknat, att omkring 4,000 livsmedelsundersökningar och 2,000 vattenprov utförts vid nämndens laboratorier under år 1935, motsvarande en kostnad av cirka 60,000 kronor med tillämpning av gällande taxor vid de statsunderstödda kemiska stationerna och apotekens laboratorier. Efter frånräknande av omkring 1,500 vattenprov av mera tillfällig natur skulle alltså, enligt de sakkunnigas beräkning, Stockholms stads årliga behov av undersökningar omfatta i runt tal 4,000 livsmedelsundersökningar och 500 vattenprov, representerande en kostnad av 30,000 kronor. Hälsovårdsnämnden har kontrollerat dessa beräkningar och vitsordat deras riktighet med avseende å det valda undersökningsåret 1935. Emellertid hade verksamheten vid laboratorierna under sagda år en relativt låg omfattning och bör därför icke lämpligen läggas till grund för en beräkning av det nuvarande behovet av undersökningar. I detta avseende är året 1936 mera representativt. Under sistnämnda år verkställdes, bortsett från tillfälliga vattenprov, omkring 5,700 undersökningar, fördelade med omkring 4,500 på det biologiska och omkring 1,200 på det kemiska laboratoriet. Ökningen av arbetskvantiteten bör dock ej föranleda någon ändring av den beräknade kostnadssumman å 30,000 kronor, enär ökningen till väsentlig del avser enklare biologiska undersökningar av matsvamp.

Hälsovårdsnämnden förordar alltså en överenskommelse av innebörd, att nämnden under en tid av 10 år skall vara berättigad att å statens institut för folkhälsan rekvirera erforderliga biologiska och kemiska undersökningar mot en fast ersättning av 30,000 kronor för år, under förutsättning att antalet undersökningar uppgår till högst 4,500 biologiska och 1,200 kemiska. Erfordras undersökningar därutöver, bör ersättning för dem betalas enligt den för hälsovårdsnämnder i övrigt gällande taxan.

Till närmare precisering av de villkor, som från stadens sida borde uppställas för en överlåtelse av ifrågavarande laboratorier, har hälsovårdsnämnden, såsom tidigare nämnts, låtit utarbета ett förslag till avtal mellan staden och staten, vartill jag får hänvisa.

Statskontoret har särskilt beaktat frågan om verksamhetens igångsättande. Statskontoret har därvid avstyrkt bifall till de sakkunnigas förslag i denna del, dels med hänsyn till de merkostnader för inredning och utrustning, som den föreslagna provisoriska anordningen måste medföra, dels ock enär några större olägenheter knappast kunde uppkomma genom ett uppskjutande av verksamhetens igångsättande till dess erforderliga lokaler hunnit färdigställas.

Departementschefen.

En förhandsuppskattning av institutets utgifter och inkomster vid full verksamhet måste givetvis, på sätt de sakkunniga själva betonat, bliva i hög grad approximativ. Såsom ledning vid bedömandet av de ekonomiska konsekvenser, vilka ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra, är en dylik uppskattning dock av värde. Ur denna synpunkt lära ock de sakkunnigas beräkningar få anses i huvudsak godtagbara, även om de på vissa punkter lämna rum för befogade erinringar.

Medicinalstyrelsen har visserligen gjort gällande, att utgifterna i fråga om såväl personal som lokaler äro över lag för lågt beräknade. Å andra sidan torde det emellertid icke vara oberättigat att i likhet med de sakkunniga antaga, att inkomsterna komma att överstiga de beräknade. Jag har därvid icke

förbiset de framkomna önskemålen om nedsatt taxa eller full avgiftsfrihet för vissa åt kommunala myndigheter utförda undersökningar. De skäl, som anförts till stöd för en sådan uppfattning, synas mig värda allt beaktande, och jag har för avsikt att, därest riksdagen icke har något att däremot erinra, i samband med taxans fastställande föreslå Kungl. Maj:t de bestämmelser i sådant hänseende, som kunna befinnas erforderliga. I betraktande av de relativt låga avgifter, varmed redan de sakkunniga synas hava räknat, lär emellertid en ytterligare nedsättning i eller befrielse från dessa avgifter för vissa fall icke utöva någon större inverkan på inkomsternas storlek och därmed icke heller på kostnadskalkylernas hållbarhet i stort sett.

I anslutning härtill vill jag framhålla, att den av Stockholms stad påkallade jämkningen i ersättningsgrunderna för åt staden utförda kemiska och biologiska undersökningar icke föranleda någon väsentlig erinran från min sida. Divergensen mellan stadens och de sakkunnigas ståndpunkt i detta avseende synes mig knappast vara av den storleksordning, att densamma bör tillmätas avgörande betydelse beträffande avtalsfrågans definitiva lösning. En jämkning på denna punkt torde därför icke böra uteslutas, därest avtal med Stockholms stad på av mig i övrigt förordade villkor kommer till stånd.

Vad härefter angår frågan om medelsbehovet för nästa budgetår, är jag till en början ense med de sakkunniga därom, att vissa delar av verksamheten böra igångsättas utan uppskov. Detta gäller främst de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma avdelningen för yrkeshygien samt sektionen för vitaminundersökningar. Angeläget är även, att undervisningen för tjänsteläkare, distriktssköterskor och hälsovårdstillsyningsmän snarast sammanföres och omhändertages av institutet. Med övriga delar av verksamheten torde däremot kunna anstå, till dess institutsbyggnaderna färdigställts. Jag kan alltså icke biträda den uppfattning i förevarande hänseende, åt vilken statskontoret givit uttryck. Bortsett från det starkt kännbara behovet av ifrågavarande institut ur de synpunkter, jag nu antytt, torde det i och för sig erbjuda en fördel, att viss erfarenhet rörande verksamheten och dess bedrivande föreligger, då man går att varaktigt ordna inredningen och utrustningen av det nya institutet.

De sakkunnigas beräkning av personalbehovet under nästa budgetår synes mig vid nu angivna förhållande kunna i huvudsak godtagas. Skäl torde emellertid föreligga att under organisationsperioden även räkna med biträde av den föreslagne förste aktuarien. Med beaktande härav och då föreståndarinnan för distriktssköterskeskolan tills vidare bör anställas såsom extra ordinarie, skulle för nästa budgetår å ordinarie stat uppföras följande befattningar, nämligen 2 professorer (B 30), 1 laborator och överlärare (B 28), 2 laboratorer (B 26), 1 förste aktuarie (B 26), 1 förste avdelningsingenjör (B 24), 1 förste laboratoriebiträde (B 11) samt 1 kanslibiträde (B 7). Övrig erforderlig personal skulle tills vidare erhålla icke-ordinarie anställning. Såsom sådan torde man i första hand hava att räkna med, förutom distriktssköterskeskolans föreståndarinna, 2 vetenskapliga assistenter, 1 teknisk assistent, 1 amanuens, 1 kassör och redogörare, 1 vaktmästare, 2 kontorsbiträden samt 2

laboratoriebiträden i respektive 6:e och 4:e lönegraden, de sistnämnda i egenkap av extra befattningshavare. Härutöver synes visst belopp böra reserveras för anlåtande av speciallärare och annan expertis.

Emellertid lär, på sätt de sakkunniga framhållit, för flertalet av dessa befattningshavare icke behöva beräknas avlöning under hela nästa budgetår. Så torde endast behöva ske för den personal, som huvudsakligen är avsedd för undervisningsverksamheten. Övrig personal torde kunna anställas tidigast från och med oktober månad 1938. Detta gäller även de båda professorerna och sannolikt jämväl laboratorsbefattningen i B 28 med hänsyn till den tidsödande tillsättningsprocedur, som skulle tillämpas för dessa tjänster. För anlåtande av undersökningsexpertis synes tillräckligt att beräkna medel för ett halvt år.

Med dessa utgångspunkter skulle posten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, efter föreskrivna pensionsavdrag, uppgå till högst $\frac{3}{4}$ av 77,940 = 58,450 kronor eller i avrundat tal 58,000 kronor.

Från posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle utgå ersättning till, förutom institutets chef, professorn i hygien, den tekniske assistenten, 2 vetenskapliga assistenter samt 1 amanuens. Härjämte lära medel böra beräknas för arvode åt styrelsens sekreterare. Då helårsarvode endast torde behöva avses för professorn i hygien och sekreteraren, kunna utgifterna under nu nämnda post uppskattas till 1,000 + 1,200 + $\frac{3}{4}$ av (2,000 + 7,000 + 4,500 + 4,500 + 3,000) 21,000 = 17,950 kronor eller, avrundat uppåt, 18,000 kronor.

Utgifterna för speciallärare hava av de sakkunniga beräknats till 18,000 kronor för år, vilket belopp icke givit mig anledning till erinran. För expertis och tillfällig personal vid undersökningar torde ett belopp av 10,000 kronor vara tillräckligt under nästa budgetår. Posten till avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden skulle alltså komma att upptagas med (18,000 + 10,000) 28,000 kronor.

För avlöningar till övrig icke-ordinarie personal erfordras högst 13,000 kronor, vilket belopp torde fördelas med 12,500 kronor å grundavlöningar m. m. och 500 kronor å avlöningsförhöjningar m. m.

Slutligen bör för särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän beräknas ett belopp av 3,000 kronor.

Sammanlagt skulle alltså avlöningskostnaderna för nästa budgetår uppgå till högst (58,000 + 18,000 + 28,000 + 13,000 + 3,000) 120,000 kronor.

De löpande utgifterna för verksamheten under nästa budgetår hava av de sakkunniga uppskattats till 45,000 kronor. Från detta belopp torde emellertid böra avräknas 15,000 kronor, vilka avsetts för hyra av provisoriska lokaler och böra gäldas från statens allmänna fastighetsfond. Å andra sidan bör, i anslutning till vad jag i statsverkspropositionen under punkt 140 framhållit, i institutets omkostnadsstat upptagas en post för stipendier åt tjänsteläkare och distriktssköterskor å högst samma belopp, vartill kost-

naderna för desamma beräknats under innevarande budgetår eller 30,000 kronor. Institutets o m k o s t n a d s a n s l a g skulle då komma att beräknas enligt följande sammanställning:

Resor, <i>förslagsvis</i>	kronor	3,000
Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	15,000
Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	1,000
Stipendier, <i>högst</i>	»	30,000
Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	11,000
	<u>Summa kronor</u>	<u>60,000</u>

Mot de sakkunnigas uppskattning av medelsbehovet för utrustning och inredning av provisoriska lokaler har jag intet att erinra. För ändamålet lärer därför böra å riksstaten för nästa budgetår uppföras ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Slutligen torde, i avvaktan på det beslut i bidragsfrågan, som »The Rockefeller Foundation» kan komma att fatta, för uppförande av nybyggnad å institutet böra å kapitalbudgeten upptagas ett reservationsanslag av 100,000 kronor, närmast avsett till bestridande av kostnaderna för dels överarbetning av byggnadsplanerna samt utförande av erforderliga detaljritningar, arbetsbeskrivningar och kostnadsberäkningar, dels ock tomtens iordningställande m. m.

Beträffande inkomsterna vid institutet har Kungl. Maj:t i enlighet med chefens för finansdepartementet hemställan föreslagit riksdagen att i riksstaten för nästa budgetår upptaga en särskild inkomsttitel å 10,000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda i skilda hänseenden anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för statens institut för folkhälsan, att gälla under budgetåret 1938/1939:

Personalförteckning.

Befattning	Tjänstemän å ordinarie stat.	Lönegrad
2 professorer		B 30
1 laborator och överlärare		B 28
2 laboratorer		B 26
1 förste aktuarie		B 26
1 förste avdelningsingenjör		B 24
1 förste laboratoriebiträde		B 11
1 kanslibiträde		B 7

dels godkänna följande avlöningsstat för institutet, att tillämpas under budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	58,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	18,000
3. Avlöningar till speciallärare, experter och till- fälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	»	28,000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	12,500
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	500
		»
		13,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke- ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	3,000
		<hr/>
	Summa kronor	120,000

dels ock för budgetåret 1938/1939 anvisa:

a) under femte huvudtiteln

1) till *Statens institut för folkhälsan*: Avlöningar ett förslagsanslag av 120,000 kronor,

2) till *Statens institut för folkhälsan*: Omkostnader ett förslagsanslag av 60,000 kronor,

3) till *Statens institut för folkhälsan*: Utrustning och inredning ett reservationsanslag av 100,000 kronor, samt

b) å kapitalbudgeten under rubriken Statens allmänna fastighetsfond till *Statens institut för folkhälsan*: Uppförande av ny byggnad ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

Hälsovårdsnämndens förslag till

avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Stockholms stad, å andra sidan, rörande överlåtande av Stockholms stads hälsovårdsnämnds biologiska och kemiska laboratorier till statens institut för folkhälsan.

Mellan statsrådet och chefen för socialdepartementet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, och Stockholms stads hälsovårdsnämnd, å andra sidan, har träffats följande avtal.

1:o.

Vid tiden för öppnandet av ett statens institut för folkhälsan överlåter Stockholms stads hälsovårdsnämnd till detta institut mot ersättning enligt mom. 6:o nedan sina biologiska och kemiska laboratoriers utrustning och boksamlingar i den omfattning, varom särskild överenskommelse då varder träffad.

2:o.

Stockholms stad äger, då staden det begär, vid statens institut för folkhälsan få utfört undersökningar för biologisk och kemisk livsmedelskontroll ävensom andra undersökningar, som erfordra sakkunskap inom dessa ämnesområden. Stockholms stad betalar under de 10 första åren 30,000 kronor årligen för undersökningar till ett antal av högst 1,200 årligen vid den kemiska avdelningen och högst 4,500 årligen vid den biologiska avdelningen.

Ersättning för av staden därutöver begärda undersökningar utgår efter den taxa, som kommer att gälla för hälsovårdsnämnder.

3:o.

Av staden påkallade undersökningar utföras inom sådan tid, att ändamålet med undersökningen med hänsyn till livsmedelskontroll och förebyggande åtgärder icke eftersättes. Resultatet av undersökningen meddelas skriftligen och med den utförlighet och det utlåtande, som betingas av undersökningens praktiska syfte. För dylika meddelanden utgår ej särskild ersättning utöver i punkt 2:o angiven ersättning.

4:o.

Innehavare av befattningar som föreståndare, assistent, analysbiträde och laboratoriebiträde äga erhålla motsvarande anställning vid statens institut för folkhälsan och tillförsäkras samma löneförmåner, som skulle hava tillkommit dem, därest de i sina befattningar kvarstått i stadens tjänst. De äga härvid för uppflyttning i lönegrupp tillgodoräkna sig tjänstetid i stadens tjänst.

5:o.

Befattningshavare, som erhållit anställning vid statens institut för folkhälsan, äger att för bekommande av pension av staten tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i stadens tjänst.

Blir befattningshavaren berättigad till pension, skall staden deltaga i statens kostnad för hans pensionering med så stor del av pensionen, som svarar mot förhållandet mellan tjänsteåren i stadens tjänst och sammanlagda antalet tjänsteår i stadens och statens tjänst.

Samma beräkningsgrund skall gälla för stadens deltagande i statens kostnader till pensioner åt änkor och barn.

6:o.

Ersättningen för vad statens institut för folkhälsan kommer att övertaga av laboratoriernas utrustning och boksamlingar skall bestämmas efter värdering, som vid tiden för övertagandet skall verkställas av tre värderingsmän, av vilka institutet och hälsovårdsnämnden utse vardera en och dessa gemensamt utse en tredje enligt lag om skiljemän.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Inledning	2
Allmänna synpunkter.	
De sakkunniga	5
Yttranden	8
Departementschefen	10
Institutets arbetsuppgifter.	
De sakkunniga	11
Yttranden	23
Departementschefen	31
Institutets organisation.	
De sakkunniga	38
Yttranden	52
Departementschefen	65
Institutets förläggning, lokalbehov och utrustning.	
De sakkunniga	71
Yttranden	76
Departementschefen	78
Kostnadsberäkningar.	
De sakkunniga	79
Yttranden	85
Departementschefen	87
Hemställan	90
Bilaga	92